

Märjamaa Lihatööstus
pakub üha enam
maheliha **Lk 6-7**

**Kohila tegi
ettepaneku
kaaluda
Rail Balticu
jaoks Nabala-
trasse**

Lk 4

**Iga naise unistuste
töö - kastide viisi
kosmeetikat** **Lk 12-13**

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi
Electric ja
Fujitsu
õhksoojus-
pumbad**

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 7. oktoober 2015 Nr. 40 (2894)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 1.85 €

Töötukassa on nüüd ametlikult uutes ruumides

Tõnis Tõnisson

Läinud reedel avati Rapla riigimaja teisel korrusel ametlikult ja pidulikult juba mõnda aega kliente teenindanud Eesti Töötukassa Rapla osakonna uued ruumid. Õnnit-

lejaid oli kaugelt ja lähedalt, kaasas head sõnad ja lilled. Kõige suurema kimbuga oli tulnud aga Eesti Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel – roos igale töötajale, neid on kontoris 16, ja mõni lill peale ka veel, nagu lilleandja tagasihoidlikult ütles.

Rapla osakonna juhataja Hetti Kask oli rahul nii heade töötingimustega kui ka sellega, et Raplas on nüüd kontor, mille sisustamisel on arvestatud ka puuetega inimeste erivajadustega.

Foto Jaak Kadarik

RENDI ÄRIPIND Viljandi mnt. 6 Raplas ja saad ühe kuu TASUTA! Kontakt: 516 1790, aaavoxl@gmail.com

Juhtkiri

Ettevõtlusnädala puhul

Kui kerge või raske on olla ettevõtja? Naljakas küsimus. Kui keegi tegeleb asjadega, mis pakuvad talle rahuldust, siis võivad isegi teele kerkivad takistused olla boonuseks, mis loovad küll lisapinget, kuid tekitavad ka adrenaliini lahenduste otsimisel ja rahuldust, kui lahenduskäik viib tulemuseni.

Tänases Eestis oleks muidugi liiga pealiskaudne väita, et ettevõtja elu ongi lihtne. Kas või ainult sellepärast, et siinne ettevõtluskogemus on vaevalt paarikümne aasta pikkune. See on liiga lühike aeg nii stabiilselt areneva riigi kui ka normaalselt toimiva majanduskeskkonna tekkimiseks. Üldjuhul on ettevõtjateks inimesed, kes on teistest enam valmis riskima. Paljud on alustanud ju täiesti tühjalt kohalt ja õhukese rahakotiga. Seda algust võiks võrrelda kerge lootsikuga merele minekuga – kui jätkub jõudu aerutada ja ka ilmaolud halastavad, siis võid kõvasti pingutades isegi unelmate sadamas randuda; kui jõud peaks aga teel üles ütlema ning ilmaolud ka veel vaenulikuks muutuksid, siis ei pruugi sa üldse kuhugi jõuda. Selle juures tuleb arvestada, et oled riski võttes paigutanud oma madala pardaga laevukesse veel inimesi (ehk töövõtjaid), kes on sinu kaotuse korral samuti kaotajaks.

Ettevõtlus tähendab vastutust. Nende ees, kellega ennast turule tulles sidunud oled. Sinu eksimus ja pankrot tekitavad kahju ka kõigile teistele, kellega oled loonud partnerlussuhted. Seda kindlasti. Aga eelkõige vastutab ettevõtja ikkagi nende ees, kellele ta on hakanud tööandjaks, ülalpidamise maksjaks, seega kindlustunde loojaks nii neile kui ka nende peredele, ehk siis väga laiale ringile. Küünikust ettevõtja, kellele töötajad korda ei lähe, suudab võib olla miljonikese või teise isegi teenida, kuid ta ei saa olla ettevõtluses järjepidevuse loojaks. Üldjuhul ei asutata ettevõtteid ju selleks, et kiiresti rikkaks saada ja siis edasi minna, vaid ikka selleks, et raskustega alustatud oleks võimalik täie vastutustundega oma järeltulijatele üle anda.

Õnneotsijad ning vastutustundetud kiire raha tagaajajad, kes ettevõtlusse tulnud, on seal ehk isegi korraks säranud, kuid siis ka kiiresti kustunud ja ammu unustatud. Nende ees aga, kes kõigi raskuste kiuste täna jätkavad, tasub ettevõtlusnädalal müts maha võtta. Kas või ainult sellepärast, et riik saab tulumaksuraha koguda vaid tänu sellele, et keegi on võtnud riski ning loonud kaaskodanikele teenimisvõimaluse.

Ajaleht 73 aastat tagasi

Märjamaa kiriku ehitamine jätkub

Maa Sõna 3. oktoobril 1942: „Märjamaa ev.lut. kiriku ehitustööd jätkuvad tõhusasti. Nagu koguduse õpetaja J. Lääne meie kaastöölisele tähendas, on kirik juba katuse all. Jumalateenistusi on peetud suvel ilusate ilmade puhul vabas õhus, kuna palvel ei suuda mahutada kõiki rohkearvulise koguduse liikmeid.

Märjamaa kirik hävis sõjategevuses juulis 1941. 10.-14. juulini kestnud lahingu tagajärjel kaotas Märjamaa alevik palju, rohke arv ahervaresid annab sellest tunnistust. Kuid 12. juulil oli kaotus kõige suurem: koguduse hooned rikuti mürskudest, kuna õhtul paistsid kiriku tornist tuleleegid. Esmaspäeval, 14. juuli hommikul, suitses veel kiriku sisemuses; seal oli tuhaks muutunud kõik, mida kogudus suure hoole ja armastusega oli ehitanud: kiriku kell, pingid, kantsel, kunstiväärtuslik altar. Uuest orelist, mis oli ehitatud alles 1932. a., oli säilinud

peotäis rohelist tuhka. Püsti jäid ainult kiriku müürid ja osa võlvi.

Kiriku uuesti ülesehitamiseks annetas Tolli omakaitse esimees 50 rubla. Sellele annetusele oli juurevool nii suur, et õpetaja juba paari nädala pärast võis palvega pöörduda koguduse poole, kinkida kirikule palke. Oli kavatsus ehitust alustada sügisel, kuid külma tõttu see tol korral ei teostunud. Koguduse sellekohasel palvel saadeti Tallinna kõrgehitusvalitsuse poolt kohapeale eriteadlased, kes kiriku üle vaatasid ja kõik plaanid tasuta joonistasid.

Nüüd tervitab möödaminutajaid Märjamaa tornita kirik, kuid uue punasest telliskivist katusega. Koguduse liikmed annetasid rohkel arvul ehitusmaterjali. Koguduse juhatus palus ehituse juhatajaks Orgita Altpere pärisperemehe Otto Visneri, kes juba kaua aastaid on koguduse ehitusi ja remonte teinud. Töös võttis osa vabatahtlikena koguduse liikmeid, leerilapsi, vanu ja noori.“

Südamelt ära

Jälle see õnnetu sügis

Katri Reinsalu

Me oleme ametlikult jõudnud sügisesse, minu kõige vähem lemmikusse aastaaega. Tunnen end alati natuke kehvasti, et seda õnnetut sügist nõnda diskrimineerin ja teistest aastaaegadest tunduvalt kehvemaks pean. Aga mulle lihtsalt ei meeldi, et soe suvi on otsa lõppenud ning jälle on kätte jõudnud aeg vammused kapist välja otsida ja endale seitse erinevat kihti kampsuneid selga ajada. Mulle ei meeldi, et kõik läheb mudaseks. Ja mulle kohe üldse ei meeldi, et hommikud lähevad pimedaks. Öhtuse pimeduse üle ma suurt ei kurdagi. See on hea võimalus küünlaid põletada ja tekitab hubase tunde. Hommikune pimedus aga paneb mind tundma, et ma pean keset ööd üles ärkama ja tööle sättima. Öösel ju inimesed ikkagi magavad. Või vähemalt peaksid magama.

Sellepärast ongi vähemalt sel viimasel nädalal hommikune ärkamine kirjeldamatult ülekohtune tundunud. Iga hommik lükkab äratust ikka kümne minuti kaupa edasi. Lootus südamest ei taha kui-

dagi kaduda, et kümne minuti pärast on õues maagiliselt päev. Siiani on ikka seesama pimedus olnud. Õnneks on mul totakas komme oma ärkamist jaburalt varakult alustada, nii et isegi kui ma lõpuks tund aega kauem magan, siis jõuan ma muretult õigeks ajaks tööle. Aga ma ei julge äratust hilisemaks ka panna, sest siis ei saa ma seda ju enam edasi lükata.

Virisemine virisemiseks. Midagi peab ju selles õnnetus aastajas ka head olema. Esi-mesena tulevad pähe oravad. Mu vanemate aia ääres kasvab lõputu rida sarapuid. Tänavune aasta tundub olevat hea pähkliasta. Seda ei saa ma muidugi vanemate hiiglasli-

Mulle ei meeldi, et kõik läheb mudaseks. Ja mulle kohe üldse ei meeldi, et hommikud lähevad pimedaks.

ke pähkliavarude pealt öelda. Ma lihtsalt olen viimase kuu jooksul pidevalt üht oravat seal okste vahel ragistamas näinud. Tal, tundub, on kõht igatahes täis ja kui ta seal nii kaua askeldanud on, siis pidi ju pähkleid olema. Eelmisel nädalavahetusel oli ta oma korjamistöödega juba täitsa maa peale kolinud. Ei lasknud end ka kassist häirida. Tore väike tegelane. Iga kord, kui ma talle ligemale hiilima hakkan, ajab ta oma saba

veel eriti kohevaks ja üritab hirmuäratav olla. See tema lootusetu püüd suur ja hirmus olla ajab mind alati natuke naerma.

Mis veel? Puud lähevad värviliseks. Kuna mina ei pea õnneks ühegi puu lehtede riisumise eest vastutama, siis võin ma üsna muretult öelda, et päris mõnus on vaadata, kuidas puud lehed maha viskavad.

Pean tunnistama, et kirevad vaated, kus iga puu on ise värvi, on tõesti ilusad. See aitab natukenegi leevendada seda, et suvine rohelus selleks aastaks ära kaduma hakkab.

Minu viimane sügise eelis on ilmselt paljudele äärmiselt kummaline. Nimelt hakka-

vad sügisel konnad valmistuma talvitumiseks. Inimesena, kes ei karda siin ilmas mitte midagi rohkem kui üht konna, on

see loomulikult väga suur pluss. Paraku ei ole ma kunilume mahatulemiseni ikka veel täiesti kindel, et need va konnad ringi ei kakerda. Aga pean tunnistama, et võrreldes suvise ajaga tunnen ma end veidi kindlamalt küll.

Püüan hirmsasti ajugüm-nastikat teha ja leida veel sellest õnnetust sügisest positiivset. Kuidagi ei taha õnneks minna. Tuleb ilmselt lihtsalt ära kannatada. Ükskord peab see talv ju ka tulema.

Küsitlus

Kas Eestis on kerge olla ettevõtja?

Karin, ettevõtja: Olen ise ettevõtja. Arvan, et on kerge. Maksusüsteem on hea ja lihtne. Mina leian, et ei ole raske, kui ise väga tahad.

Aleksei, müügikonsultant: Oleneb, mis riigiga võrrelda. Nii ja naa asi. Olen mõelnud ettevõtluse peale küll. Hetkel olen palgatööl.

Hillar, ettevõtja: Ega ta eriti kerge olnud. Praegu olen küll pensionil, aga varem tegelesin torutööga. Võrreldes palgatööga on ettevõtja ikkagi parem olla, sain ise oma aega planeerida.

Kalle, ettevõtja: Ei ole. Olen ise ettevõtja, tegelen põllumajandusega. Kogu see maksusüsteem ei kannata mingit kriitikat. Paremini on siiski ettevõtja olla kui palgatöötaja.

Madis, pensionär: Sõitsin taksot kakskümmend aastat. Siis, kui alustasin, oli see küllalt lihtne, ei olnud häda midagi.

Aimar, pensionär: Ma arvan, et väga kerge ei ole, küllap vanasti oli kergem. Küsis Stina Andok Pildistas Jaak Kadarik

Päevapilt

Tekst ja foto: Jaak Kadarik

Kiirendusvõistlused Juuru motopäeval

Möödunud laupäeval võtsid Juurus mõõtu kohalikud lapsed ja tsiklivennad üle Eesti. Pildile jäi hetk, kus mudilaste esindaja Meribel ning tsiklivend Jüri vahetasid oma kaherentalised ning plaanisid väikese võidusõidu teha.

Eesti parima hooldustöötaja tiitli võitis Kadri Ehala Hageri hooldekodust

Vivika Veski

Koeru hooldekeskuses peetud üle-eestilistel hoolustöötajate kutsevõistluselt tuli parima töötaja tiitel Hageri hooldekodusse – Kadri Ehalale.

Kokku osales 14 hooldekodu, neist neli Raplamaalt – lisaks Hagerile Rapla hooldekeskus, Käru valla hooldekodu ja MTÜ Elupuu Kalbu külast Kehtna vallast. Hooldekodude arvestuses tuli parimaks Iru hooldekodu, individuaalvõistluse esikoha võitis aga Hageri hooldekodu hooldustöötaja Kadri Ehala.

Kadri Ehala rääkis, et aega oli võistlustel antud 30 minutit ja pool sellest tuli teha meeskonnatööna. Kõigepealt läbi viia kliendi hommikune

hooldus – pesemine, pampersi vahetus, söötmisasendisse seadmine. Seejärel astus teine meeskonnaliiga kõrvale ja Kadriil tuli aidata hooldatav üksi ratastooli.

Hooldatavat mängis üks töötaja.

Kadri ütles, et varem olid nad osalenud Käru hooldekodus läbiviidud ergonomia koolitusel, kus õpetati, kuidas hooldajatööd tehes iseenest säästa. Kadri sõnul on selleks tänapäeval ka mitmeid abivahendeid. Koolitust viis läbi Koeru hooldekeskuse füsioterapeut.

Kadri Ehala oli võistlusel ühes meeskonnas kolleegi Kadri Sadivskajaga ja on kindel, et tema võit tuli ka tänu Sadivskajale.

Kadri on Hageri hooldekodus töötanud peaaegu kolm aastat. Vahepeal oli ta ka lapsepuhkusel. Varem on Lelles elav naine töötanud kirjakandja ja poemüüjana.

See, kas sobid hooldustöötajaks, selgub Kadri sõnul ainult ise järe-

le proovides. Kõigepealt tehaksegi proovipäevad, pärast mida paljud aga loobuvad.

Hea hooldustöötaja peab Kadri Ehala sõnul olema kannatlik, hea suhtleja ja positiivse meelelaadiga. Vanainimesed soovivad rääkida ja tihedas tööpäevas leiab hea hooldustöötaja sellekski aega, et neid kuulata.

Kõige rohkem jõudu annab Kadri tema töös vanainimeste tänu. Näiteks kui nad vahetuse lõppedes temalt küsivad, millal ta jälle tuleb.

Samas on töö füüsiliselt ja psüühiliselt raske ning töötasu väike. Hooldatavaid on Hageris praegu 92 ja ühekorraga on üldjuhul tööl viis hooldustöötajat.

Kadri Ehala on seda meelt, et see kas sobid hooldustöötajaks, selgub ainult ise järele proovides.

Foto: JAAK KADARIK

Päästeamet korraldab sündmuste juhtimise Raplamaal ümber

Katri Reinsalu

Kuu lõpust korraldab päästeamet oma töö juhtimise osaliselt ümber. Nimelt lõpetavad töö nelja paiga operatiivkorrapidajad. Lisaks Jõgevale, Narvale ja Valgale on nimekirjas ka Rapla, kus peab uue ametikoha leidma viis inimest.

Operatiivkorrapidaja ülesandeks on juhtida piirkonna suuremaid päästesündmusi. Suuremad sündmused vajavad rohkem ressursi ning seetõttu ka kõrgemat päästetööde juhtimise tasandit.

Kaldasaun toonitab meeskonnavanemate ülesanne on tegeleda päästesündmuste juhtimisega väiksematel sündmustel kogu sündmuse vältel ja suurematel sündmustel kuni operatiivkorrapidaja kohalejõudmiseni. Meeskonnavanemate ülesanded jäävad ka edaspidi selliseks, aga kuna Raplasse jõuab järgmise juhtimistasandi korrapidaja edaspidi paraku hiljem, siis tuleb meeskonnavanematel sündmuse juhtimisega tegeleda ka suurematel sündmustel pikemalt,“ ütles Lääne päästkeskuse juht Ivar Kaldasaun.

„Korrapidamisgruppide töö ümberkorralduse on tinginud eelkõige asjaolu, et kümne aastaga on päästesündmuste arv Eestis vähenenud kaks korda ja operatiivkorrapidajate päästesündmuse juhtimisalane töökoormus on vähenenud,“ selgitas ümberkorralduse põhjusi Päästeameti peadirektori asetäitja Tauno Suurkivi.

Operatiivkorrapidamise süsteem nelja grupi lõpetamise tõttu sisuliselt ei muutunud. Jätkatakse samadel alustel, kuid lihtsalt väikse-

mate operatiivkorrapidajate gruppidega. Töö lõpetavate gruppide ülesanded jagatakse ära komandode meeskonnavanemate ja naaberpiirkondade operatiivkorrapidajate vahel.

„Meeskonnavanema ülesanne on tegeleda päästesündmuste juhtimisega väiksematel sündmustel kogu sündmuse vältel ja suurematel sündmustel kuni operatiivkorrapidaja kohalejõudmiseni. Meeskonnavanemate ülesanded jäävad ka edaspidi selliseks, aga kuna Raplasse jõuab järgmise juhtimistasandi korrapidaja edaspidi paraku hiljem, siis tuleb meeskonnavanematel sündmuse juhtimisega tegeleda ka suurematel sündmustel pikemalt,“ ütles Lääne päästkeskuse juht Ivar Kaldasaun.

Kaldasaun toonitab meeskonnavanemate ülesanne on tegeleda päästesündmuste juhtimisega väiksematel sündmustel kogu sündmuse vältel ja suurematel sündmustel kuni operatiivkorrapidaja kohalejõudmiseni. Meeskonnavanemate ülesanded jäävad ka edaspidi selliseks, aga kuna Raplasse jõuab järgmise juhtimistasandi korrapidaja edaspidi paraku hiljem, siis tuleb meeskonnavanematel sündmuse juhtimisega tegeleda ka suurematel sündmustel pikemalt,“ ütles Lääne päästkeskuse juht Ivar Kaldasaun.

Tallinna, Paide, Haapsalu või Pärnu operatiivkorrapidaja. „Operatiivkorrapidaja hoiab end sündmuse info ja arengutega raadioside teel pidevalt kursis, ent sündmuskohale saabumise aeg on varasemaga võrreldes pikem,“ lisas Kaldasaun.

Nagu eelpool mainitud, siis Raplamaal lõpetavas korrapidamisgrupis on viis operatiivkorrapidaja ametikohta. Kaldasaun kinnitas, et kõigile meestele pakutakse võimalust Päästeametis jätkata ja võimalusel ka enda piirkonnas. „Täna on läbirääkimised ametikohtade osas veel käimas, aga püüame asutuse poolt võimalikult palju arvestada nii töötajate väljakutsete kui töökorralduslike eelistustega. Töötajatele, kel huvi jätkata graafikuga tööl käimist, võimaldame jätkata meeskonnavanema ametikohal ja teistega on käimas läbirääkimised komandopealiku ja peaspetsialistide ametikohtadel jätkamise osas,“ ütles Kaldasaun.

Vahendid, mis korrapidamisgruppide lõpetamisel vabanevad, suunatakse päästekomandodes esmatasandi juhtimisvõimekuse parandamise ning demineerimistööde valdkonda, et tagada parem valmisolek demineerimissündmustele reageerimiseks, kus väljakutsete arv on pidevas pikaajalises kasvutrendis.

SUURSAAK

SOODUSHINNAD SÄÄSTUKAARDIGA 7.-20. OKTOOBER

RAKVERE VIINER KOORTUD 900 G 4.29 2.69 2.99/kg -38%	VALIO MEIEREI VÕI SOOLATA 82% 500 G 4.79 2.69 5.38/kg -43%	HÜVA VÄHERASVANE JOOGIJOGURT 1 KG MUSTIKAMAITSeline, BANAANI 1.49 0.99 Hind kõikidele klientidele. Для всех клиентов.
EESTI PAGAR PRANTSUSE KOHUPIIMAKOOK 950 G 6.19 4.69 4.94/kg -24%	RISSO RAPSIOOLI 2 L 4.55 3.15 2.75 1.38/l -39%	PAULIG CLASSIC FILTRIKOHV 2 X 500 G 10.39 6.49 -37%
DARLING KUIVTOIT KOORTELE 3 KG LIHA-JUURVILI 1=2 5.49 0.92/kg 1 TOOTE TAVAHIND 5.49	PERSIL EXPERT DUO COLOR PESUGEEL-KAPSLID 15 TK 1=2 6.79 0.23/lk 1 TOOTE TAVAHIND 6.79	SERLA ORAVA TUALETPAPER 3-KIHILINE 16 RULLI 6.99 4.29 3.79 0.24/rull -45%

OSTAD SUURELT, VÕIDAD SUURELT!

Pakkumised kehtivad Säästukaardi esitamisel 7.10.-20.10.2015 või kuni kaupja jätkub. Toodete tavahinnad on Laagri Maksimarket põhjal 11.09.2015 seisuga. Säästukaarti Pluss lisasoodustused, mis kehtivad Säästukaarti Pluss kaardiga maksmisel, ei kehti Põlva Tü kauplustes. Pildid on illustreeriv tähendus.

Rohkem pakkumisi: etk.ee ja f Rapla Tarbijate Ühistu

Politseiteated

Juuru vald

2. oktoobril kella 1 paiku löödi Härgla külas asuva maja korteris 68-aastast naist. Teo võimalik toimepanija on politseile teada.

Kohila vald

Ajavahemikul 13. september kuni 4. oktoober murti Vilivere külas sisse talumajja ja kõrvalhoonetesse ning varastati murutrimmer, veepump ja lõiketangid. Kahju on selgitamisel.

Käru vald

3. oktoobril kella 20 ja 20.30 vahel tõugati Lungu külas asuva maja korteris 38- ja 35-aastast meest ning 83-aastast naist ja põhjustati neile füüsilist valu. Teo võimalik toimepanija on politseile teada.

Märjamaa vald

2. oktoobril kella 23 paiku varastati Märjamaa alevis Pärnu maanteel ehitusobjektilt erinevaid tööriistu ja diislikütust. Kahju on 900 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Paklas põles kuur

29. september kell 16.29 said päästjad väljakutse Kohila valda Pakkla külla, kus põles 5x15 meetrine kuur. Sündmuskohale jõudes oli hoone terves ulatuses lausleekides. Päästjad likvideerisid põlengu kell 17.54.

Masuudijäägid süttisid

30. september kell 17.14 said päästjad väljakutse Märjamaale Koluvere maanteel asuvasse hoonesse, kus mitte kasutusel olevas ruumis oli lõigatud masuudi tünni, mille põhjas olid jäägid süttisid. Päästjad evakueerisid kõrvalolevast boksist haagissuvilad. Tulekahju likvideeriti kell 17.54.

Lääne päästikeskus

Kohila tegi ettepaneku kaaluda Rail Balticu jaoks Nabala-trasse

Vivika Veski

Kohila vallavolikogu tegi Rail Balticu planeerijatele ettepaneku lisada trasside võrdlusesse Nabala-Tuhala looduskaitseala läbivad trassialternatiivid, mis kaitseala moodustamise tõttu kõrvale jäeti.

Kohila vallavolikogu otsustas üksmeelselt seda ettepanekut toetada. Ettepaneku tõi nädal tagasi peetud volikogu istungile Rail Balticu ajutise komisjoni esimees Allar Haljasorg.

„Võttes aluseks Rail Balticu projekti lähteülesannet leida otsesem ja kiirem tee rahvusvahelisele rongiühendusele, siis Nabala-Tuhala looduskaitseala läbivate tras-

sialternatiivide välistamine ei aita kuidagi püstitatud eesmärgi saavutamisele kaasa,” põhjendas Haljasorg. „Rail Balticu kui joonobjekti mõju looduskaitsealale ei ole piisavalt tõendatud. Lisaks on tänaseks kokkulepitud Rail Balticu trass kümneid miljeoneid eurosid kallim.”

Sama, et praegu kokkulepitud trass tuleb kümneid miljeoneid eurosid kallim, oli väitnud nädal varem ka rahandusminister Sven Sester, kui soovitas kaaluda Rail Balticu rajamiseks läbi Nabala-Tuhala looduskaitseala kulgevat trassi. Just Sesteri 21. septembril tehtud ettepanek tõi pealtnäha unustusse vajunud Nabala-trassid jälle vaidluste tulipunkti tagasi.

Haljasorgu sõnul ei tähenda Kohila valla tehtud ettepanek kindlasti kaitseala moodustamise määru ja kaitseeskirja kohest muutmist. „Juhul, kui siiski osutub väljavalituks trassialterna-

tiiv, mis läbib Nabala-Tuhala looduskaitseala, siis kindlasti ei tähendaks see seda, et kaitsealal oleks lubatud maavara kaevandamine,” rõhutas Haljasorg.

Lubjakivikaevanduste mitmelubamist on kinnitanud ka teised Nabala-trasside tagasitoomise pooldajad. Nabala kohalikud elanikud ja sealse

looduse kaitsjad on aga alati kartnud, et kui lubada looduskaitsealale raudtee ehitada, püüavad lubjakivi kaevandajad ka kaevandusi läbi suruda. (Kolm aastat tagasi ei saanud mitu kaevandusfirmat Keit Pentus-Rosimannuse juhitud keskkonnaministeeriumilt kaevandusluba Nabala karjäärides. Kaevandajad ei ole

alla andnud, nad seisid oma huvide eest ka näiteks Nabala looduskaitseala asutamise aruteludel – VV.)

Haljasorg ütles, et ettepanekut tegema ajendas teda ka eelmisel esmaspäeval Kohila gümnaasiumi saalis peetud Rail Balticu eskiislahenduse tutvustamise avalik arutelu, kus kõnealune teema jutuks tuli. Põhiteemana arutati seal juba väljavalitud, Kohila vallas Kohila alevi ja Prillimäe aleviku vahelt kulgeva eelist-rassi eskiislahendust. Kohila vallavolikogu on umbes aasta tagasi võtnud vastu otsuse, et ei ole selle trassivariandiga nõus, kuna see hakkab segama Kohila alevi laienemist ja valla arengut.

Lõpliku otsuse trassiasukoha kohta võtavad vastu Rail Balticu maakondade maavanemad.

Nabala-Tuhala looduskaitseala moodustati valitsuse määrusega mullu novembris.

Varjupaikade MTÜ tunnustas Rapla politseinikke

Rapla Sõnumid

Sel aastal pälvisid loomakaitseteemalise tunnustuse kolm Rapla politseinikku Erik Jõesaar, Arto Durejko ja Alar Smirnov, kes aitasid päästa julmalt piinatud koera Maximuse.

4. oktoobril tähistatakse rahvusvahelist loomakaitse päeva. Selle päeva puhul annab Varjupaikade MTÜ juba kolmandat korda välja loomakaitseteemalise tunnustuse „Elmo”. Rapla politseinikele andis 1. oktoobril tunnustuse üle Varjupaikade MTÜ tegevjuht Triinu Priks.

Selle aasta 15. augustil teatas Lääne prefektuuri korrapidaja Varjupaikade MTÜ Pärnu kodutute loomade varjupaigale loomapiinamise juhtumist Märjamaa vallas Männiku külas. Varjupaigast kohale sõitnud valve-meeskond leidis eest raskete vigastustega šnautserilaadse koera Maximuse, kelle kehal

Varjupaikade MTÜ tegevjuht Triinu Priks (paremal) annab tänukirja üle Alar Smirnovile.

Foto: SIIM SOLMAN

olid terava esemega tekitatud vigastused.

Triinu Priksi sõnul võib seda imeks pidada, et koljuluu hulgemurru ning üle kogu keha paiknevate haavadega koer on praeguseks nii palju tervenunud, et võiks peatselt uude koju minna.

Varjupaikade MTÜ tegevjuhi sõnade kohaselt oli Maximuse juhtum ideaalne

näide korrakaitsjate ja loomakaitsjate koostööst ning otsus anda preemia just nendele politseinikele oli seega täiesti üksmeelne.

„Elmo” näol on tegu tunnustusega, millega Eesti suurimat kodutute loomade varjupaikade võrgustikku ühendav organisatsioon Varjupaikade MTÜ avaldab omapoolset tänu möödunud aastal loomade

kaitsmisel eriliselt silmapaistnud käitumist üles näidanud ametiisikule või -isikutele, kellega MTÜ-l on olnud õnn viimase aasta jooksul koostööd teha. Preemia saajatele antakse koos tänuga üle ka Tartu kunstniku Siret Rootsi graafilised lehed.

Varjupaikade MTÜ on „Elmo” preemiat välja andnud alates aastast 2013.

Politsei hoiatab kelmide eest

Elle Tikki
Kohila piirkonnapolitseinik

Politseini on jõudnud info, et Kohila valla elanike poole on pöördunud kelmid, kes meelitavad inimesi võtma enda nimel kiirlaene. Kelmuses osalemiseks veenmisel võidakse pakkuda tööd. Lisaks sellele on inimeste sõnul palutud võimalust kasutada inimese pangakontot raha ülekandmiseks. Politseile on teada antud ka telefonikõnedest, kus väidetakse, et sõbranna on hädas ja vajatakse ruttu tema abistamiseks raha.

Palume suhtuda sellise sisuga pakkumistesse skeptiliselt ja kindlasti mitte anda kelmidele raha, isikuandmeid või pangakonto ligipääsu. Juhul, kui teiega on ühendust võetud, andke sellest kohe teada politseile lühinumbril 112.

Rail Baltic läbi Nabala – tohutu rahasääst või oht projekt põhja lasta?

Vivika Veski

Rahandusminister Sven Sesteri ettepanek kaaluda Rail Balticu rajamiseks siiski ka läbi Nabala-Tuhala looduskaitseala kulgevat trassi tõi pealtnäha unustusse vajunud teema jälle tulipunkti.

Sester ütleb, et Nabala-trasse tuleb kaaluda seetõttu, et need on kümneid miljoneid eurosid odavamad kui praegu välja valitud eelistrass.

Riigikogu Rail Balticu toetusrühma esimehe Kalle Pallingu sõnul ei saa praegu kindlas kõneviisis väita, milline trass tuleb odavam või kallim. Lisaks maksab aeg ka midagi – praeguse trassi puhul on eeltöö tehtud.

Kodanikuühendus Avalikult Rail Balticust (ARB) juhib tähelepanu sellele, et Nabala-trassid ei ole tegelikult üldse lühimad.

Miks ilmusid Nabala-Tuhala looduskaitseala läbivad trassid jälle lauale?

Sven Sester: Minu kui rahandusministri jaoks on selle projekti suurt maksumust ja rahastamise keerukust silmas pidades tarvilik veenduda, et soodsama variandi kõrvalejätmine on olnud tõepoolest mõõdapääsmatu, seda enam, et ka Eesti Teaduste Akadeemia on väljendanud seisukohta, et läbi Nabala kulgevat varianti tuleks kaaluda. Seetõttu pöörusin kirjaga majandusministri ja keskkonnaministri poole.

Kalle Palling: Kui Tuhala-Nabala laualetõstmine on kellegi kaval plaan Rail Balticu projekt seisma panna ja leida ettekääne, et rahastamisvooru mitte jõuda, siis on see hea plaan. Kui sellist eesmärki pole, siis ei pruugi plaan nii hea olla. Nabalas kulgeva otse-trassi uuesti töösse võtmine tähendaks olulist ajalist lisakulu – hinnanguliselt vähemalt üks aasta ainult planeerimist. See vähendaks tõenäosust kaasata Euroopa finantseerimisvahendeid, kuna kokkulepitud tähtaegadest ei suudetaks siis enam kinni pidada. Lisaks ei toeta Nabala trassi omavalitsused, mida see läbib, ning suur vastaseis on ka keskkonnakaitsega tege-

Rail Balticu toetusrühma esimees Kalle Palling.

Foto: SIIM SOLMAN

levate organisatsioonide ning eriti Nabala karstiaala, sealhulgas Nõiakaevu, kaitstjate poolt. Lisaks tean, millise tähelepanuga vaadatakse Euroopa Liidus kaitsealuste liikide ja alade võimalikku kahjustamist, mis tähendaks omakorda projekti veelgi pikemat peatumist.

ARB on juhtinud tähelepanu, et Nabala-trassid ei ole praegusest eelistrassist lühemad ja kõige lühem tuleks hoopis läbi Liiva ja Männiku. Kuidas kommenteerite?

Sester: Viimaste rahandusministeeriumini jõudnud andmete kohaselt on läbi Nabala kulgev trassivariant nii reisiveoteekonna kui ka kaubaveoteekonna osas lühim. Eriarvamused võivad tulla sellest, et kasutatakse kolme erinevat mõõdikut: reisiveoteekond, kaubaveoteekond ja rööbasteede kogupikkus. Nabala trassivariandi puhul on reisiveoteekond umbes 51,4 km, kaubaveoteekond 53,9 km ja rööbasteede kogupikkus 67,8 km. (Praeguse eelistrassi puhul tulevad need teekonnad vastavalt 54 km, 58,7 km ja 66 km. Raudtee hargneb enne Tallinnasse jõudmist reisi- ja kaubaveoharuks. Nabalat läbivad variandid hargnevad Tallinnast kaugemal, seega tuleb rööbasteede kogupikkus suurem, kuna see hõlmab nii reisi- kui ka kaubaharu. – VV.)

Palling: Nabalat läbiva

trassi puhul on lühem küll reisiveo koridor Ülemisteni, kuid ka siin on vahe vaid umbes kolm kilomeetrit. Kui üldse midagi kaaluda, siis tõepoolest Ülemiste-Liiva-Männiku ja sealt kuni Saku vallani planeeritud trassialternatiivi. Kindlasti oleks see kallim, aga nende liiklussõlmede ehitusmaksumuse võrra, mida meil lähiaastail niikuinii tuleks teha, võttes arvesse liikluskooormust nendel lõikudel.

Kas läbi Nabala kulgev trass tuleb ikka odavam kui

Kui Tuhala-Nabala lauale-tõstmine on kellegi kaval plaan Rail Balticu projekt seisma panna ja leida ettekääne, et rahastamisvooru mitte jõuda, siis on see hea plaan.

praegune eelistrass?

Sester: Läbi Nabala kulgev trass on teadaolevalt ehitusmaksumuselt töös olnud variantidest odavam – umbes 360 miljonit eurot, läänepoolne variant (praegune eelistrass – VV) umbes 432 miljonit eurot –, kuna sellel on palju vähem mitmetasandilisi ristteid. Et see on kauba- ja reisiveo teekonna lühim variant,

Rahandusminister Sven Sester.

Foto: vaaitus.ee

siis on see parim teekonnale kuuluva aja, hoolduskulude jm pikaajaliste kulude osas. Strateegilise keskkonnamõju hinnangu kohaselt on see variant ka väiksema mõjuga inimkeskkonnale.

Palling: Ehitusmaksumus on Nabala trassi puhul umbes 360 miljonit eurot ainult juhul, kui kaubaveoharu läheb Muuga sadamasse läbi Rebala muinsuskaitseala. Tõenäoliselt on seal oodata nii Maardu kui ka Jõelähtme omavalitsuste ning muinsuskaitsete vastuseisu. Kui kaubaveoharu läheb

Muugale läbi Iru sõlme, siis ehitusmaksumus suureneb oluliselt. Samuti ei ole sel juhul võimalik rääkida regionaalsest kasust, mida kohalik rongiliiklus annab.

ARB sõnul ei säästa Nabalast läbimine oluliselt kodusid. Mida arvate sellest?

Sester: Hoonete arv kavandataval trassialusel maal ja trassikoridoris on variantidel ligikaudu sama. Ent kompenseerimiskulud on Nabala variandil hinnanguliselt väiksemad, kuna eraomandis maaüksusi jääb sellele trassivariandile vähem

kui läänepoolsele variandile. Kaitsealal on neid vähem kui läänepoolse variandi tihedama asustusega alades.

Mida arvate sellest, et keerulised geoloogilised tingimused Nabalas võivad ehituse hoopis kallimaks muuta?

Sester: Rail Balticu trassile Eestis jääb Nabala variandil olevate lõikudega võrreldes geoloogiliselt keerulisemaid ja seetõttu kallimaid ehitustöid eeldavaid kohti, näiteks paksu turbalasundiga alasid. Ka Harju läänepoolne trassivariant läbib osalistelt näiteks Männiku raba. Seda on planeerimisel ja esialgsel projekteerimisel arvestatud.

Palling: Pole küll ehitusinsener, aga kuidagi instinktiivselt tundub nii, et rappa raudtee ehitamine võib olla mõnevõrra kallim kui kõva maa peale ehitamine.

Mida arvate väitest, et tegu on Isamaa ja Res Publica Liidu (IRL) kampaaniaga?

(IRLi kuuluvad nii rahandusminister Sven Sester kui ka keskkonnaminister Marko Pomerants, kelle otsusest Nabala trasside võrdlusse võtmine kõige rohkem sõltub. Samas erakonnas on ka Kohila vallavanem Heiki Hepner, kes Nabala trasside võrdlusse võtmist toetab, samuti keskkonnaministri nõunik, endine Kohila vallavanem Andrus

Saare. Rail Balticu viimist läbi Nabala toetas jõuliselt IRLi kuuluv endine majandusminister Juhan Parts. Kalle Palling ja keskkonnaministri Nabala-Tuhala looduskaitseala loomise eest seisnud Keit Pentus-Rosimannus on Reformierakonnast – VV)

Sester: Ma ei näe, et erakondlik poliitika siin asjasse puutuks. Kui edaspidi jõutakse Rail Balticu ehitamiseni, siis tuleb selleks tarvilik raha, lisaks Euroopa Liidu rahastusele, leida Eesti riigil ehk kaudselt Eesti maksumaksjatel. Me näeme praegu, kuidas Eesti Raudtee majandamine on vähenenud kaubamahtude juures muutunud üha keerukamaks ning sisuliselt ei suudeta enam ots-otsaga kokku tulla. Ka ühe miljoni kasumi teenimine on täna raudtee vallas suur väljakutse, siin räägime me aga mitmekümne miljoni suurusest investeeringumaksumuse erinevusest.

Palling: Ei oska kommenteerida. Olen ka ise sellist väidet kuulnud. Eks ta oleks siis üpris sarnane Rapla maavanema Tõnis Blangi käitumisega, kus minnakse vastu Kohila elanike ja endise Rapla maavanema Tiit Leieri sooviga toetada trassialternatiivi, mis toetaks Kohila keskuse arengut. Kummaline on valitsuskabineti otsuseid selliselt kampaaniaga ümber tegema minna. Nii Kohila valda läbiva trassialternatiivi kui ka Nabala kaitseala mitteläbimist toetavad kehtivad kabinetiotsused. Keegi ei ole neid ümber otsustanud. Seisan selle eest, et ka ei otsustataks.

Mida arvate väitest, et seal taga võivad ikkagi olla kaevandajate huvid ja surve, kuigi praegu kõik ütlevad, et kaevandusi mingil juhul ei tule?

Sester: Asjaolu, kas Nabala piirkonda ehitatakse või ei ehitata Rail Balticu raudteeühendust, ei ole kuidagi seotud kaevandamislubade ja kaevandamisega. Olen kuulnud ka väiteid, et [Nabalast] ümbersõitu propageerides on huvi maksumaksja raha suuremale kulutamisele raudtee ehitustele – täiendav killustik, liiprid, teerajamine jne. Arvan, et ka need väited on kohatud. **Palling:** Olen veendunud, et kui Rail Baltic läbiks Nabala kaitseala, siis tuleksid ka kaevandused. Ma ei usu, et oleks võimalik ühte ulatusliku keskkonnamõjuga projekti teisele eelistada, ja kaevandajatel tekiks samuti õigustatud ootus.

Märjamaa Lihatoöstus pakub üha enam maheliha

Reet Saar

Märjamaale sissesõidul keerab tee Orgita pargi äärest paremale. Viidad osutavad kahele lähikonna ettevõttele, kuid meile vajalikku siin kirjas pole. Kellel vaja, leiab Märjamaa Lihatoöstuse kollase plekiga kaetud hoone poole kilomeetri pärast ikka üles.

Tavaliselt tullakse siia loomi tooma või liha viima, meie külaskäigu ajendiks on, et väike lihatööstus on esitatud EASile tunnustamiseks kategoorias „Piirkonna ettevõtte 2015“. Selle tiitli eesmärk on tunnustada ja tuua eeskujuks majanduslikult edukaid ja regionaalselt olulisi ettevõtteid, kelle põhitegevuse kaudu edeneb ka kohalik eluolu.

Kes saab tiitli ja kes jääb nominendiks, selgub ettevõtlusnädala raames 8. oktoobril toimuval tänuõhtul, millest teeb otseülekande ka ETV. Televisiooni võttegrupp käis tutvustavat klippi hiljuti juba salvestamas.

Osaühing Märjamaa Lihatoöstus on Eesti kapitalil põhinev ettevõtte, mis tegutseb aastast 2004. „Ülo Kaasik pani aastate eest Orgital püsti lihatööstuse. Samal ajal hakkas arenema maheloomakasvatust, kuid loomakasvatajatel puudus väljund oma loomade turustamiseks mahedana. Aastast 2007 on Märjamaa Lihatoöstus mahetunnustatud. Meie tööstus võib käidelda nii mahedat kui tavatootmise looma, aga toodang peab olema selgelt eristatav,“ tegi sissejuhatuse tootmisjuht Kalev Kants.

Kui loomi siia müüakse, kontrollib lihatööstus esmalt vastavast registrist, kas loomakasvataja on mahetunnustatud. Tootmisprotsessis on iga loom algusest lõpuni jälgitav ja saab garanteerida, et välja läheb just selle looma liha, mis mahedana lihatööstusse saabus. Kõik on dokumendipõhine. „Aastate eest võis kuulda juttu, et olen täitsa mahe, aga mul pole paberit. Selle jutuga pole praegu midagi peale hakata,“ ütles Kants.

Märjamaa Lihatoöstuse tege-

Lihalõikus annab korraliku füüsilise koormuse.

Maheliha rümbad on märgistatud roheliste siltidega, näitab tootmisjuht Kalev Kants.

vusalad on veiste ja lammaste kokkuost, veise- ja lambaliha toodete valmistamine ning

liha ja lihatoodete hulgimüük. Mahetoodangu osakaal on 70%. Eesmärk on suurendada

mahetoodete osakaalu, millele suudetakse anda kõrgemat lisandväärtust.

Päris alguses oli siin vaid tapamaja pool, siis tuli juurde ka lihalõikus ning alustati jahutatud ja külmutatud veise- ja lambaliha müügiga. Maheliha osakaal on väikese tööstuse kogumahust iga aastaga suurenenud, kuid samal ajal saavad ümberkaudsed farmid ka oma tavatootmise loomi realiseerida. Veiseid tuakse siia aasta ringi, lambaid pakutakse ennekõike sügisel – osa lambakasvatajaid tahavad siis loomadest lahti saada, et poleks talviseid söötmiskulusid. Muide, tarbijate hulgas on eriti hinnatud talleliha. Tall on kuni aastane loom ja see liha on kallim.

„Sõna „tall“ on imeline,“ ütles tootmisjuht muheledes. „Mõni tarbija arvab, kuulates sõna „lammas“, et tegemist on millegi vintskega. Samas vaid pisut üle aastane loom pole oma õrna liha omadusi kaotanud.“

Aastate jooksul on lihatööstusel olnud paremaid ja kehvemaid päevi. „See aeg,

mis mina siin olen olnud, on tööstus arenenud,“ ütles Kalev Kants, kellel läheb kohapeal neljas aasta. „Meie tarnijad usaldavad meid rohkem. Nad on palju altimad meile loomi müüma. Tarnijate ring on laienenud. Oleme nüüd võimelised paremini tasuma loomade eest nii summade kui makseperioodi osas. Selle nimel teeme ka jätkuvalt tööd. Enamusosanike soov ja suund on sellele, et suudaksime loomade varumise eest kiiremini tasuda, see tagab meile järjepidevama ja suurema loomade voo,“ loetles Kants.

Mõneti üllatav oli kuulda, et Märjamaa Lihatoöstuse varumispirkonnaks on kogu Eesti, mitte vaid lähemad maakonnad. Kui võrrelda aastate 2013 ja 2014 näitajaid, on müügitulu ja sealhulgas ekspordi kasv olnud märgatav. 2014. aastal müüdi lisaks koduturule maheliha ka Taani. Kaubakäive väljapoole Eestit moodustab müügitulust 46% ja plaan on seda osa veelgi suurendada.

2014 oli ettevõttele hea aasta, sest suudeti laiendada nii oma tarnijate kui klientide ringi. Tänavu on võetud lisaks suund e-poele. Müük oma kodulehe maheliha.ee kaudu on veel algusjärgus ja testimisel, aga juba on tekkinud püsiostjad. „Meie oleme huvitatud müügist ja kes osta tahab, võtku ühendust,“ kõlas soovitus. Mõni käib siin lihal ise järel, teisele viiakse kaup kohale.

Kas teate, et igal toiduainetetööstusel on oma tunnusnumber? Kui näete lihapakil numbreid 10/05, siis see pole kuupäev, vaid tähistab Märjamaa Lihatööstust. Toote valmistamise aeg on etiketil kirjas partii numbris.

Märjamaa Lihatööstuse kodulehel on välja toodud mitmed tuntud söögikohad, mis siin töödeldud lihast roogasid valmistavad. Kõige menukam tükk on veise sisefilee, seda tahavad kõik. See on ka kõige kallim. Suvel on kuurortlinnad söögikohti täis, sügisel tõmmatakse neid koomale, aga siis alustavad koolid ja lasteaiad. Tootmisjuht teab, et üldjuhul otsivad lasteasutused odavat liha, kuid juba on kohti, kus leitakse võimalust kasutada laste toiduks ka maheliha.

Mõistagi saab maheliha osta ökopoodidest, suurtest ketipoodidest seni veel mitte. Tervislikust toidust räägitakse üha rohkem, aga see ei tähenda, et maheliha pakkujate ees ukseid kergemini avanevad. „Marketitel on suurte lihatööstustega

sidemed välja kujunenud. Me pole seni ise väga aktiivselt peale pressinud, aga ehk aasta pärast räägime teist juttu,“ põhjendas Kants.

Ta kiidab nende väikest, vaid 15-liikmelist stabiilset tööperet: „Meil on ametis oma ala asjatundjad ja ettevõtte sisekliima on hea. Ennekõike tuleb meil tegeleda väliste teguritega, ehk kust toorainet hankida ja kuhu on võimalik liha müüa.“

Üsna ootuspäraselt kõlas tegevjuht Aleksandr Koziku vastus lähiaja plaanide kohta. Tahetakse hoida oma kohta Eesti turul, mingil määral kasvada nii mahtude kui käibe osas, leida uusi turge ja partnereid nii tarnijate kui klientide näol, arendada-parendada tootmishoonet, et töötingimused oleksid kaasaegsemad. Hulk aastaid oli tulundusühistu Eesti Mahe käes Märjamaa Lihatööstuse enamusosalus, kuid hiljuti olid muudatused omanike ringis.

Uued enamusosanikud on hakkamist täis ja käivad arutelud, kuidas edasi minna. Plaan on tapamaja renoveerida ja teisigi ruume laiendada, et töötingimusi parandada.

„Oma töötajaid tuleb hoida. Lisaks palgale on oluline suhtumine inimestesse ja muud motivaatorid,“ tõi Kalev Kants välja. Üks selliseid tegureid on ettevõtte hea maine ja avalik tunnustamine, mis Märjamaa Lihatööstusel peagi ees on. Aastal 2010 pürgas RAEK neid väikese ja tubli Raplamaa ettevõtte tiitliga.

Eesti pood Norras müüb enim käsitöönukke

Mariliis Vest

Esmaspäeval sai alguse ettevõtlusnädal, mille raames käivad esinemas tuntud inimesed ning edukad ettevõtjad. Esimese päeva Raplas lõpetas Norras Lillehammeris elav ja tegutsev Eveliis Kund-Zujev, kes avas mais seal eesti tootemärkidega poe, mille motoks on „Litt avalt til alle“ ehk „Midagi kõigile“. Uurisime, kuidas tal seal läheb.

Norras Lillehammeris elav ja tegutsev Eveliis Kund-Zujev.

Foto: SIIM SOLMAN

Kuidas sa Norra sattusid? Ma olen hariduselt norra filoloog ja varem olin olnud Norras ka vahetusõpilane. Tänu vahetusõpilase aastale läksin Tartu Ülikooli õppima skandinavistikat, sealt tuli keeleoskus. Siis käisin Oslo ülikoolis praktikal ja kuna keel on suus, muutusin paratamatult atraktiivseks sealsele ettevõtetele ning nii tuli minu esimene töökoht. Ma olen tohutult tänulik neile esimestele töandjatele, sest ega mul ei olnud ju kogemust, vaid ainult keeleoskus, aga nad andsid ühele 25-aastasele tüdrukule võimaluse olla ekspordijuht. Praegu on minu eesmärk ikkagi Eestis olla.

Kust tuli selline julgus alustada Norras oma äri- ga?

Kui mu laps sündis, siis ma hakkasin paratamatult lasteriide vastu huvi tundma ning avastasin enda jaoks Eesti tootjad. Ma olin natukene tüdinenud ehitusvaldkonnast, aga kuna ma tunnen ekspordi, julgen öelda, nii hästi, tekkis mul mõte, et miks mitte proovida midagi muud.

Norras on äriajamiseks vaja raha ja seda mul endal ei olnud, aga tekkis Norra partner, kelle meelest oli see idee väärt teostamist, ja ta pakkus finantsilise poolega abi. Partneri leidsin ma juhuslikult – üks tuttav rääkis kellelegi ja tema rääkis kellelegi ja niimoodi see tuli. Siis hakkasin edasi mõtlema, et miks ainult lasteasjad, kui meil on veel palju muud huvitavat. Üks asi viis teiseni ja niimoodi tuli idee, et teeme ühe eesti asjade poe!

Räägi oma toodetest.

Seal on mul näiteks lasteriideid, puidust taignarulle, mis müüvad suurepäraselt, vilditud lambanahad, mis müüvad oivaliselt, vanaema sokid, pontšod, pleedid, padjad ja tekid - kõik villased ja absoluutselt eesti toode. Minu mõte on see, et tooted oleks ikkagi hea kvaliteediga, kas villane, puuvillane, orgaaniline puuvill, bambus, millega hea meelega kõnnid ringi ja ütled, et see on eesti asi. Ma ei ole pannud paika seda raami, mis poes võib olla. Varsti lähen vaatan teie kohalikku sepikotta, äkki leian ka sealt midagi. Ma ei pea ennast mingiks heategijaks, aga see on võimalus kõigil proovida.

See linn, kus sa elad, on Norra mõttes väikene linn ikkagi?

Jah, 26 000 inimest, ta on tilluke linnake. Ma võrdleks teda... no Rapla on ju ka väike koht. Seal on aga pluss see, et turistid käivad linnas 1994. aastal toimunud olümpiamängude pärast kogu aeg. Muidu ei tasu nii väikeses kohas äri teha, kuigi kohalikud, kes on meid avastanud, käivad ka hea meelega, sest meil on teistsuguseid asju ja norrakad tahavad ka massist eristuda.

Kas sa arvad, et Norras on poele rohkem turgu kui Eestis?

Kindlasti, absoluutselt. Konkurentsi pärast juba, sest Eestis ma müüksin turistile, kuna eestlane saab ise võtta käsitöölisega ühendust. Samuti on Eestis käsitöö

ikkagi kallis ja paljudele kättesaamatu. Kui ma mõtlen, et lastekleit on näiteks 60 eurot, siis inimene ikkagi natuke mõtleb, kas osta, aga kui ta on 600 norra krooni, siis on see täiesti teine asi tegelikult. Vahed on teised ja norrakatel on ostujõud suurem.

Kas eestlasi on ka ostmas käinud?

On küll! Olen saatnud ühele prouale teise Norra linna kaupa ning temal on põhiline, et see oleks eesti käsitöö. Rootsi on väliseestlastest turistide käinud ostmas, aga kindlasti ei ole eestlane põhiklient. Mul on Eesti lipp väljas ja selle peale nad tulevad. Vahel on lahe, kui tullakse küsima: „Tere, kas te süüa ka pakute?“ ja siis ma kohe ei saa aru, mis see oli, aga mõtlen, et aa, see oli eesti keel. Hästi tore, et pood toimib natuke ka turismikeskusena. Minult tullakse palju küsima, et mida Riias teha saab. Siis ma muidugi seletan, et ma Riist nii palju ei tea, aga Tallinnast ja muust Eestist võin rääkida. Hästi armas on, et inimesed tulevad suhtlema.

Sa oled poes ühtlasi ka müüja?

Jah, sest ette on nähtud miinimumpalk, mida tuleks müüjale maksta (3000 eurot – MV), aga kui sa oled ise seal, siis endale maksma ei pea.

Kas sa tulevikus näed seda, et võtad eraldi müüja juurde?

Jah, ma ikkagi näen ennast Eestis. Tahaksin, et see pood hakkaks ise elama. See ei

tähenda, et ma ei võiks seal olla veel mõned kuud, aga ma tahaksin, et ta jõuaks ikkagi nii kaugele, et ma saaksin kasvõi poole kohaga müüja võtta. Praegu mu sisetunne ütleb, et see pood on õige asi, mida teha, ja need, kes on käinud ja avastanud meid, ütlevad, et meil on kihvt pood, mida soovitavad järgmisele.

Kas praeguseks on pood ennast ära tasunud?

Ei, veel ei ole. Kui ma peaksin tegema seda ise oma säästudest, siis seda poodi ei oleks hetkel. Näiteks kui augustikuu on väga hea, siis september tuleb kolm korda väiksema müügiga. Kõik see ilus, mis sulle tundub, et hakkab tulema, langeb sinna halbadesse kuudesse.

Mida enim ostetakse?

Ei ole välja kujunenud päris ühte asja. Aga kui ma müügiaruanded kokku löin, siis on müünud kõige paremini minu vanaema tehtud sokid, puidust taignarullid ja lasteriided. Issand, ma unustasin ära! Muidugi on üks toode, mis on kõige paremini müünud ja mis oli täielik üllatus! See on selline toode nagu Liise Kaisud. Need on laste väikesed värvilised lelude, mille müüsin kohe ära. Võtsin neid esialgu sisse kümme tükki ja need läksid kahe-kolme päevaga. Võtsin uuesti samapalju ja müüsin jälle kohe ära. See on olnud hitt-toode, mida poleks uskunud.

Kuidas sa kaupa Norra transpordid?

Saadan transportfirmaga. Norra puhul ma ei julge riskida, et keegi jätab kuskil mingsuguse ristikesse teemata. Kui on usaldusväärne transportfirma, kes teeb Eesti poole peal kõik dokumendid valmis, mina saan müügiarve, mille saadan ekspedeerijale ning tema saadab mulle maksumärgi, mille ma tasun, siis saab kindel olla, et kõik on korrektne ja ei tule mingeid üllatusi. Võiks ju saata tuttavaga, aga võib-olla see tuttav ei tea tolliformaalsusi ja ta sõidab lihtsalt piirist üle, mis on juba viga. Muidugi võib tagantjäreli ka deklareerida, aga ei tea, kuidas pärast keegi sellele vaatab.

Mulle on väga oluline, et sa tead neid protseduure ja ei hakka sahkerdama. Ma ei julgeks Norra maksuameti ja tolliga kuidagimoodi nalja teha. Nad on küll meeldivad inimesed, aga bürokraatias on nii, et kui on reegel, siis see nii ka käib.

Käsil on toodete kaalumine ja markeerimine.

Fotod: JAAK KADARIK

Kodanikuühendus juhib tähelepanu Nabalat läbiva trassi pooldajate

Vivika Veski

Kodanikuühenduse Avalikult Rail Balticust teatel on Nabalat läbiva raudteetrassi pooldajad esitanud selle trassi kohta mitmeid väiteid – näiteks, et see tuleks lühim ja odavam.

Samal ajal kui avalikkusele juba tutvustati Rail Balticu raudtee väljavalitud eelistrassi eskiislahendust, soovitas rahandusminister Sven Sester (IRL) kaaluda siiski ka raudtee rajamist läbi Nabala-Tuhala looduskaitseala. Keskkonnaminister Marko Pomerants (IRL) leidis, et tuleb kaaluda, kas ja millistel tingimustel oleks võimalik raudteed läbi kaitseala lubada ning millised oleksid selle raudtee hilisemad ülalpidamiskulud.

Kodanikuühenduse Avalikult Rail Balticust (ARB) esindajad tõdesid, et meedias on kajastatud mitmeid väljaütlemisi viitega, et Nabala trassi kaardile tagasitoomise eesmärk on kokku hoida kümneid miljoneid eurosid maksumaksja raha ning Nabala looduskaitseala pole piisavalt uuritud. ARB juhib tähelepanu, et keskkonnaministeeriumil on olemas värsked uurimistulemused, sest Nabala-Tuhala looduskaitseala loodi viie ekspertiisi alusel alles 1. detsembril 2014.

ARB juhib veel tähelepanu, et poliitikute ja huvigruppide avaldustes on Rail Balticu nn Nabala trassi kohta esitatud teisigi väiteid. Näiteks, et see on lühim, selle mõjualas elab vähem inimesi kui mujal ja et seda trassi on kõige odavam ehitada. ARB kinnitusele ei ole aga Nabala trass hoopiski lühim. Läbi Nabala kulgeva raudtee rööbasteede kogupikkus on ligikaudu 68 km, praeguse eelistatud

trassi kogupikkus on 66 km. Kõige lühem ja pikaajaliselt seetõttu kõige kuluefektiivsem on aga hoopis osaliselt mööda olemasolevat raudteekoridori kulgev trass 12A läbi Liiva ja Männiku kuni Sakuni ja sealt edasi mööda trassi 16B, teatab ARB. Nõnda tuleb kogupikkus 61 km, mis on 5 km veel lühem kui praegu eelistatud trassil.

ARB küsib: „Miks rahandusminister Sester ei soovita hoopis kõige lühemat trassi, mis pikaajaliselt hoiaks riigile kokku miljoneid eurosid ja mida on soovitanud kaaluda mitmed Harjumaa kohalikud omavalitsused?”

Edasi näitab ARB, et Nabala trasside mõjualas elab siiski samaväärne arv inimesi kui praeguse eelistrassi omas. Rail Balticu planeeringu konsultandi läbiviidud trasside võrdlustulemuste järgi on likvideeritavate hoonete arv Nabala trassil viis ja praegu eelistatud trassil seitse. Nabala trass möödub Lagedilt ja Vaidast, kus elab ligikaudu

1800 inimest. Ainuüksi Rae vallas elab Nabala trassi mõjualas üle 2000 inimese. ARB toob välja, et trasside maksumusi hinnates tuleb arvesse võtta, et ehitusmaksumus on Nabala trassi puhul ligikaudu 360 miljonit eurot ainult juhul, kui kaubaveoharu läheb Muuga sadamasse läbi Rebala muinsuskaitseala. Kui kaubaveoharu läheb Muuga le läbi Iru sõlme, nagu praegu eelistatud trassi korral, siis ehitusmaksumus kasvab kuni 40 miljonit eurot. Lisaks pole Nabala trassi puhul seni üldsegi arvestatud tulevase Tallinna-Helsingi tunneli suudme asukohaga, mis veel märkimisväärselt tõstab selle trassi maksumust.

„Niivõrd suure ja maksumaksjale kuluka taristu trassivalik peab olema mittepoliitiseeritud, tuginema analüüsile ning arvestama samuti regionaalse mõõtmega, luues eeldused kohaliku transpordi väljaarendamiseks samal taristul,” teatab ARB.

Uuring soovitab hüvitussüsteemi kiiremaks ja paindlikumaks muuta

Vivika Veski

Rail Balticuga kaasnevate mõjude kompenseerimiseks annavad seadused praegu piisavalt võimalusi, kuid täiustada ja parandada tuleb mitmeid õigusakte, et muuta süsteem kinnistuomanikele paindlikumaks ja kiiremaks, selgus uuringust.

Uuringu viisid Tehnilise Järelevalve Ameti tellimusel läbi advokaadibüroo Sorainen ja rakendusuuringute keskus CentAR. Rail Balticu rajamisega kaasnevate võimalike negatiivsete mõjude hüvitamise põhimõtteid ja võimalusi kaardistav analüüs annab ülevaate teiste riikide sarnasest praktikast ja praegusest Eesti õigusruumist. Uuringust selgub, et Eesti seadused annavad nii maade võõrandamiseks kui ka kompensatsioonide maksmiseks piisavalt võimalusi ning on üldiselt kooskõlas sarnase praktikaga teistes arenenud riikides.

Sorainen vandeadvokaat Urmas Volens tõdes, et praegused seadused annavad Rail Balticu raudtee alla jäävate maade ja mõjude kompenseerimiseks rohkem võimalusi, kui neid praktikas kasutatakse.

„Enamasti mõõdetakse kompensatsiooni rahas, kuid selleks on ka teisi võimalusi, näiteks on riigil võimalik pakkuda vastutasuks maad. Samuti on võimalik leppida kokku haljastusküsimustes, täiendavates müratõkke võimalustes ja meetmetes või tasudes,” ütles Volens. Volensi sõnul võiks täpsustada riigivara vahetamise ja ümberkruntimise põhimõtteid ning turu- ja hüvitisväärtuse arvutamist.

„Samuti on otstarbekas täiendada hüpoteegiga koormatud kinnistute sundvõõrandamist puudutavat regulatsiooni ning mõelda niinimetatud motivatsioonitasu kehtestamise peale riigi ja maaomaniku vabatahtliku kokkuleppe korral,” lausus Volens. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumil on novembris plaan saata valdkonnaga seotud ministriumidele, ametitele, liitudele ja ühendustele arvamuse avaldamiseks esimene seadusemuudatuste eelnõu. Uuring toob veel välja, et täpsed lahendused sõltuvad ka kinnistuomanike soovidest, kinnistu olukorrast ja maatüki suuruselt, mistõttu leitakse need riigi ja kinnistuomanike vaheliste läbirääkimiste teel. Läbirääkimised on kavandatud 2016. aasta teise poolde. Uuring avalikustati reedel.

Alu lähedal jalutab ringi rändega hilja peale jäänud toonekurg

Katri Reinsalu

Alu vahel on juba mõnda aega üks õnnetu üksik toonekurg ringi jalutanud. Vaatepilt ei olekski tähelepanuväärne, kui see ei leiaks aset ob- toobri alguses. Teised linnu liigikaaslased võtsid oma teekonna talvitumiseks ette juba septembri esimeses pooles.

Eile hommikul avanes üsnagi nukker vaatepilt. Maa oli esimest korda silmnähtavalt härmas ja inimesed tõmbasid sallid kaela. Alu tee ääres jalutas aga rahulikult keset seda härmatist toonekurg. Kaugelt

tundus, et toonekure tervis on heas korras ja tundub, et ta saab ka lennata. Mis ometi siis takistab teda ära lendamast?

Keskkonnaameti looduskaitse bioloog Monika Laurits-Arro pakub, et kuna toonekurg nähtavalt vigastatud ei ole, on tõenäoliselt tegemist hilise pesapojaga, kes ei ole lihtsalt jõudnud endale piisavat rasvakihti kasvatada. „Tõenäosus, et ta minema lendab, on täiesti olemas, sest sügis on hästi soe olnud,” arwab Laurits-Arro optimistlikult. Ilmade külmemaks minnes hakkab ka toitu nappima ja ehk lendab siis toonekurg minema.

Kui seda aga ei juhtu, siis näitab see lihtsalt paraku, et tegemist on nõrga isendiga. „Temast ei saagi asja,” tõdeb Laurits-Arro. Loodusseadused on juba sedavõrd karmid, et nõrgad isendid lähevad looduse aineringsse.

Laurits-Arro räägib, et

selliseid õnnetuid juhtumeid võib ka teiste lindude juures märgata. Toonekurg on lihtsalt suur lind ja jääb paremini silma.

Midagi toonekure heaks teha veel ei saa. Lendavat kõbusat lindu on pea võimatu kätte saada. Kui teda kätte ei saa, siis ei saa teda ka kuidagi aidata. Ainuke võimalus on, et kui lind jääb lõpuks väga nõrgaks, siis saab keskkonnaamet ta kinni püüda ja mõnda loomakeskusesse transportida.

Soojal talvel võivad toonekured lahtiste veekogude äärest toitu leida. Reeglina nad siinses kliimas aga talve vastu ei pea.

Loodame, et toonekurg kasvatab endale kiiresti hädavajaliku rasvakihi ja asub rändele. Laurits-Arro kinnitab, et kuigi põhiline ränne on möödas, on siiski üksikuid isendeid, kes veel oktoobri lõpus selle tee ette võtavad.

Lootus ei ole veel kadunud. Spetsialistide sõnul võib kurg veel oktoobris ära lennata.

Foto: SIIM SOLMAN

Edasi aitab koosmeel

Reet Saar

28. septembri tööpäeva lõpul kogunes Märjamaa raamatu-kokku parkümmend inimest, et ümarlauas arutada Märjamaal oleva Kaitseliidu maja saatust. Kohal olid teema tõstatanud kodanikud, Kaitseliidu, muinsuskaitseameti ja muinsuskaitseeltsi, Paeliidu ja valla esindus.

Koosolekut juhtinud Muinsuskaitseameti Raplamaa vaneminspektor Mikk Mutso ütles sissejuhatuseks, et sellel protsessil on pikk ajalugu. Tema kui ümarlaua kokkukutsuja teemapüstituseks oli, kuidas osapooltega edasi minna ja leida võimalikke alternatiivseid lahendusi hoone lammutamise asemel.

Lühidalt taustast. Kaitseliidul on plaan neile kuuluv Pärnu mnt 31 hoone lammutada ja esialgu teha sellele kohale roheala, tulevikus ehitada sinna uus kompanii kodu. Selle peale muutusid aktiivseks inimesed, kes soovivad 1930. aastatel Kaitseliidu Koduks ehitatud paekivihoonet säilitada. Suure avaliku huvi tõttu võttis muinsuskaitseamet 3. septembril maja kuni kuueks kuuks ehitismälestisena avaliku kaitse alla.

Kalle Avasalu oli see, kes maja kaitsmise kodanikualgatuse korras käima lükkas. „Hoone on Märjamaa kontekstis ajalooliselt ja kultuurilooliselt tähtis ja liiga heas korras, et seda lihtsalt lammutada,“ ütles Avasalu. Täiendavad sõnavõtud kordasid, et see hoone kui KL esindus on peatänava ääres ja nähtaval kohal. Siin võiks tegutseda KL ise ja mitmed teised ühendused.

Kaitseliidu Rapla maleva pealik Meelis Pernits nõustus, et tulevane Märjamaa üksikkompanii kodu peab olema nähtaval kohal, aga ressursi hoone taastamiseks Kaitseliidul praegu ei ole. Pernits võttis lühidalt kokku, et hoonet on pakutud kümneks aastaks rendile kohalikule MTÜ-le Wäega Wärk, kuid seda aega peeti liiga lühikeseks ja maja taastamine käiks väikesele MTÜle üle jõu.

Vastavalt riigivara seadusele on Kaitseliidul õigus anda kinnisvara rendile ainult kümneks aastaks. Pikema perioodi puhul peab olema Vabariigi Valitsuse otsus. Pernits tegi ettepaneku, et mõni MTÜ võtaks

Kaitseliidu peastaabi tagalakeskuse kinnisvarajaoskonna spetsialist Merlis Kaskevitš KL Rapla maleva pealik Meelis Pernits ja KL peastaabi avalike suhete osakonna juhataja Tanel Rütman .

Foto: REET SAAR

hoone 20 aastaks rendile, aga et KL saaks esitada taotluse valitsusele, on vaja lisada tegevuskava. „Praegu on hoone veel viis kuud ajutise kaitse all. Minu meelest on see piisav aeg, et kirjutada lahti taotlus ja koostada projekt, arvestades 20 aasta pikkust rendiaega,“ põhjendas Pernits.

Täpsustavale küsimusele vastates kinnitas Pernits, et ollakse nõus rentima hoonet ka üle 20 aasta ja lammutamine ei ole eesmärk omaette. Vastava otsuse peavad tegema nii keskjuhatuse kui ka maleva juhatuse.

Koosmeel aitab leida ühisosa

Eesti Muinsuskaitse Seltsi auesimees Trivimi Velliste oli koosoleku üks võtmeisikuid, kelle teadmised, diplomaadioskused ja ettepanekud arutelu suunasid. Ta meenutas Lennart Meri ütlust, et kui meil pole üksmeelt, võib olla koosmeel. Et võime küll detailides vaielda, aga on ühisosa ja asi saab tehtud. Seda tuleb siingi otsida. Velliste oli juba rääkinud KL ülema Meelis Kiili Märjamaa hoone teemal. Kiili andnud selgelt mõista, et saab aru probleemi sügavusest ja ühiste pingutuste viljana tuleks lahendus leida.

Velliste tegi ettepaneku, et hoone heaks panevad olad kokku mitu MTÜ-d. Kindlasti peab nende hulgas olema mõni kohalik ühendus, millele võiksid lisanduda Eesti Muinsuskaitse Selts ja Säästva Renoveerimise Infokeskus (SRIK) oma kompetentsiga.

SRIKi juhataja Tarmo Elvis-to ütles, et esmalt tuleb korda

teha katus, et lumerohke talv hoonele saatustlikuks ei saaks. Siis oleks võimalik huvilistel hoonet ka kasutama hakata. Edasi järgnevad juba eksperitiisid hoone üldise seisukorra kohta ja taastamisprojektid, mille tegemiseks tuleks taotleda euroraha.

Pernits tõi välja, et kuni 20 000 eurot on eraldatud sihtotstarbeliselt lammutamiseks ja maleval pole täna voli öelda, et seda saab millekski muuks kasutada. Seda raha käsutab keskjuhatuse. Velliste pareeris: normaalne loogika ütleb, et sama raha peab olema võimalik kasutada säilitamisremondi tegemiseks. „Peame vältima muna ja kana probleemi, kus teine pool ütleb, et kuna teatud sammud on tegemata, siis enne ei saa midagi muuta,

Lepiti kokku, et Kaitseliidule jääb esmaseks suhtluspartneriks SRIK, kes saadab KL ülemale koosolekul kokku lepitu põhjal vastuskirja.

ja lõpuks midagi ei juhtu. Võib olla MTÜd ei suuda oma tegevust enne käivitada, kui pole minimaalset summat, et teha säilitusremont,“ ütles Velliste.

Lepiti kokku, et SRIK esitab edasise tegevuskava, ettepanekud ja ehitusliku ekspertiisi Kaitseliidu ülemale, Kaitseliidu keskjuhatusele ning maleva juhatusele, et Kaitseliit saaks omapoolset otsustusprotsessi jätkata.

Küsimine, kas omavalitsus võiks hoone ajutist kasutust vedada, kui kohalikud MTÜd on väikesed ja neil on keeruline seda rolli täita. Märjamaa vallavanem Villu Karu vastas, et hoone on KL oma ja tegutseda tuleb tihedas koostöös. Velliste tõi eskujuks Paide. Seal kirjutasid koostöölepingule alla SRIK, Paide linnavalitsus ja ühendus Weissenstein, mille tulemuseks loodi kohalik SRIK. Sellest majast on kujunenud nüüd kogukonna keskus.

Kolm poolt jätkavad läbirääkimisi

Arutelu jõuti selleni, et edasi läbirääkimisi on valmis pidama kolm poolt: maja omanik Kaitseliit, tugeva tegevushaarde ja oskusteabega MTÜ SRIK ja Märjamaa vallavalitsus. Velliste sõnul on võtmekohaks omanik, kes esitab oma tingimused, kuid peaks olema vastutulelik, et kõigil säiliks huvi. Oma huvi

maja vastu väljendas Paeliit. Vallavanem kinnitas, et vald ei taha säilitamisväärselt ära kaotada, säästva renoveerimise teema pole Märjamaa vallale võõras ja ühineti isegi Aalborgi kokkuleppega (Euroopa Säästvate Linnade Kampaniaga ühinenud Euroopa kohalikud omavalitsused – toim). Karu kinnitas, et ta pole vastu hakata uuesti läbi rääkima. Küsimine, mis saab siis, kui ajutine kaitse lõpeb

ja vald lammutamise uuesti kooskõlastab. Karu vastas, et vahepeal on teemaga oluliselt edasi mindud ja ta pole kindel, et omavalitsus tõttaks uut lammutusluba andma.

Vallavalitsuse poolt hoone lammutamiseks antud luba aegub 2016. aasta jaanuaris. Velliste rõhutas: seega ei tule selle tühistamisega tegeleda, vaid keskenduda hoone kordategemisele.

Muinsuskaitseametiga tegevusi kooskõlastades tohib ajutise kaitse perioodil teha ära avariilised tööd. Samal ajal tuleb valmistada ette tegevuskava, mille alusel Kaitseliit saab Vabariigi Valitsuselt taotleda hoone andmist pikaajalisele rendile.

Lepiti kokku, et Kaitseliidule jääb esmaseks suhtluspartneriks SRIK, kes saadab KL ülemale koosolekul kokkulepitu põhjal vastuskirja. Kolm poolt jätkavad läbirääkimisi.

Trivimi Velliste tänas kohtumise lõpul muinsuskaitseametit, kes tegutses hoonet ajutise kaitse alla võttes väga kiiresti. „Mina olen optimistlik, täna valitses positiivne õhkkond. Keskendusime sellele, mida teha saab. Kindlasti ei saa see kerge olema. Praktilise töö käigus tekivad vaidlused ja kulud, aga need pole kunagi ületamatud. Loodan, et SRIKi ja Paeliidu tegevusest tekib sünergia ja see kõik on Märjamaale kasulik,“ ütles Velliste.

Eelmisel nädalal sai KL ülem SRIKilt ametliku kirja ettepanekutega ning SRIK käis neljapäeval Märjamaa maja vaatamas, et anda esialgne hinnang taastamistöödele.

RÜGi õpilased QR koodi jahil

Mariliis Vest

Eelmisest lehenumbri sai pikalt lugeda Rapla ühisgümnaasiumi teekonnast digipöördeni. Uuendusi jätkatakse ning eelmisel nädalal proovisid õpetajad ühes õpilastega QR koodi kasutamist.

Igal koolinädala reedel päeval palutakse kolmanda A klassi õpilastel kaasa võtta nutiseadmed, et neid siis õppetöös rakendada. Möödunud reede oli esimene kord, kus kotist tahvelarvutid ja telefonid juba tunni algul välja võeti. Teemaks oli sel korral seente jahtimine. Enne alustamist rõhutas õpetaja, et isegi nutiseadmetega töötamisel peab töökeskkond olema vaikne ja tööine ning ringi tormata pole lubatud.

Protsess ise toimus nii, et esmalt laadisid õpilased oma telefonidesse QR koodi lugejad. Siis riputas klassiõpetaja seintele ja tahvlile A4 formaadis paberid, millele trükitud QR koodid. Ette anti ristsõna, mis tuli tunni lõpuks täita.

Iga skannitava QR koodi taga oli kas seene pilt või nimetus, mis tuli ristsõnas vastavatesse ruutudesse kirjutada. Kokku oli kakskümmend koodi, mis peitsid endas võtmesõnu. Lastel tuli meelde tuleta da alles õpitut ja nähtud seente nimetusi. Kuna tegemist oli esmakordse katsetamisega, juhtus sisse ka mõni apsakas, kuid lapsed andsid nendest kohe õpetajale teada ning nii õppisid mõlemad pooled.

Lastelt küsides tuli valdavalt positiivset vastukaja, kuid leidis ka neid, kes uue süsteemiga veel harjumist vajavad. „Hästi meeldis, lahe oli. Vihikusse pole üldse lahe kirjutada, seda võiks kasvõi terve päeva teha,“ ütles kolmanda A klassi õpilane Marten. Kolm pisikest tüdrukut kommenteerisid läbisegi nõndaviisi: „Meile väga meeldis. Sellepärast, et seal sai nii palju nutiseadet kasutada ja see oli väga huvitav. Põnevam kui tavaline tund.“ Tüdrukud lisasid, et teevad selliselt tunnis palju parema meelega kaasa.

Head ja mitte nii head lahendused Läänemaal

Inge Põlma

Haapsalu pitssallid, paljudele lapsepõlvest tuttavad Ilon Wiklandi raamatuillustratsioonid, huvitava ajalooga rannarootslased või teiselt poolt suursugused ja looduskaitse all olevad merikotkad on vaid mõned märksõnad, mis seostuvad Läänemaaga.

Mis puutub merikotkastesse, siis neid sel korral näha ei õnnestunud, aga räägiti, et Noarootsi kandis on korraga nähtud ka 30 lindu. Pigem hakkavat nende suure söögiisu tõttu kormoranid kaduma.

Läänemaa, kuhu maakonna muuseumitöötajad esmaspäeval õppereisi tegid, on Eesti kõige hõredamalt asustatud maakond, aga see-eest on seal palju puutumatut loodust ning merelahtedel ja kunagistest meresoppidest kujunenud järvedel koguneb rohkesti linde, mida linnuvaatlejad kogu maailmast uudistamas käivad.

Aga lisaks loodusväärtustele on maakonnas ka arvukalt kultuuriväärtusi ja just nende vastu tundis huvi Raplammaa muuseumitöötajate seltskond. Tervet maakonda ühe päevaga läbi ei sõida, seega piirdusime Haapsalu linna, Noarootsi ja Lääne-Nigula vallaga.

Haldusreformi jalgu jäänud muuseum

Koela talumuuseum asutati 1987. aastal endises Taebla vallas ja asub see 19. sajandist pärit tüüpilises, väga hästi säilinud ja seega igati esinduslikus Lääne-Eesti rehielamus. Just eestipärasest talumajas, kus loomad ja inimesed elasid ühe katuse all. (Rannarootslaste majadel olid laudad eraldi). Majas on säilinud suitsunud palkide lõhna ning kuna hoones on kunagi asunud ka kool, on seal veel vanu koolipinke jms. Tegelikult tegidki õpilased omal ajal väga palju tööd muuseumi sisseseadmises.

Muuseumi omanik oli Taebla vald. Kaks aastat tagasi ühinesid aga kolm Läänemaa valda – Taebla, Oru ja Risti – üheks Lääne-Nigula vallaks ning sellest ajast on muuseum jäänud justkui ripakile. Peaaegu aasta ei ole seal olnud haldajat ning muuseumi ukseid seisavad külastajatele lukus.

Valla kultuuri-, hariduse ja

sotsiaal-hoolekande osakonna juhataja Varje Paaliste ütles, et omavalitsuste ühinemisel tuli teha mitmeid emotsionaalselt raskeid otsuseid. Paljud neist puudutasid just kultuurivaldkonda. Nii ei ole valla bilansis ühtegi rahvamaja ja kogu kultuuritegevus on üritatud anda kolmandale sektorile. Tulemus on, et Koela talurahvamuseumile on tagajärjetult otsitud uut haldajat, kes hoiaks maja rahvale avatuna.

Veel näeks vald hea meelega, et muuseum oleks avatud aastaringselt ja et sellel oleks sisu. Küsimusele, milles seisneb muuseumi sisu, vastas Paaliste, et inimesed ei tule muuseumi, kus on lihtsalt kogutud esemed, vaid neile peab pakkuma erinevaid üritusi. „Kultuuriplaanis peab välja paistama, et elu toimub.“

Tegelikult on varasematel aegadel Koela talumuuseumis tõepoolest elu toimunud. Seal on etendunud suvelavastused, korraldatud rahvalikke üritusi. Muuhulgas on Koela talumuuseumis filmitud telesarja „Tuulepealne maa“ (oli ühe peategelase, Toomas Roo kodutalu). Ka selle aasta detsembris, lubas Paaliste, sisustatakse talumuuseumis jõulumaa.

Eestimeelne parun taastas mõisa

Noarootsi oli veel 19. sajandi alguses saar. Hiljem on maapind niipalju tõusnud, et nii Noarootsi kui mõned väiksemad saared on mandriga kokku kasvanud. Ühel niisugusel endisel saarekesel asub ka Saare ehk Lyckholmi mõis, mis kuulub perekond von Rosenile. Perekonna nimele ja vapile kohaselt roosidesse uppuvat mõisat haldab FIE Anu Kari.

Kuna von Rosenid oli eestimeelne perekond, selle liikmed osalesid Vabadussõjas Eesti poolel, jäeti mõisate rekvireerimisel mõisasüda perekonnale alles. Rosenid lahkusid Eestist alles 1939. aastal sakslaste ümberasu-

Lääne-Nigula abivallavanem Varje Paaliste usub, et Koela talumuuseum ärkab uuele elule.

Fotod: KALJU IDVAND

mise ajal.

Kui poisikesena lahkunud Gustav von Rosen Nõukogude aja lõpus oma lapsepõlvkodu vaatama pääses, oli see varemets ja võssa kasvanud. Saalis kasvas juba jäme puu. Ometi ei jätnud mees jonn ja asus mõisa taastama. Seda enam, et vanaisa istutatud pirnipuu oli maja ees alles. See enam kui saja-aastane puu kasvab tänaseni. Kolme aastaga ehitas von Rosen mõisa uuesti üles. Ülesanne, mida samas lähedal Paslepa resideerunud president Lennart Meri oli võrrelnud Kuu peale minekuga.

Peahoone kõrval asuvas kordatehtud endises tallitööriistakuuris asub eramuuseum, kuhu esemeid on toonud nii ümberkaudsed inimesed, aga ka Rootsi rännanud. Näiteks on seal üks eksponaat, Vabadussõjas käinud binokkel, mille tõi Rootsi üks naine, kelle sugulane oli omal ajal olnud mõisas teenijaks. Kui Gustav von Rosen kuulis, mis asjaoludel see ese muuseumi jõudis, oli vanahärra mõttikult meenu- tanud, kuidas ema-isa olid

temalt ja vennalt aru pärinud, kuhu nad binokli kaotanud on, jutustas Anu Kari.

Mõis on praeguseks juba isemajandav, st riigilt ega omavalitsuselt pole kunagi toetust saadud, aga varem on puudujäägi katnud Rosenite perekond. Viimastel aastatel, rääkis Anu, on majutuse ja toitlustuse pakkumisega suudetud ots otsaga kokku tulla. Ka muuseumis käiakse ning läheduses on väga hea loodusrada. Kuna lähikonnas on linnurikkaid veekogusid, käib seal palju linnuvaatlejaid, kuid kasvanud on ka sise-, eriti pereturism.

Mõisa lähedale jääb ka ametlikult registreeritud eralennuväli väikelennukitele.

Kui juba Noarootsi vallas olime, kasutasime võimalust näha seestpoolt Noarootsi Püha Katariina kirikut, mis oli arvatavasti olemas juba 13.-14. sajandil, kuigi kirjalikud andmed on pärit 16. sajandist. Kiriku teeb omapäraseks laudkatus. Kiriku vastas on 17.sajandist pärit pastoraat, mantelkorstnaga puithoone, kus muuhulgas on pastorina teeninud hilisem Skara (Root-

si) peapiiskop Sven Danell, kes oma mälestusteraamatus „Kuldrannake“ kirjeldab värvikalt ja südamliselt ka elu Noarootsis 1930ndatel aastatel.

Sihtasutuse loomisvaevad

Sihtasutus Läänemaa Muuseumid moodustati kaks aastat tagasi ja see hõlmab viit muuseumi ja kaht sõidukit. Riik andis sihtasutusele üle Haapsalu raekoja ja Ants Laikmaa muuseumi ning Iloni Imedemaa. Linnalt tulid üle Haapsalu piiskopilinnus ja ajalooline raudteejaam koos raudteemuuseumiga. Lisaks, nagu öeldud, on aurupaat Kallis Mari ja huvisõidurong Peetrike.

Sihtasutuse juht Anton Pärn kahjuks meiega kohtuda ei saanud, sest oli Tallinnas nõupidamisel. Meiega kohtusid turundus- ja kommunikatsioonijuht Maarja Kõuts, teadur Asta Veenpere, Haapsalu Piiskopilinnuse juhataja Kaire Tooming. Küsimustele sihtasutuse toimise kohta vastasid nad ettevaatlikult, öeldes, et koos toimetamine

nõuab harjumist. „Eks ta areneb,“ ütles Asta Veenpere. Maarja Kõuts tõi positiivse küljena välja ühise turunduse, ehk siis pakutakse ühe objekti külastajale soodustust teises muuseumis vms. Ja tugiteenused on ühiselt odavamad.

Muuseumikülastajale aga sihtasutuse võimalikud kasvuraskused silma ei hakka, sest pakutav on kõikjal huvitav ja hästi ning kaasaegselt eksponeeritud. Näiteks raekojas väljas olev näitus Haapsalust kui kuurortlinnast on sama professionaalne ja informatiivne kui Ajaloomuuseumis olnud näitus Tallinna eeslinnadest. Ainult aega peab olema, et sellega tutvuda.

Iloni Imedemaa on küll ennekõike lastele mõeldud muuseum, aga neile täiskasvanutele, kes Astrid Lindgrenit lugedes üles kasvanud, tekitab see kindlasti mõnusat äratundmisrõõmu. Lisaväärtuseks on kahtlemata ajutised näitused teiste maailmas tuntud lasteraamatuillustraatorite loomingust.

Ka maja ise, tuleb väl-

Haapsalu sall, kontrollitud!

ja, on huvitav, sest selles sündis Anna Hedwig Büll, Haapsalu jõuka kaupmehe tütar, kes noore neiuna läks Armeeniasse misjonäriks ning armeenlaste massimõrva aastail päästis tuhandeid armeenia orbusid. Armeenia kultuuriselt Eestis on majale asetanud mälestustahvli ning eelmisel aastal püstitati promenaadile ka mälestussammas.

Haapsalu raudtee- ja side-muuseumis toimetavad kaks entusiastlikku noort inimest, juhataja Deana Pöder ja teadur-kuraator Tõnu Tamme-aru. Ka see muuseum kuulub nüüd sihtasutuse koosseisu ning lisaks raudtee temaatikale on muuseumiga liidetud sidemuuseum. Koostööst sihtasutusega rääkis Deana, et asjaajamises ja tehnilistes küsimustes saavad nad sihtasutuselt tuge, kuid mis puutub muuseumi sisulist tööd, siis sellega peavad nad ise hakkama saama.

Raudteejaam ise on Eestis ainuke, kus on imperaato-

ripaviljon – tsaar ei saanud ometi tavainimestega samas ootesaalis olla. Tõsi küll, kui jaamahoone 1906. aastal valmis, oli 1905. aasta revolutsioon toimunud ning hirmunud tsaar enam rongiga Haapsallu ei sõitnudki.

Raudteemuuseum tegutses Eestis tegelikult juba 1960ndatest Balti jaamas, kuid kui seda renoveerima hakati, jäid eksponaadid laokile, osa varastati, osa kadus ja mis jäi, see toodi Haapsallu. „Pulli pärast,“ olevat üks Haapsalu juhte seda põhjendanud. Muuseum avati Haapsalu raudteejaamas vahetult enne seda, kui rongiliiklus Haapsallu katkes. Nüüd on muuseum laienemas imperaatoripaviljonist, kus asub püsinäitus, ka reisijatehoonesse. Ehkki suurem ootesaal on praegu Haapsalu bussijaama kasutuses, loodavad muuseumitöötajad ka seda ruumi oma kätte saada. Seda enam, et bussijaama piletikassat pidid kasutama vaid väga vähesed haapsallased.

Giid Kaire Reiljan suutis isegi krohviliistude ajaloo huvitavaks rääkida

Ekspositsiooniruumi laienemist ootab ka Haapsalu linnus. Nemad on esitanud projekti piirkondliku konkurentsivõime tugevdamise programmi – väga hea projekti, toonitas Kaire Tooming - ja vähemalt senise info põhjal on neil lootust see raha ka saada. Igatahes on Tallinnas Arhitektuurimuuseumis praegu üleval näitus neist projektidest, mis arhitektuurikonkursile esitati.

Ka Ants Laikmaa maja-muuseumis valmistatakse muutusteks, rääkis muuseumi administraator Eha Nõmm, sest järgmisel aastal möödub 150 aastat kunstniku sünnist. Praegu on KUMUS väljas näitus Laikmaa töödest ning Haapsalu linnuse juurde on ühe valimislubadusena valminud Laikmaa paviljon.

Rootsi kuninga abi

Lõpetuseks veel ühest riigi- ja ühest eramuuseumist. Rannarootslaste muuseum sai alguse erainitsiatiivil, aga praeguseks on sellest saanud riiklik asutus. Muuseumi praegune direktor Ülo Kalm, rannarootsi juurtega mees on olnud pikalt Noarootsi vallavanem, on väga karismaatiline juht ja suurepärase jutuvestja. Mahlakalt ja värvikalt rääkis ta sellest, kuidas rootslased, sh Rootsi kuningas on toetanud nii praeguse muuseumihoone ostmist kui muuseumile üle antud põlise Korsi talu korrastamist Ruhnus. Meie seltskonna tervituseks oli heisatud ka Rootsi lipp, et oleks ikka selge, kuhu tullakse.

Muuseumi juurde kuulub arhailine kalasuutsutusahvi ja mitmed rannarootslaste kasutuses olnud veesõidukid. Igal aastal toimuvad menukad suitsukalapäevad, kus ahjus värskelt suitsutatud hooaja kala saavad soovijad osta. Eelmisel aastal valmis peahoone ette mälestusmärk

Selle ratta teed oodatakse Haapsalus kõige rohkem

II maailmasõja ajal Rootsi põgenenud rannarootslastele, eeskujuks Gotlandi saarel asuv viikingiaegne paat-kalme. Kive toodi kõikidest piirkondadest, kus omal ajal Eestis rootslasi elas.

Muuseumi uhkuseks on aga kohalike nn Neljapäevanaiste tikitud 20 meetri pikkune piltvaip, mille on kujundanud Jorma Friberg ja mis elavalt kujutab rannarootslaste ajalugu nende asumisest Eesti

aladele kuni Eesti taasiseisvumiseni. Muuseumis pidid turismihooajal käima vabatahtlikena abiks paljud soomerootslased.

Ja eramuuseum on muidugi MTÜ Haapsalu Käsitöölse Haapsalu Pitsikeskus. Keskuses toimuvad töötodad, seal on väike muuseum Haapsalu pitsist esemetest ning toimuvad ajutised näitused. Loomulikult müüakse nii sallilõnga, vardaid-nõelu kui

ka kohalike meistrite valmistatud Haapsalu pitssalle. Igal sallil on juures ka meistri nimi. Sallid on küll kallid, aga kindlasti oma hinda väärt.

Tegelikult olid alguses Orenburgi sallid, väga pehmed ja õhulised pitsrätikud, millega Vene aadlidaamid Haapsalu promeneerisid. Nutikad eestlased hakkasid neid järele kuduma ja nii sündis sama õhuline, aga veidi teistsuguse tehnoloogiaga Haapsalu sall.

Grossi
TOIDUKAUBAD

OG Elektra AS avab detsembris uue kaupluse Järvakandis.

**Tule liitu meie meeskonnaga!
Kandideeri alljärgnevatele ametikohtadele:**

- **KAUPLUSE JUHATAJA**
- **VAHETUSVANEM**
- **VANEMTEENINDAJA**
- **KLIENDITEENINDAJA**
- **KASSAPIDAJA**
- **LETITEENINDAJA**
- **TRANSPORTTÖÖLINE**

Meie juures ootavad Sind:

- asjalik väljaõpe
- korralik palk
- võimalus oma ideid ellu viia
- tõsta enda konkurentsivõimet
- liikuda karjääriredelil edasi

Töökoht: Turu tn 1, Järvakandi.

Täpsem info vabast ametikohtadest www.ogelektra.ee.

Soovid meie meeskonnaga liituda? Saada enda CV e-posti aadressile personal@ogelektra.ee.

Lisainfo telefonil 322 3858 või 5334 0040, Toivo Murakas.

Iga naise unistuste töö - kastide viisi kosmeetikat

Reet Saar

Kui Signe Kalk käis lihtsal pooltunnisel seebikoolitusel, ei osanud ta arvata, et seebi ja teiste ilutoodete valmistamine ta nii endasse haarab, et sellest saab väga huvitav töö.

Esimesed katsetused olid kui tore hobi – mida kõike on võimalik teha. Peagi oli ta valdkonnast nii haaratud, et otsustas asjale anda ametliku käigu ja tänavu novembri lõpul tähistab osatühing Signe Seebid 5. aastapäeva. „Kõige tähtsamad sünnipäevad on meie peres laste sünnipäevad, ettevõtte on nagu meie kolmas laps,“ ütles perenaine. Selles pole midagi imelikku, sest viieliikmelises kollektiivis töötab mitu pereliiget. Abikaasa nõustab pakendite ja kodulehe kujundamises ning on abiks ka IT valdkonnas.

Nimi Signe Seebid ütleb kohe ära, millega on tegemist. Väga viimistletud ja romantilise kujundusega koduleht täpsustab, et see on Eesti kapitalil põhinev looduskosmeetika tootja. Käsitööna valminud toodete nimistusse kuulub mitutest nimetust seepi, vanni- ja saunatoodet, kehakoorijat-võiet-niisutajat, kätekreeme, eeterlikke õlisid. Tooted on juba saja ringis ja nimekiri täieneb pidevalt. Seebid ja kehakoorijad moodustavad kõige suurema mahu, järgnevad võided ja vannitooted.

Väikeettevõtte on Kohila vallas registreeritud. Siin sai tegevus alguse ja omanik teeb maal tihti paberitööd, sel ajal kui meheema lastel pilku peal hoiab. Tootmine ise on Tallinnas.

Signe Kalk arendab väikest elustiili ettevõtet Signe Seebid.

Käsitööseepi tundub olevat lettidel väga palju. Kask kõigile tegijatele ikka jätkub ruumi? „Kui alustasime, siis käsitööseepide turg polnud väga täis. Olid mõned, kes tegid kodus lihtsaid seepe kas sõpradele kingituseks või ühekordselt laatadel müümiseks. Ka praegused suuremad tegijad eristuvad üksteisest piisavalt ja mahume turule ära,“ vastas Signe.

Ta kasutas oma tarbeks

valmistatud seepides lihtsaid Eestimaal kasvavaid lisan- deid, aga kui hakkas tegema juba toodet, oli vaja anda sellele omadused, et toode säiliks. Algusest peale on Signel suund looduskosmeetika- le. Võimalusel kasutatakse lisandiks kodumaiseid taimi, aga nii mõndagi tuleb tellida piiri tagant, sest Eestis pole piisavalt pakkujaid, kellel on olemas ohutusertifikaat. Lõhna annavad toodetele

looduslikud eeterlikud õlid ja taimed. Värv tuleb kas naturaalsest taimedest, oksiididest, mudast, savist, kakaost või muust looduses leiduvast.

Firmat registreerides pidid tooted olema testitud ja dokumentatsioon korda tehtud. Viimane olnud kõige keerulisem ja kulukam. „Tegutsesime asudes ei teadnud ma veel, mis ampsu ma endale võtan,“ meenutas Signe algust. Tervi-

semeti nõuded, ohutuskaardid, ohutuse hinnangud... Kui hulk nõutavaid pabereid oli juba vormistatud, sai ta aru, mis kõik veel tuleb teha, aga rumal oluks peale suurt pingutust poolel teel loobuda.

„Aja jooksul olen aru saanud, et nõuded on põhjendatud. Kui nõudeid ei järgi, võib algaja valmistada toote, mis on tervisele kahjulik. Näiteks segada vett õlidesse ja müüa seda säilitusainevaba kreemina, kuid sellises segus hakkavad kasvama mikroobid. Mõni päev hiljem tuleb sisse hallitus. Sellist loodustoodet ei saa pakkuda. Me ei kasuta mitte üheski oma tootes säilitusainet või vett. Õli baasil toodetud tahketes kreemides on säilitajaks E-vitamiin. Meie tooted on lihtsad, ent tõhusad,“ rääkis omanik.

Lõhnapiilv blokeerib lõhnatundmise

Seepi tehakse ruumis, mis meenutab suurt tööpindadega kööki. Käruga tuuakse rasvad, taimsed lisandid ja õlid „keedukotta“. Seal kaalutakse kogused ja pannakse rasv pottidesse sulama. Rasvad ja seebikivi lahus viiakse samale temperatuurile ja segatakse kokku. Lisatakse eeterlikud õlid ja taimsed lisandid ja segu valatakse vormidesse. Ööpäev läbi mass tardub, siis võib seebid lahti lõigata. Edasi kuivavad need riiulitel paar kuud, siis on järg pakendamise käes.

„Köögis“ ümbritseb meid selline lõhnade bukett, et seepe nuusutades nende lõhna enam eristada ei suuda. Signe teab, et kui ruumis pikemalt olla, siis väheneb lõhnade tundmine, aga välja minnes tuleb kõik tagasi. Kuna lõhnad on looduslikud, siis tema sõnul need ei väsitä ega tekita mingeid vaevusi. Naised on tähele pannud, et kuigi ruum on jahe, on siin töötades inimestel külmetushaigusi vähem. Ilmselt annab oma kaitsva panuse kogu see väekas kraam, mis toodete sisse pannakse. Kes töötajatest tahab, paneb kaitsefiltriga näomaski ette ja siis ei tunne ühtki lõhna.

Signe alustas üksi, täna on koos temaga ametis viis

inimest. Algul oli tootmine 50 m² suurusel pinnal, nüüd on ruumi poole rohkem, aga seda kipub väheks jääma. „Firma on kasvanud oodatust oluliselt kiiremini. Kuna inimesed on hakanud eelistama rohkem looduslikku, on ka looduskosmeetika sektor kasvamas,“ iseloomustas omanik.

Kõigi siin valmistatavate toodete autor on Signe Kalk. „Olen aru saanud, et mul on eriline tunnetus ainete osas: panen peas retsepti kokku, tean, milline konsistents ja lõhnanüanss sellel olema saab. Kui hakkam mõtet ellu viima, pean proovima, kas panna seda või teist õli rohkem, et tuleks just selline asi, mida mõtlesin.“ Firma juhina tegeleb ta ennekõike arengu ja turustamisega, aga aeg-ajalt „keedab“ ka seepi, et jätkuvalt oleks tunnetus segude ja ainete suhtes.

Kas plaanitud asi tuleb ühekorraga välja või on vaja hakata ideed timmima? Uus toode läheb esmalt paljudele testimiseks. Selle käigus tekib uusi mõtteid ja saab kohe täiendada. Võib ka nii olla, et mõne aasta pärast lööb tuluke põlema, et kui kasutada teist temperatuuri või segu vahustada või lisada mõnd ainet juurde, võiks tulemus olla veelgi parem.

Tänavuse aasta uustulnuk Seep Härradele on osutunud väga menukaks. Naised on küsinud, miks pandi selline nimi, see ju lõhnab nii hästi (sees on sidrun ja patšuli), me tahaks ise ka kasutada. „Ütlen siis naistele lohutuseks – järelikult su mees lõhnab hästi,“ sõnas Signe muheledes. Värskeima tootena tuleb jõuludeks meestele veel miskit, mida looja veel välja öelda ei tahtnud. Toode on juba olemas, peagi saavad ka pakendid valmis.

Kõrvalruumis on riiulid põrandast laeni. Siin on üht-aegu nii taara, pakendite kui valmistoodangu ladu. Veel on kastid toodangut täis, aga varasemate aastate kogemus on näidanud, et pärast pühi on kõik otsas. Muide, oma tooted villivad nad ainult klaaspurkidesse. Üks põhjus on, et eeterlikud õlid reageerivad plastikuga, teine see, et

Arina Klotško kaunistab pakendit.

Vormides on tardumas oliiviõli-kummelseep.

väga oluliseks peetakse naturaalsust. Paljudele ostjatele on tähtis, et saab tühja purgi tagasi anda. Taaskasutus on oluline ka Signele endale. Teatud müügikohad võtavad taarat tagasi ja selle tooja saab uue toote soodsamalt osta. Signe Seepide pakendid on tehtud taaskasutatud paberist ja uued sildid ökopaberist.

Tellimust komplekteerinud Kristen viis oma punase kleidiga mõtted jõuludele. Selleks

tehakse siin juba ettevalmistusi. Nad on täheldanud, et poodidele tulevad jõulud justkui ootamatult. "Kõik poed teevad siis korraga oma tellimusi ja meie anname kogu oma kauba välja," ütles Signe. Pole harvad juhud, kus üks töötaja veel segab komponente, teine juba pakib tooteid ja kuller kõrval ootab.

Jõulude eel tellitakse ka internetipoest väga palju. Signe meenutas üht korda, kui

Seebid peavad enne pakendamist paar kuud kuivama.

Lavendlit kasutatakse mitmetes toodetes.

Fotod: JAAK KADARIK

ta jäi ööseks tööle. Ta laotas mullikilede kotid kahes reas läbi mitme ruumi ja hakkas tellimusi komplekteerima.

Selliseid öid on ennegi olnud, aga Signe selle üle ei kurda, talle meeldib oma äris mistahes tegevus. Isegi see, kui on ees tundmatu olukord, mis ühest küljest küll tekitab stressi, kuid teiselt poolt on just põnev lahendada. „Elu on sundinud palju juurde õppima. Mulle meeldib väga

see, mis ma teen. Tahan teha kõike õigesti. Hiljuti käis esmakordselt kohapeal terviseamet. Sain hästi positiivset tagasisidet, et siin on puhas nagu toiduainetööstuses ja kõik vastab nõuetele," jagas Signe oma rõõmu.

Personalitöötajaks õppinud naine tahab nüüd minna kosmeetikakooli, et õppida paremini tundma inimese nahka. Alles esmaspäeval käis Signe ettevõtlusnädala raames kuulamas Raplas eksporditeemalisi ettekandeid. Otseselt päevateema talle uut infot ei andnud, sest see etapp on tal juba läbitud. Kõik läks ikka asja ette: huvitav oli kuulda mõne ettevõtja konkreetset lugu ja sai infot uute koolituste kohta.

Signe Seebid teeb koostööd ka Astangu kutserehabilitatsioonikeskusega. Seal vilditakse seepidele toredate piltidega ümbriseid. Näiteks praeguse lamba-aasta puhul kasutati kõige muu kõrval toredat tupsulist lambakujutist, nüüd katsetatakse juba ahviaasta visuaalseid lahendusi.

Ettevõttel on 80 edasimüüjat paljudes Eesti poodides ja uusi müügikohti leida polevat raske. Firma looduskosmeetika on jõudnud ka Soome, Saksamaa ja Rootsi turule. Palju ostetakse e-poe kaudu. E-poega toimetamine on Signe meelest väga mõnus: „Sellega jõuame otse kliendini.“ Kui ostja teatab, et asi läheb kingituseks, siis pakitakse kaup eriliselt, selle eest lisatasu võtmata. Suurema tellimuse korral pannakse üllatus juurde.

Mõistagi testib Signe kõiki oma tooteid ise ja tema lemmikud vahelduvad. Klientide tagasisidet on tulnud koguni Hiinast ja Austraaliast.

Ajakirjadelt on Signe Seebid saanud mitmel korral laiemat tunnustust. Iluprofessionaalidele suunatud ajakiri Iluguru valis „Iluteemant 2015“ parimateks kvaliteetkosmeetikatoodeteks kohvi-greibi kehakoorija ja kookose-mündi jalajahutaja. Cosmopolitani poolt lisandus tänavu neli tunnustust. Nende lugejate lemmik oli kohvi-greibi kehakoorija. Sama ajakirja arvates oli „Parim Eesti ilutoode 2015“ sidrunilavendli kehakoorija, „Parim Eesti ilutoode 2015 meestele“ oli Näovõie Härradele ja Seep Härradele.

Signe kiidab oma abikaasat, kes on talle toeks ettevõtluses ja väga hea isa kahele pojale. Vanem on 8aastane, noorem saab alles kolmeks. Ettevõtjal käib ta töö igal pool kaasas, aga noor naine on õppinud end jagama: „Mulle nii meeldib oma töö. Tahan seda teha. Ühel päeval olen hea ema, teisel päeval hea tootmises. Olen aru saanud, et korraga mõlemas väga hea olla ei suuda.“ Liinitööks ta oma tootmist muuta ei kavatse, see jäägu ikka elustiili ettevõtteks ja väikeseks perefirmaks.

Ära anna oma raha ebaausale kauplejale tühjade lubaduste eest

Pille Kalda,
tarbija-
kaitseameti
kommunikat-
siooniekspert

Kes ei unistaks ilusatest juustest, saledast kehast ning silmapilgul kaduvatest haigustest, eriti kui ise selleks midagi eriti tegema ei pea?

Ilmselt on need soovid käinud väga paljude inimeste mõtetest läbi, kuivõrd ka me ühiskond selliseid iluideaale läbi meedia uksest ja aknast (loe: nutitelefonides, arvutites ja tahvlites asuva interneti kaudu) sisse paiskab.

Paraku on kas või tänavatel ringi vaadates pilt inimestest suuresti teine, sõltumata, kas tegemist on kohaliku elanikuga või vanalinnas ringi jalutava turistiga.

Internet on täis reklaame, mis jätavad mulje, nagu tervis ja ilu oleks vaid ühe nüpuliigutuse kaugusel – vaid klikki „osta“ nupul ning põhimõtteliselt oledki kohe ilusam ja parem, kui varem. Näiteks osade kapslite manustamisel lubatakse kaotada lausa 8 kilo kuus ning seejuures võib süüa kõike, mida hing ihaldab. Mõeldes näiteks eelolevale soojamaareisile, kus saab ran-

nas ringi patseerida, on kihk „osta“ nuppu vajutada suur. Tegelikkus on aga teistsugune. Reaalselt ja kaine peaga mõeldes ei pea pikalt nuputama, et aru saada, et kõik need lubadused on tugevalt üle võlli. Ma ei tea kedagi, kes oleks ainult mingeid kapsleid süües nagu imevael salenenud. Kas sina tead?

Need „enne ja pärast“ pildid erinevate imeliste lubadustega üle kuhjatud veebilehtedel ei vasta tegelikkusele, ent digitaaltehnikaga võimaldab teha mistahes kujutisi ühest ja samast inimesest. 20 kilo ülekaalus inimese saab fotol hõlpsalt muuta heas vormis inimeseks. Tihti kasutatakse sellistes reklaamides ka kuulsusi, et suurendada tarbija usaldust toote vastu. Küll aga on küsitav, kas need kuulsused ise teavad, milleks nende nime ja fotosid kasutatakse.

Juuksepahmakas pähe kõigile!

Võib julgelt öelda, et suur osa naisi tahaksid pikki ja tihe-
daid juukseid, mis kasvaks ikka kiiremini ja kiiremini, sest pikki juukseid peetakse klassikaliselt naise ilu näitajaks. Ega mehedki tihti oma kiilaspäisuse üle rõõmusta. Kui kõik need seerumid ja kapslid, mida reklaamitakse juuksekasvu stimuleerimiseks, reaalselt ka toimiks, siis polekski meil varsti tänavapildis ühtegi kiilaspäist meest või õhukeste juustega naisi. Uudis selle päriselt toimimise suhtes leviks kiirelt.

Aga miskipärast ei ole kõik mehed veel oma juukseid tagasi kasvatanud ega kõik naised nagu ühe vitsaga löödult pikkade ja paksude juustega. Tead sa mõnd kiilaspead, kes on päriselt omale juuksed tagasi pähe kasvatanud?

Imelised lubadused ei piirdu ainult välimuse tuunimisega. Suuresti just sotsiaalmeedias ning meediaväljaannete veebilehtedel kohtab reklaame, mida ma isegi tahaksin tõepoolest uskuda, kui need vaid tõele vastaks. Reklaamitakse programme, millega lubatakse võõrkeel selgeks teha lausa kahe nädala jooksul. Mis võiks olla parem kui vaid paar nädalat enne välisreise klikkida veebis „osta“ ning seni tundmatu võõrkeel saab selgeks imekiirelt! Ka siin valdkonnas ei ole olnud kuuldakellestki päriselt eksisteerivast inimesest, kes oleks just niimoodi võõrkeele suhu saanud. Huvitav, miks?

Tavatoode ei ole imeline alternatiiv meditsiinile

Kaupmehed on oma imeliste lubadustega ilu- ja filoloogia-
valdkonnast tunginud ka meditsiini-
valdkonda. Oleks ju mõnus, kui mingi ehte kandmine või kreemi määrimine raviks külgekippuvaid haigusi või isegi kroonilisi ning tõsiseid haigusi. Kaubandusest on võimalik osta näiteks looduslikke ehteid või salve-kreeme, mille juures on tervisele viitavaid lubadusi – lubatakse ravi ja leevendust alates stressist ja vaimsetest

haigustest, pearinglusest ja maohaavanditest ning kuni DNA ja RNA stabiliseerimiseni välja.

Võib ju vaielda, kas poolvääris-
kividel on üldse mingit toimet inimesele või mitte, ent haiguste kontekstis meditsiinile neist vastast ei ole. Vastasel juhul oleks nende toime ka meditsiiniliselt tõestatud ning arstid kasutaksid patsientidel ravivõttena just selliseid meetodeid. Määrid aga salvi ja haigus kaob. Kannad poolvääris-
kivist ehteid ning võidki unustada oma südameprobleemid või nee-

Suuresti just sotsiaalmeedias ning meediaväljaannete veebilehtedel kohtab reklaame, mida ma isegi tahaksin tõepoolest uskuda, kui need vaid tõele vastaks.

ruhädad ning depressiooni ja maohaavandid kah.

Ettevõtja soovib sinu raha

Need on vaid mõned näited sellest, millega kauplejad püüavad tarbijatelt raha kätte saada. Müügievenduseks kasutatakse tarbijatele katteta lubaduste jagamist. Siin on üks suur AGA – tegelikkuses peab iga kaupleja seisma iga oma sõna taga ehk kõike, mida kaupleja lubab, peab ta olema suuteline tõestama!

Kui tõestusi ei ole, siis on tegemist tarbijatele väärinfo andmisega, mis on tarbija-
kaitseaduse mõistes eksitav kauplemisvõtte, sest tegemist on tavatootega, mis ei ole ravimitele võrdväärne alternatiiv.

Miks selline nõue? Kas ei oleks hea, kui kasvõi platseeboefekti põhimõttel saaks inimesed lahti haigustest ja muudest hädadest? Võiks ju väita, et kui piisavalt uskuda millessegi, siis usu najal toimubki paranemine ning kõik oleks võitjad – kaupleja, kes müüs maha oma toote ja teenis raha, ning tarbija, kes sai mõnest probleemist lahti. Paraku nii see pole ja sel on mitu põhjust. Kõige tähtsam on see, et selliste toodete kasutamine võib tarbija-

le kasu asemel tuua kaasa hoopis kahju. Võib juhtuda, et tarbija jääbki uskuma talle antud lubadusi ning lootma tervenemist, kuigi tegelikult võib olla tervisemure hoopiski tõsisem ja vajada meditsiini-
list sekkumist.

Mida suurem fantaasia- lend, seda parem toode?

Nutikatel kauplejatel on piiritu fantaasia – mõeldakse välja igasuguseid imelisi lubadusi, mis tegelikult on suunatud inimeste nii öelda

konnasilmale ehk kõige vallasamale kohale. Kui tervise-
ga on midagi korrast ära, on see mõistetavalt inimese jaoks suur mure. Või ihaldavad kiilaspäised inimesed omale juuksepahmakat ning paljud mõtleavad, et kehakaal võiks olla 10 kilo kergem.

Suurem konnasilm ilmneb hoopis siis, kui kalli raha eest ostetud toode oma mõju ei avalda, aga rahakott on sellegipoolest õhemaks jäänud. Seejuures keeldub kaupleja pretensioonidele vastamisest, kui teda üldse hiljem tabada õnnestub, sest tihtilugu on tegemist ettevõtetega kolmandatest riikidest, kelle suhtes ei saa ka tarbijakaitseamet aidata.

Hoolimata riigi eri ametite pingutusest, ei ole sellised imelisi lubadusi jagavad ettevõtted turult täiesti kadunud. Ikka tekib juurde neid, kes soovivad põhjendamatute lubaduste najal võtta tarbijalt raha, andes vastu kaheldava väärtusega toote.

Siin ongi peamine võti tarbija käes – kui suhtuda loomupärase skepsisega antud lubadustesse, küsida täpselt, millega tegu on ning seejuures nõuda kauplejalt reaalselt tõestusmaterjali, jääksid ebaausalt tegutsevad kauplejad hätta ning nõudluse puudumisel kaoks neil ka huvi oma tegevust arendada.

Iga toote puhul peaks tarbija mõtlema, kas need lubadused on reaalsed ning kas ta on nõus andma oma raha kauplejale, kes teda petab.

Seadusi ei tohi ka üllastel eesmärkidel rikkuda

**Eugen
Veges**

Riigilõivumäärade tõstmine on inimesed nii tuimaks teinud, et silm selle juures enam ei pilgu.

Tegemist on aga tõsise seaduserikkumisega - riigilõivude kasvatamine maksutulu suurendamise eesmärgil on

seadusevastane tegevus.

Valitsus kavandab uusi määrade muudatusi. Põhjustuseks tuuakse see, et mõningaid määrade pole aastaid muudetud. Paljude määrade hüppeline tõstmine vaikitakse maha. Riigilõivumäärade tõstmine on kergitatud jõudsalt. Seda vaatamata sellele, et riigilõivuseadus nõuab kulupõhimõtte järgimist. Määrad ei tohi ületada protseduurilisi kulutusi.

Riigilõivumäärade muutmise tendents kinnitab, et Eestis kasutatakse riigilõive ka kodanike maksustamiseks. Kui see on nii, siis on tegemist tahtliku seaduserikkumisega, millele peaksid järgnema

sanktsioonid. Kuluhüvitise seadust annab mitmeti tõlgendada, kuid riigilõivuseadus sellist mängumaad ei anna. Ametiasutused (notarid, kohutad, autoregistrid jt ametiasutused) jätkavad aga suuremate summade kasseerimist. Seaduste eiramine ei peatu, sanktsioone ei järgne.

Eestlaste palgatasemete juures pole sõiduvahendi registreerimise 130 euro suurune kulu usutav. Abielulahutuse registreerimiseks tehtav kulu (100 eurot) pole tõepärane. Sellised on riigilõivud, mis nendele toimingutele kehtivad. Ka passivahetamise eest küsitud 60 euro suurusel riigilõivul puudub põhjendus. Tegemist on ju keskmise

palgasaja kahe päevapalgaga (II kv mediaanpalk 794 eurot). Kohtus õiguste kaitsmine jääb keskmise sissetulekuga eestlasele unistuseks.

Valitsus põhjendab riigiel-
arvega kaasnevaid riigilõivu-
määrade muutmisi sellega, et mõned riigilõivumäärad on püsinud aastaid samal tasemel ning need ei katvat üldise hinnatõusu tingimustes kaasnevaid otseseid kulusid. Arvutusi põhjendusele ei järgne, Exceli tabelit ei näidata.

Kui 2008. aastal oli sõiduvahendi registreerimise riigilõiv 63.91 eurot (1000 krooni), siis praegu on see 130 eurot. Kasv üle 100 protsendi. Aasta eest oli passi väljastamise riigilõiv 28,76 eurot, nüüd 60

eurot. Kasv üle 100 protsendi. Näited kinnitavad, et riigilõivumäärade kehtestamisel ei järgita kulupõhimõtet. Kümne aasta tarbijahinnakasv oli kõigest 43 protsenti, riigilõivud kerkisid enam.

Riigilõivumäärade tõstmine on meil kõrge. Seaduste eiramine aga jätkub. Vaatamata isegi sellele, et ka Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on juhtinud tähelepanu (õiguskantsleri 22. detsembril 2014 esitatud vaidlustuse kontekstis) sellele, et kulupõhisest kõrgemad riigilõivumäärad on põhiseadusega vastuolus ja et riigilõivudega riigile tulu teenimine ja muude kulutuste finantseerimine pole seaduslik tegevus. Kui tahame olla õi-

gusriik, siis järgigem seadusi. Ka jõupositsioonidel olijatelt tuleb seda teha. Seadusi ei tohiks isegi üllastel eesmärkidel rikkuda, see tekitab ühiskonnas kaose.

Riigilõivudest laekub riigikassasse kopsakas summa. Tegemist on maksulaekumise ühest protsendist suurema summaga. Oluline pole aga isegi see, kas summad, mida riigilõivudena kogutakse, on suured või väikesed.

Oluline on teadmine, kas seadusandja võib seadustele valikuliselt läheneda. Kas ühtede paragrahvide (nt kuluhüvitise seadus) kummardamine ja teiste (riigilõivuseadus, põhiseadus) peale sülitamine on õige tegu?

1943. aasta suve lõpus korraldas Tallinna Meestelaulu Seltsi koor kahepäevase kontsertmatka Raplasse. Reis ei tulnud tühjalt kohalt – pealinna laulumeestel olid Raplaga juba aastatepikkused head suhted, mille algatajaks oli ilmselt aastatel 1923 ja 1927-1936 koori dirigendipuldis seisnud August Topman.

Topman aga, nagu teame, on pärit Rapla kihelkonnast – sündis 1882. aastal Lõpemetsa külas Kabala vallas kohaliku kooliõpetaja Jüri Topmani peres. Oma kunagise kodukihelkonnaga hoidis ta pikki aastaid tihedaid

ja kultuurilooliselt viljakaid kontakte. Olgu siinkohal meenutatud vaid paar seika. Peterburi konservatooriumi üliõpilasena asutas ta näiteks Raplas kohaliku tuletõrjeühingu puhkpilliorkestri ja oli selle esimene juht. Samuti on Topman olnud tihedalt seotud Rapla kiriku oreli ehitamisega.

Tallinna Meestelaulu Seltsi (1916-1944) kontaktid Raplaga on kõigi märkide järgi saanud ilusaks tavaks juba kolmekümnendate aastate esimeses pooles. Nii võiks öelda, et 1943. aasta kontsertreis, mida

dirigendina juhtis August Topmani kunagine õpilane Alfred Karindi, oli kohalikele küll oodatud, kuid üldse mitte ootamatu kultuurisündmus. Samas on seda üle-eestiliselt peetud nii tähelepanuväärseks, et sellest kirjutasid üheaegselt koguni kaks tolle aja suuremat lehte. Maa Sõna avaldas lausa sõjaaja ajakirjandusele tavatult pika reisikirja ja Eesti Sõna paigutas esinemisi kajastava lühisõnumi oma kultuurielu rubriiki. Järgnevalt avaldame mõlemad kirjutised muutmata kujul.

Raplas külakostiga

Ajaleht Maa Sõna teisipäeval, 21. septembril 1943:

Tallinna Meestelaulu Seltsi koor tegi oma esimese väljasõidu käesoleval hooajal laupäeval ja pühapäeval Raplasse, kus andis kontserdi ja esines kirikus. Laupäevaõhtuseks kontserdiks oli rahvamaja saal täiesti välja müüdud. Nõuti lisapalasisid. Pühapäeva hommikul lauldi veel Rapla kirikus vaimulikke laule, mille järel laulumehed kogunesid kalmistule, kus asetasiid lilli seal puhkavaile major Hirvelaane ja teiste vabadusvõitlejate kalmudele. Laulumehed saabusid tagasi Tallinna pühapäeva õhtul.

On juba hämar varasügise õhtu, kui sinine autobus, tulvil valgetes teklites laulumehi, veereb Pärnu maanteel Rapla suunas. Saabunud pimeduses peatub sõiduk mõni kilomeeter enne Raplasse saabumist. Mehed astuvad sõidukist välja, sammuvad kilomeetri kaugusel asetsevasse Põldmaa tallu, kuhu nad on palutud lühikeseks peatuseks. Mugavas talus elektritulede valgel pakutakse siin lahke pererahva poolt kiireloomulist einet. Tänuks laulavale laulumehed „Me tänane“. Kohe seejärel asutakse tagasi autobusele. Vähe aja pärast saavad külalised

Raplasse. Rahvamajas ootab neid saalitais rahvast. Ei möödu palju aega, siis asuvad Tallinna Meestelaulu Seltsi lauljad rahvamaja lavale, kus esinevad kontserdiga. Kuulajaskond saab soojaks eriti kontserdi lõpupoole ja koorijuht A(lfred) Karindi peab andma mitu lisapala.

Rapla kontserdi piletid olid koha peal läbi müüdud lühikeses ajaga. Kontserdile sõitis inimesi isegi kaugemalt, näit eks Juurust, kust veoautol saabus mõnikümmend inimest. Kuna Raplas on seni meeste laulu harva kuulnud, siis oli huvi tallinlaste vastu arusaadav. Rapla Maanaiste Seltsi tegelaste poolt oli korraldatud pärast kontserti kohaliku algkooli hoones koosviibimine, mil ei puudunud ka traditsiooniline kesvamärjuke. Koosviibimisel tervitasid kohalikud esindajad Tallinna laulurahvast. Rapla valla nimel tervitas vallavanema abi hr R(einhold) Pukspuu, üteldes laulumeelele sooja teretulemast Raplasse. Hr. Pukspuu oli üks neid, kes enamlaste eest töösturina põgenes ja nüüd on Rapla elektrivõrgu juhataja. Veel rõhutati Tallinna Meestelaulu Seltsi osa Rapla kultuurielus. Siit on võrsunud TMS-i end. juhte prof Topman ja teisi lauluvendi. Rapla rahvamaja nurgakivi panekust mitmed

August Topman.
www.keskraamatukogu.ee

aastad tagasi võttis osa ka TMS-i koor. Rahvamaja on Raplas üks nägusamaid omaaegseid ehitusi.

Rapla Maanaiste Seltsi tegelaste poolt kaetud rikkaliku laua taga lauldi sütitavaid meestelaule, mis on püsinud TMS-i repertuaaris. Kõnedes räägiti meie ühtekuuluvustundest, mida omaltpoolt süvendab hoogus meestelaul Raplas, kus on peetud ägedaid lahinguid kodumaa vabastamise pärast. Vabadusvõitlejaid mälestati hetkeks püstitõusmisega.

Laupäevaõhtuse kontserdi sissetuleku andis TMS Rapla Maanaiste Seltsi käsutusse, kellel oli suuri raskusi

külaliste vastuvõtmisega ja majutamisega.

Pühapäeva hommikul oli Rapla kirik, mille leidub veel praegu sõja jälgi, rahvast täis, kes olid tulnud noorsoo pühale. Jumalateenistuse pidas õp. (Heino) Mälk. Tallinna Meestelaulu Seltsi koor laulis kirikus mitu vaimulikku laulu, mida Rapla kogudus kuulas hardumusega.

Pärast jumalateenistust sammusid laulumehed rongkäigus kalmistule, nende järel suur hulk rahvast. Kalmistul asetas seltsi esimees A(rnold) Stokkeby major Hirvelaane ja teiste langenud sangarite kalmudele lilli. Ta meenutas nende osa Rapla vabastamisel. Koor laulis „Requiem“ ja „Isamaa ilu hoieldes“. Liigutava toimingu ajal veeresid paljude Rapla inimeste põsil pisarad. – Samal kalmistul puhkab ka Aggio Bachmann, Hommikuteatri asutaja ja ideeline kunstnik, kes on pärit Rapla kihelkonnast.

Seega oli ametlik esinemine lõppenud. Siirduti veel tutvuma Rapla eluga, mis on sõjaolukorras siiski edenenud. Küll ei ole enam kuulsat Rapla turgu, kuid majanduslikul alal tundub Raplas edu. Sõjapäevil põlenud hooned ei ole veel uuesti püstitatud, kuid vigastused on parandatud ka kiriku juures.

Pühapäevaks oli Raplasse

noortepäevale kokku tulnud algkooliõpilasi põllutöödel viibimise puhul. Algkoolihoones laulsid Tallinna laulumehed lastele mitmed laulud, lõpetades „Tuljaku-ga“. Koolijuhataja (August) Uuepõllu pöördus lauljate poole tervitusega ja märkis neid sidemeid, mis laulus ühendavad noori ja vanu.

Laulumeele ärasõit Raplast oli kell 19.30. Autobuse juures viibis hulk saatjaid, kellega lühikeses aja jooksul oli loodud sõprusuhteid. Enne sõiduki liikuma hakkamist kostis autobusest veel lahkumislauluna

*Ja edasi mind viib mu tee
Kui magus unenägu see.
Õnn kaasa, armas mees!*

H. J. (Harald Jänes)

Tallinna Meestelaulu Seltsi külaskäik Raplasse

Tallinna Meestelaulu Seltsi koori rühm A. Karindi juhatusel esines laupäeval ja pühapäeval Raplas lauluettekannetega. Laupäeva õhtul toimus Rapla rahvamaja saalis TMS-i kontsert, millest osavõtt oli väga elav: väljamüüdud maja tulvil rahvast ootas külalisi, kelle autobus veeres rahvamaja ukse ette väikese hilinemisega. Kontserdi ettekandeid tuli korrata, samuti anti rohkesti lisapalu. Solist L. Raudsepp sai meeldiva poolehoidu osaliseks.

Pärast kontserti oli kohaliku koolimaja ruumes koosviibimine, mille korraldas Rapla Maanaiste Selts. Koosviibimisel toodi külalistele tervitusi kohalike tegelaste poolt ja kõlasid sütitavad meestelaulud. Rapla valla ja rahva nimel tervitas abivallavanem R. Pukspuu, Rapla elektrivõrgu rajaja ja arendaja. Kontserdi sissetuleku andis TMS kohalikule Maanaiste Seltsile.

Pühapäeva hommikul esinesid laulumehed Rapla kirikus, kuhu neid oli kuulama tulnud palju inimesi ka kaugemalt. Seejärel siirduti kalmistule langenud vabadusvõitlejate kalmule. Seltsi esimees A. Stokkeby asetas major Hirvelaane ja teiste sangarite kalmule ühise lillekimbu, kuna koor laulis „Igavest rahu“ ja „Isamaa ilu hoieldes“.

Motokrossiga tegelemise võimalused Eesti NSV-s

Foto: www.rockymountainatvmc.com

Tarvi Kleesmann
Rapla Vesiroosi gümnaasium
juhendaja Heli Heinaste

Motokross on spordiala, mis on tihedalt seotud tehnikaga ning hea füüsilise vormiga ja mille juurde kuulub ka spetsiaalne varustus. Motokrossi harrastatakse spetsiaalselt selle ala jaoks ehitatud rajal, millel on erinevaid takistusi.

Valisin sellise teema, kuna minu kodukohas elab mitmeid endiseid tippkrossisõitjaid ja et olen ka ise tegelenud motokrossiga ning tean, et tegu on kalli spordialaga. Uurimistöö eesmärgiks oli teha endiste krossisõitjatega tutvust ja uurida, kuidas nad selle spordialaga tegeleda said, mida selleks vaja läks, kuidas motokrossi rahastati ning milline oli tolleaegne klubisüsteem. Kuid et intervjuueeritavad töid palju näiteid tänapäevast, otsustasin võrrelda, kuidas tänapäeval motokrossi rahastamine toimub.

Töö kirjutamisel oli põhiline allikas E.Kaldma raamat „Krossirajal“, samuti intervjuud endiste krossisõitjate Juhan Uustalu, Endel Evisalu ja Juhan Laansooga ning interneti- ja ajaleheartiklid.

Motokrossi korraldus ning klubisüsteem ENSV-s

Motokross on spetsiaalsel rajal ekstra selle jaoks ehitatud mootorrattaga võidusõitmine, kus võistlejate arv pole määratud. Motokross on väga tehniline ala ja seotud kalli tehnikaga. Palju sõltub meeskonnatööst ning mootorratta ettevalmistusest.

Motokrossi alla kuulub soolokross ja külgvankrite kross ning eraldi liigina on veel staadionikross. Motokrossi harrastatakse nii suvel kui talvel, kuid motokrossi põhiline aeg on siiski suvi. Motokrossiga võib kaasneda palju vigastusi ning traumasid, mis võivad lõpetada krossisõitja karjääri.

Sõjajärgses Eestis arenes motosport jõudsasti, juba 1960. aastaks olid motoklubid igas Eesti linnas ja rajoonis. Samal aastal moodustati ka ALMA-

VÜ tehnikaspordiklubid, kus põhiline ala oli mootorisport. Spordiühing „Jõust“ hakkas kujunema juhtiv spordiühing, sest maanoored olid asutanud 16 motoklubi, kus tegutses üle 600 liikme.

Majandite jõukuse kasv aitas kaasa varustuse soetamisele, „Jõu“ motoklubis oli 250 mootorratast, millest 57 olid krossimootorrattad. Eestis oli tol ajal kokku kasutuses 450 mootorratast. 1960. aastal peeti sada motovõistlust, kõik veel suvised võistlused.

1964. aastaks olid „Jõud“ ja ALMAVÜ põhilised motoklubid ning mootorisportlaste arv maal oli kasvanud. Majandite,

Paljudes klubides ei olnud krossisõit aastaringne harrastus ning mõnes klubis sõideti krossi mõne teise ala kõrvalt.

ettevõtete ja tehaste abiga saadi piisavalt krossimootorrattaid ja see võimaldas 1964. aastal korraldada Eestis juba 130 krossivõistlust.

Alates 1963. aastast hakati korraldama ka talikrossi meistrivõistlusi. Esimest korda toimusid need Tallinnas ja järgmisel aastal peeti talikrossi meistrivõistlused Võrus.

1966. aastaks oli Eestis välja kujunenud motoklubide süsteem, kuid paljudes klubides ei olnud krossisõit aastaringne harrastus ning mõnes klubis sõideti krossi mõne teise ala kõrvalt. Selline olukord, kus motosportihuvilised tegelesid ringraja kõrvalt motokrossiga, ei võimaldanud motokrossis tulemuste paranemist ega taganud ka kindlat järelkasvu.

Kahte ala korraga harrastades oli motokrossi tulemuseks see, et jäädi maha meesteklassides, kus üleliiduline paremik tegeles ainult motokrossiga. Üleliidulisel paremikul oli ka rohkem kogemusi rahvusvahelistel võistlustel maailma tippasemel ning neil oli parem tehnika.

Olulisele kohale motospor-dis tõusis ALMAVÜ noorte motokool, kuhu asus õppima 1968. aastal kakssada noort. ALMAVÜ tehnika- ja spordiklubid tegid motokrossi arendamise jaoks palju.

Alles 1972. aastal sõlmiti leping Austria mootorratta tootjafirmaga KTM, mille mootorrattad olid palju paremad varasematest krossiratastest. Aastatel 1972-1975 ei suutnud ükski eestlane üleliidulistel võistlustel medaliga koju tulla, selle põhjuseks võis olla mootorratta tootjafirma KTMi-ga ühenduse katkemine. 1984. aastal sõlmiti KTM-iga uus leping, tänu sellele paranesid ka tulemused.

1976. aastal lõpetati motoklubide ja motosektsioonide tegevus spordiühingu „Tööjõu-reservid“ juures. Spordiühing „Tööjõu-reservid“ oli mõeldud kutsekoolis õppivatele noortele ja ühing oli panustanud palju motospor-di arendamisele. Kuna peamiselt koosnes kutsekoolide õpilaskond noortest tehnikahuvilistest, kelle jaoks mootorrattasport oli tähtsal kohal, oli spordiühingu otsus suureks tagasilöögiks.

Alles kümme aastat pärast motoklubide ja motosektsioonide sulgemist hakati kutseharidussüsteemi õppe-asutustes uuesti mootorisporti harrastama, kuid enam ei saadud sellist hoogu sisse, nagu see oli viiekümnendatel ja kuuekümnendatel aastatel. Taaskord olid tehnikaspordis olulisel kohal ALMAVÜ tehnika- ja spordiklubid. 1970. aastatel hakkas motokross taas paremuse poole mine-

ma, lootustandev järelkasv osales üleliidulistel motokoolide krossil. 1978. aastal saadi valmis uusi krossiradasid, võistlusi tuli juurde.

1976. aastal said teise koha külgvankritega sõidus tehnikaspordialade üleliidulisel talispartakiaadil Saku motoklubi sõitjad Juhan Uustalu ja Mati Oras. 1978. aastal võitsid Juhan Uustalu ja Mati Oras üleliidulistel meistrivõistlustel juba kuldmedalid. 1980. aastal said samad mehed NSV Liidu meistrivõistlustel Valgas teise koha.

1980. aastad olid Eesti krossisõitjatele samuti edukad. Üleliidulistel võistlustel ja meistrivõistlustel võideti kuus esikohta, viis teist ja kaheksa kolmandat kohta.

1986. aastal sai Eestis alguse staadionikross, mis mujal maailmas juba ammu tegutses. Staadionikrossi puhul on tegemist veelgi tehnilisema alaga kui motokross. Kiirused küll pole nii suured kui motokrossis, kuid rada on palju keerulisem, lühem ning ohtlikum. Lühemal ning kurvilisemal rajal on raskem kiireimana püsida.

1986. aastal tähistas motoföderatsioon juubelikrossiga 40 aasta möödumist Eestis korraldatud esimesest motokrossist. Selleks ajaks oli Eestis juba 50 motokrossiga tegelevat motoklubi, igal aastal korraldati ka umbes 50 krossivõistlust, kus keskmiselt osales kolmsada võidusõitjat.

Klubidest oli Saku motoklubi juba 1970. aastate lõpus teiste klubidele meeskondlikus konkurentsis kättesaamatu. Soolokrossi viiekordse ENSV meistri Juhan Laansoo hinnangul oli Saku motoklubi üks paremini mototehnikaga varustatud klubi, mille liikmeteks olid Eesti tolle aja parimad noored motosõitjad. Saku motoklubis olid treeneriteks Rudolf Krestinov ja Vello Luig.

Võistluskohti oli Eestis piisavalt, kuid tolleaegsetele nõuetele vastavaid krossiradu oli siiski vähe. Ainus krossirada, mis oleks võinud rahvusvahelisele tasandile jõuda, oli 1988. aastal rajatud Männiku krossirada.

Klubisüsteem motokrossis

Kunagist krossisõitja, Nõukogude Liidu meistersportlane, Kaiu kolhoosi endine tööline Endel Evisalu rääkis tollasest klubisüsteemist:

„Klubisüsteem oli selline, et enne kui võistelda sai, pidi võistleja olema klubi nimekirjas.“ Endel ise kuulus Saku motoklubisse, kuhu kuulus ka Juhan Uustalu. Hiljem kuulusid nad Kaiu kolhoosi motosektsiooni. Kaiu kolhoosi motosektsioon moodustati klubi Kaiu kolhoosis töötavatest külgkorviga sõitvatest krossimeestest, mida juhtis Juhan Uustalu. Sinna kuulusid veel Endel Evisalu, Tiit Pobbol, Vello Pekermann. „Klubidesse said peaaegu kõik, kellel oli huvi ning mootorratta load.“

Juhan Laansoo rääkis, et „Saku motoklubi meelitas sellega, et mulle anti töökoht ja korter. Sellel ajal oli noorele inimesele omaette korteri saamine suur luksus“. Motoklubi võimaldas kõik võistlemiseks vajaliku tehnika, ise tuli tubli olla ja treeningutele panustada. Juhan Laansoo tökohaks sai Saku näidissovhoos, mille juhtkond toetas motoklubi tegevust ja soosis oma töötajaid,

Tänapäeval peab olema palju häid sidemeid, et omale head sponsorit leida.

kelle sportlikud tulemused olid vabariigi tasemel head.

Endine Nõukogude Liidu meister külgvankritega motokrossis Juhan Uustalu kuulus samuti Saku motoklubi alla, kuid kolhoos maksis ikkagi arved. Tänu klubile sai Juhan Uustalu omale mootorratta, võistlustele registreerumine toimus samuti läbi klubi. Mootorratas oli pärit Urali mootorrattatehasest ja oli algselt mõeldud tänavasõiduks, seega tuli see endal ringi ehitada. Mootorratast pidi Juhan Uustalu ise ka parandama.

Juhan Laansoo arvates pole tänapäevane ja tolleaegne motokross võrreldavadki, need on väga erinevad. Tol ajal

rahastas majand ning klubi kohe, kui krossisõitu alustatud sai. Tänapäeval peab ise vahendid leidma, et alustada, ning kõike peab ise üleval pidama.

Motokrossis on tipus olevate meeste tegemised sarnased, sest need on mehed, kes tahavad seda ka kõige enam ning pingutavad selle nimel. Tänapäeva krossisõitjad on füüsiliselt väga tugevad, neil on head toitumiskavad ja arstid, kes suunavad võidusõitjat õigesti tegutsema. ENSV ajal tehti kõike ise. Ka tehnika on palju muutunud võrreldes nõukogude ajaga.

Tänapäeval peab olema palju häid sidemeid, et omale head sponsorit leida. Sponsoreid on raske saada, selleks on vaja järjepidevust ning peab suutma ennast tõestada. Aga kui praegu Eesti meistriks tulla, annavad sponsorid nii palju tehnikat kui vaja. Juhan Laansoo on praegu oma poja Juss Laansoo manager. Juss tuli 2013. aastal Eesti meistriks soolokrossis.

Kui Juhan Uustalu võrdleb nõukogude aega tänapäevaga, on ta tolleaegse rahastamisega väga rahul. Toetusi saadi alati. ENSV ajal ei olnud vaja võidusõitmist omalt poolt rahastada, sest tol ajal polnud õieti varustust, mida osta. Mis olemas

oli, see saadi motoklubi kaudu. Uustalu arvates on tänapäeval motokrossiga algust teha väga raske, kuid kui midagi on saavutatud, siis on lihtsam edasi tegutseda. Tänapäeval on igal sõitjal vaja algkapitali, tollel ajal võis igaüks krossi sõitma hakata, kes vähegi näitas üles initsiatiivi.

Oma mootorratast pidi siis ise parandama, seda sai teha majandi tööruumides majandi vahenditega. Varustus ei olnud väga hea, aga seda sai ALMAVÜ laost. Juhan Uustalu sai omale kiivri tellida sugulaste kaudu Ameerikast.

Kolhoosi poolt osteti Urali tehasest mootorrattad, ise pidi neid ainult natuke ringi tegema ning sõidukorda sead-

ma. Kolhoos andis auto, millega võistlustel käia, ning bensiini maksis kinni. Auhinnad olid rahalised, kuid sai ka muid meeneid nagu värvipotte ning pasta-pliiatseid. Omalt poolt tuli motokrossi siis toetada, kui taheti tippu jõuda, ja ka siis, kui taheti head varustust, mis oli suhteliselt kallis.

Endel Evisalu sõnul on tänapäeval motokrossi rahastamine ja võimalused võrreldes tolleaegsete võimalustega nagu öö ja päev, sest tänapäeval peab huviline ise mootorratta ostma ja seda hooldama, stardimaksu maksma, bensiini ostma ning transport peab olema enda poolt, kuid nõukogude ajal tegid seda majandid, ALMAVÜ ning motoklubid.

Kaiu kolhoosi osa motospordis

Kaiu kolhoos, mis oli Rapla rajooni suurim kolhoos, moodustati 1975. aastal mitme majandi ühinemise teel. Suurmajand läks üle tööstuslikule tootmisele ja seetõttu olid seal keskel kohal mehhanisaatorid ja kesk- ning kõrgharidusega tehniliste teadmistega spetsialistid. Eelnev võib olla tehnikaspordi populaarsuse üheks põhjuseks majandis.

Endise Kaiu kolhoosi peamehaaniku ning peainseneri Tiit Tammsaare sõnul oli sport Kaius alati olulisel kohal. Kolhoosi ajal ehitati nii Kaiu kui ka Kuimetsa spordisaalid, ujula, laske- tiir ning Kaiu staadion. Alati pandi kokku erinevad võistkonnad spordiüritustel osalemiseks. Kõige olulisem oli osalemine kolhooside spartakiaadil. Majand toetas rahaliselt kuulsaid sportlasi, näiteks laskur Liivi Ermi ning krossisõitjat Juhan Uustalu.

Ka tehnikaspordi toetati vastavalt võimalusele. Osteti palju krossirattaid, eelkõige külgorve, toetati ka autosporti. Anti majandi autosid ümberehitusteks, varuosi, rehve ja kõike, mida vaja läks. Mida edukam oli sportlane, seda rohkem temale ka võimaldati vahendeid. Sellel ajal ei olnud nii tähtis raha, vaid koht, kust midagi osta. Tammsaar on ise sõitnud rallit kuni 1990. aastani.

Tehnikaspordi toetamine oli tol ajal headele töömeestele preemiaks ning majandis hoidmise meetod. Kolhoosi poolt osteti Urali tehasest mootorrattad, ise pidi neid natuke ringi tegema ning sõidukorda seadma. Kolhoos andis auto, millega võistlustel käia ning maksis kinni bensiini.

Eesti NSV endiste krossisõitjate elulood

Endel Evisalu

Endel on sündinud 1949. aastal Kuimetsas, kus käis algkoolis. Pärast seda õppis Juuru gümnaasiumis, kus lõpetas 8. klassi ning edasi suundus õppima Vigala maa-kutsekooli, kus ta omandas autojuhi ning mehhanisaatori kutse. Pärast seda lõpetas Endel kaugõppes Juuru gümnaasiumi.

Mootorrattad on Endlile alati meeldinud, aga motokross hakkas teda siis huvitama, kui NSVL meister Juhan Uustalu tuli Habaja sovhoosist Kaiu kolhoosi. Kui Juhan Uustalu sai uue mootorratta, tuli Endlil mõte, et võiks Uustalu vana krossirattaga proovi teha. Esimene võistlus oli Endlil 1982. aastal 33aastasena. Endel on tulnud külgvankritega motokrossis esimesele kohale Pihkva oblasti meist-rivõistlustel 1987. aastal. Teisele kohale on ta tulnud ENSV meistrivõistlustel 1988. aastal külgvankritega motokrossis. NSVL meistrivõistlustel on Endli parimaks tulemuseks üheksas koht 1988. aastal. Motoklubiks valis Endel just Saku motoklubi, sest Juhan Uustalu oli juba selles klubis ning klubi tegi ära kogu paberimajanduse, ise pidi ainult sõitma. Krossisõidu lõpetas ta 1995. aastal.

Kui palju oli vaja omalt poolt võidusõitu rahaliselt toetada?

Omalt poolt tuli toetada, kui tahtsid tippu jõuda. Kui tahtsid head varustust, mis oli suhteliselt kallis, siis pidi omalt poolt raha alla panema.

Milline oli tol ajal klubi-süsteem?

Klubisüsteem oli selline, et enne kui võistelda sai, pidi võistleja olema kusagil klubi nimekirjas. Klubidesse said peaaegu kõik, kellel oli huvi ning load.

Juhan Uustalu

Juhan töötas Kaiu kolhoosis traktoristina. Ta sündis Kohtla-Järvel 1948. aastal. Mootorrattad huvitasid teda juba väiksest peale. Kõigepealt kinkis talle vanaisa 125kuubikulise mootorratta, nii et sõitma õppis Juhan juba 12aastaselt. Pärast põhikooli lõpetamist läks Juhan Tihemetsa tehnikumi, kus oli motoklubi. Mootorrattaspordi treeninguid alustas ta seal 1965. aastal.

Treener Sulev Saar arvas, et tal tuleb sõitmine hästi välja ning suunas Juhani võistlemale. Sulev suunas Uustalu ka külgvankriga mootorratta juurde. Juhan lõpetas 1968. aastal Tihemetsa sovhoostehnikumi ning jätkas treeninguid Saku motoklubis Rudolf Krestinovi ja Valdek Grossi juhendamisel.

Juhan Uustalu võitis Nõukogude Liidu motokrossimeistrivõistlustel külgvankriga mootorrattal kaassõitja Mati Orasega 1978. aastal kulla, 1977

ja 1981. aastal hõbeda ning 1979. aastal pronksi. Ta on tulnud külgvankriga mootorrattal 350 cm3, 500 cm3, 750 cm3 ja 1000 cm3 klassis kokku 17. korral Eesti meistriks. Meistersportlaseks sai Juhan Uustalu 1977. aastal. Uustalu on olnud nii „Jõu“ motoklubi kui ka Saku motoklubi liige.

Kuidas toimus NSVL ajal motokrossi rahastamine?

Rahastamise pärast ei tundnud üldse muret, sest siis oli Nõukogude aeg. Üldiselt rahastas kõike Kaiu kolhoos. Mootorratas osteti välja majandi rahade eest, tänapäeval sellist asja ei ole. Majand maksis tol ajal kõik kinni: mootorratta, bensiini, spordi võistlustele, õli, rehvid jm. Mootorratta sai tol ajal ALMAVÜ laost volituse alusel. Tänapäeval peab kõik ise kinni maksma.

Kui palju oli vaja omalt poolt võidusõitu toetada?

Ei olnudki, sest tol ajal polnud õieti varustust, mida osta. Midagi muidugi oli, aga seda sai motoklubi kaudu.

Juhan Laansoo

Juhan Laansoo on sündinud 23. augustil 1956. aastal Märjamaal. Koolis käis ja lapsepõlve veetis Kohtla-Nõmmel, praeguse kaevandusmuuseumi maadel. Kohtla-Nõmmel astus Laansoo motokooli ning mõne aja pärast sai esimesed auhinnad motovõistlustel noorteklassis, kus ta sõitis soolokrossi. Juhan Laansoo tõusis krossisõitjate hulgas esile 1970. aastatel.

Pärast 8. klassi lõpetamist töötas Juhan Laansoo Kohtla kaevanduses, käis sõjaväes Venemaal aastatel 1974-1976. Pärast sõjaväeteenistust läks Laansoo 1976. aastal õppima Tallinna ehitus-mehaanikatehnikumi ja omandas elektriiku kutse. Tallinnas õppides liitus Juhan Laansoo 1976. aastal Saku motoklubiga. Klubi juhataja Rudolf Krestinov kutsus Juhani kui parima noore võidusõitja oma klubisse. Klubi meelitas Juhani sellega, et lubati töökoht ja korter. Sellel ajal oli noortel omaette korteri saamine luksus, kortereid jagati ametiühingute kaudu neile, kes olid samas töökohas pikka aega tööd teinud. Juhan oli värskelt abiellunud 1977. aastal ja uues majas ühetoaline mugavustega korter saada kohe oli unistuste tipp.

Töökohaks sai Juhanile Saku näidissovhoos, mille juhtkond toetas motoklubi tegevust. Juhan on tulnud viiel korral Eesti meistriks motokrossis ning 1983. aastal saanud Nõukogude Liidu meistersportlaseks.

Kuidas sa võrdled oma aja tegemisi tänapäevaga?

Need pole võrreldavadki, need on nagu siga ja kägu. Tol ajal rahastati kohe algusest peale, kui sõitma

hakkasid, kuid tänapäeval peab ise vahendid leidma.

Kuidas saab võrrelda tänapäeva motokrossi tippe tolleaegsete tippudega?

Tänapäeva krossisõitjad on füüsiliselt väga tugevad ning neil on head toitumiskavad ja arstid, kes suunavad õigesti tegutsema. Tehnika on ka nii palju muutunud, et võrrelda on raske.

Kuidas käib tänapäeval motokrossi rahastamine? Kas on raske sponsorit leida?

Tänapäeval peab olema palju häid sidemeid, et omale head sponsorit saada. Tuleb ka reklaami teha, televisiooni kaasata. Sponsoreid on raske saada, selleks on vaja järjepidevust ning ennast tõestada.

Kuidas hindate tolleaegset tehnikat?

Kõik oli käsitöö, aga tänapäevaga võrreldes oli see ikka nigel, sest paljudel ütlesid mootorrattad üles juba esimeses kurvis.

Kas varustust oli endal vaja ise juurde ka osta?

Ei olnud, kui näiteks püksid katki läksid, tuli klubi ülemale öelda ning seejärel kirjutati püksid ALMAVÜ laost välja.

Kas tol ajal ka reklaamiti sponsoreid?

Otseselt mitte, ainult kiri oli peal, kas ALMAVÜ või Kalev, oleneb, kust klubist pärit oldi.

Palju klubisid oli?

Väga palju, täpset hinnangut on raske anda, aga sõitjaid oli kõvasti rohkem kui tänapäeval.

Kuidas teile tundub tänapäeva motokrossi rahastamine ja võimalused võrreldes tolleaegsetega?

Tänapäeval on algust teha väga raske, kuid kui on juba midagi saavutatud, siis on lihtsam edasi tegutseda. Tol ajal sai sõita ka kõige vaesemast perest laps.

Kuidas hindate tolleaegset tehnikat?

(Juhan hakkas naerma) Tolleaegne ning tänapäevane tehnika on nagu öö ja päev. Tolleaegne tehnika tuli kõik ise käima panna, hea mootorratta saamiseks tuli palju asju ringi ehitada, enne kui sai võidu sõitma hakata.

Kas tollal reklaami tehti (sponsor kirjad rattal)?

Ei, sellist asja polnud.

Kas varustuse pidi ise soetama?

Varustus polnud suurem asi - kirsasaapad, kõvemat sporti teksapüksid ning kiiver. Hiljem sai juba sellised püksid, millel olid põlvekaitsmed.

Kellele klubid kuulusid?

See klubi, kuhu mina kuulusin, oli Kohtla-Nõmme kaevanduse oma.

Kuidas ja kus mootorratta lube sai teha?

Lube sai teha motokoolis. Motokool kestis kuu aega, oli teooriatund ning sõidutund. Siis pidi minema auto-inspeksiooni, kus tuli teha sõidu- ja teooriaeksam.

Kokkuvõte

ENSV ajal tehti motosporti juhendaja käe all treenides. Enne, kui võistelda sai, pidi sportlane motoklubisse kuuluma. Motoklubi poolt oli krossisõitjale ka treener. Motoklubi toetas klubis olevaid sportlasi rahastamisega, motovarustusega ning heal juhul ka elukoha andmisega.

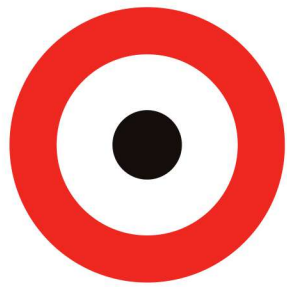
Nõukogude ajal rahastas motokrossi kohalik majand, ALMAVÜ ning motoklubi, kuhu sportlane kuulus. Sportlased ei pidanud omalt poolt spordialaga tegelemist üldse toetama. Tolleaegsed võimalused olid tänapäevaga võrreldes nii tehnilise kui ka varustuse poole pealt palju halvemad, kuid oli olemas võimalusi, mida tänapäeval pole.

Nõukogu ajal motokrossi tipus olevad mehed parandasid ise oma mootorrattaid, kuid tänapäeval seda ei tehta. Tänapäeval on selle jaoks meeskond. Praegusel ajal on sportlastel toitumisspetsialistid ning arstid, kes juhendavad, kuidas sportlane tegutsema peab. Tol ajal tehti kõike oma tarkuse järgi.

Tänapäeval on motokrossiga raske ning kulukam nii alustada kui ka tegeleda, kuna rahaliselt peab motosporti ise toetama. Samuti on raskes leida toetavaid asutusi, firmasid ning inimesi.

A black and white portrait of a man with short, dark hair, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a dark tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a plain, light color.

Foto erakogu

KLICK

SINU DIGIPOOD

PARIM HIND
EESTIS

Veekindel. Tolmukindel. Murevaba.

SONY Xperia M4 Aqua

4G	13 MP kaamera
5" 1280 x 720	8 GB 2 GB RAM
LUKUVABA	Android 5.0
Octa-Core 1,5 GHz	136 g
IP68 tolmu- ja veekindel	12 h 681 h

KUUMAKSE ALATES
7.05
249.-

iPhone 6 S

Saadaval
9. oktoobrist

Eelmuük www.klick.ee/iPhone6s

737.-
KUUMAKSE ALATES 19.62

64 GB 845.-
128 GB 945.-

Nutikas elu igapähele
SAMSUNG Galaxy Trend 2 Lite

75.-

3,15 MP kaamera	LUKUVABA	3G
4" 480 x 800	4 GB 512 MB RAM	Dual-Core 1,2 GHz
Android 4.4.2	123 g	8 h 350 h

Parima hinnaga iPhone!
APPLE iPhone 5S

KUUMAKSE ALATES
13.49
499.-

8 MP kaamera	LUKUVABA	4G	KRIIMUKINDEL
4" 640 x 1336	16 GB 1 GB RAM	Dual-Core 1,3 GHz	iOS 9
112 g	10 h 250 h		

Energiasäästlik ja soodne valik!

KUUMAKSE ALATES
7.31
259.-

Naudi säravat Full HD videopilti!

KUUMAKSE ALATES
9.89
359.-

Helista või surfa internetis!

ASUS FonePad HD 7

UUS

TASUTA! 30 päeva piiramatut andmemahuga Elisa 4G Internetit! (Väärtus 39 €)

KUUMAKSE ALATES
4.48
149.-

4G	5 MP
7" 1280 x 800	8 GB 1 GB RAM
Intel Atom Z2560	Android 4.4.2
328 g	10 h 840 h

Äriklassi kvaliteet parima hinnaga!

HP 255

- wifi • USB 3.0 • 2 x USB 2.0 • HDMI • VGA • Bluetooth
- AMD Radeon HD 8210 graafika • HD-veebikaamera
- DVD-kirjutaja • sõrmejäljekindel tugevast plastist korpus
- mittepeegelduva pinnaga ekraan

KUUMAKSE ALATES
7.31
259.-

Parima hinna ja võimsuse suhtega äriklassi sülearvuti!

UUS

HP 250 G3

- wifi • USB 3.0 • 2 x USB 2.0 • HDMI • VGA
- Bluetooth • Intel HD graafika • HD-veebikaamera
- DVD-kirjutaja • sõrmejäljekindel tugevast plastist korpus
- mittepeegelduva pinnaga ekraan

KUUMAKSE ALATES
9.89
359.-

Võimsa sisuga arvuti tööks ja meelelahutuseks!

HP Pavilion 15

- DVD-kirjutaja • wifi • Bluetooth 4.0 • 2 x USB 3.0 • USB 2.0
- HDMI • VGA • BeatsAudio helisüsteem • 2 GB eraldiseisvat videomälu • saadaval valge, must ja punane mudel

TASUTA! Kaasa arvutimäng!
KUUMAKSE ALATES
14.78
549.-

Sülearvutid tasuta uuendatavad Windows 10 peale! Vaata täpsemalt www.hp.com/go/windows10upgrade

Tähelepanu! Tegemist on finantsteenuse reklaamiga. Järelmaksu pakkuja on Kaupmehe Järelmaks OÜ. Enne tehingu sõlmimist tutvu täpsemate järelmaksu tingimustega ning vajaduse korral konsulteerige asjatundjaga. Krediidikulukuse määr on 26,99% aastas järgmistel näidistingimustel: kauba hind kohe tasudes 599 €; lepingutasu 24,9 €; tarbijakrediidilepingu kestus 24 kuud; fikseeritud intress arvutatuna laenu algsummal 10,9%. Tarbija makstav tagasimaksete summa on 759,91 €, mis sisaldab: kauba makseid 599 €; intressikulu 136,01 € ja lepingutasu 24,90 €.

TALLINN: Viru keskus (6 668 160), Kristiine keskus (6 668 116), Rocca Al Mare keskus (6 668 155), Ülemiste keskus (6 668 159), Järve keskus (6 668 154), Lasnamäe Centrum (6 668 128), Mustika keskus (6 668 151); TARTU: Tasku keskus (666 8163), Lõunakeskus (6 668 153), kaubanduskeskus Eeden (6 668 164); JÕHVI: kaubanduskeskus Tsentraal (6 668 168); KOHTLA-JÄRVE: Vironia keskus (6 668 156); KURESSAARE: Auriga keskus (6 668 117); NARVA: Fama keskus (6 668 169); PAIDE: Paide Maksimarket (6 668 124); PÄRNU: Kaubamajakas (6 668 152), Pärnu Keskus (6668161); RAKVERE: Põhjakeskus (6 668 177); RAPLA: Rappeli keskus (6 668 174); VALGA: Valga Maxima (6 668 121); VIILANDI: Viljandi Centrum (6 668 166); VÕRU: Kagukeskus (6 668 173).

Lüüli Suuk avas fotokuu algul näituse

Jaan Viska

Märjamaa raamatukogus on elevust, punastest telliskividest seintele on üles pandud 11 must-valge fotot. Lüüli Suuk avas oma teise näituse pealkirjaga „Substants“.

Võib-olla peab pealkirja lahti seletama, sest piltidel allkirjad puuduvad. Substants on lihtsalt aine või ollus, levinuma arusaama kohaselt füüsiline ese. Lüüli Suuk on nõus kiiresti oma armastatud must-valgeid fotosid tutvustama. Piltidel olevad kohad paiknevad laiali Eestimaal: Suurupi, Tapa, Kurgja, Vääna, Rummu karjäär, Tuhala ... Kohad ei ole määrava tähtsusega. Meile tuttavad igapäevased asjad on asetatud erinevatesse keskondadesse. Piltidel kujutatu

Vaade fotonäitusele Märjamaa raamatukogus.

Foto: JAAK VISKA

paremaks mõistmiseks peame mõtisklema asjade tähenduse üle. Võib-olla jääb meil puudu

vaatlusoskusest, fantaasiast. Seda kõike püütakse vaatlajas arendada mustvalgel

fotoprotsessil 120 mm filmile pildistatuna ja pimikus positiivideks suurendatuna.

Lüüli Suuk on näituse kohta öelnud: „Emulsioon koos põhimikuga moodustab filmi. Üks aine jäädvustab teist. Millise vormi ja tähenduse materia omandab, sõltub reaalsusest.“ Pildid on sündinud Nõmme noortemaja fotoklubi pimikus.

Eestimaal nimetatakse oktoobrit fotokuuks, seetõttu on fotonäitusel suurem osakaal maal-alevis. Suuremad üritused toimuvad tavaliselt pealinnas. Loodusfotograaf Arne Kiin oli selle fotonäituse Märjamaale soovitajaks. Raamatukogus liikudes meenus ka kooliaeg, kus sai pimikus pilte tehtud. Paljudele oli selge, kuidas filmi ilmutada ning kuidas tasapisi ilmutis kujutis ilmub. Taustaks oli punane valgustus. Piltide tegemine oli nagu omaette kokkusaamine, arutelud ülesvõtete üle. Kuna film oli defitsiit, siis kadreerimine toimus üsna põhjalikult. Tänapäevased digiklõpsud on võib-olla teinud pealiskaudsemaks.

Näitusel mustvalgeid pilte

vaadates ei saa nii kergelt unustada vana ning igalühel meist peaks olema kordki võimalus ilmutada film ja teha pilte.

Lüüli Suuk tutvustas Nõmme fotoringide tööd, huvilisi seal jätkub. Ringiliikmete käsutuses on korralik valgustehnika, arvutid valgustöötuse jaoks ja veel palju võimalusi.

Lõpetame näitusel nähtuga. Ühel neist oli maalitud südamed, pandi lisavalgusallikas valgustama; teisel mängukaardid segamini, ega elus ei teagi, millise kaardi võtad pakist; lestad vee alla jäänud vanglaehitiste piiril; kingad, lilled bussipeatuse märgi all; tagurpidi kell sauna trepil; kindla tähendusega raamatud aknalaua; ilma objektiivita leitud fotoaparaat puu otsas.

Edasi pole vaja kirjeldada, vaid seada sammud raamatukogu poole, et viia end kurssi mustvalgete fotodega, olla näitusel. Jääb imetleda, kui palju teotahetlisi andeid on meie kõrval.

Kultuurielu Pärnumaal – ehtsast vene talust Lottemaani

Piret Linnamägi

Salongiõhtuid ja diskosid inimesed pelgavad, aga huviringides osaletakse aktiivselt ning omavalitsused toetavad külaseltse.

Raplamaa kultuuritöötajad käisid sel sügisel õppereisil Pärnumaal. Lisaks 34 kohaliku kultuurikolde soojas hoidjale tegi oma esimese ühise väljasõidu kaasa ka uus rahvakultuurispetsialist Mari Tammar. Raplamaalaste giidiks Pärnumaal oli sealne aktiivne rahvakultuurispetsialist Aire Koop.

Tõstamaa valla üks tuntumaid vaatamisväärsusi Tõstamaa mõis oli esimene peatuskoht. Majja mahuvad nii keskkool kui muuseumid. „Mõte teha Tõstamaale muuseum oli kohalike inimeste peas aastaid ning 2006. aastal muuseum avatigi. Siin on Tootsi tuba, Forseliuse kabinet, Nõuka nurk, Merekaru tuba jpm huvitavat,“ andis ülevaate Liina Käär. Helirežissöör ja -kujundaja Jaan Eling, kes seitsmekümnendatel aastatel töötas Tallinnfilmis, on aga majja rajanud kinomuuseumi, kus uudistamist ja avastamist igale eale. Mees

on talletanud muuseumi kõik, mis filmindusega seotud. Seal on projektoreid, kaameraid, fotoaparaate ja rullide viisi filme. Koguma hakkas ta neid seetõttu, et ei suutnud näha, kuidas digiajastu jõuliselt peale tungib ning analoogaparatuuri minema visatakse.

Aktiivselt tegutsevad Pärnumaal külaseltsid. Aruvälja Suurküla Selts pesitseb küll rahvamajas, kuid kultuurikorraldus käib just seltsitegevusena.

Maja perenaine Aita Jurs rääkis, et nende tegevust toetab kohalik omavalitsus. Tegutseb palju ringe, kuna vaba aja aktiivselt veetmise vastu tunneb rahvas huvi. Maja perenaine nentis samas, et ka nende rahvas on nagu mugavustsoonis ning eriti ei käida, peljatakse salongiõhtuid ja diskode korraldamisel pole üldse mõtet.

Omaette elamuse sai Maria talus ja Vene talus. Viimatinimetatu oli tõeliseks üllatuseks: keset metsa Audru vallas Soomra külas Sangla-Tõnise talus tegutseb ema ja tütre Ljubov Petrova ja Veronika Maibaumi initsiatiivil vahva vene talu. Meid võeti vastu vene kombe kohaselt suure kummardusega ja sõpruse ja kohtumise märgiks pakkus perenaine kõigile saia soolaga. Talu on pika ja huvitava ajaloo ja selles korraldatakse palju huvitavaid üritusi.

Võib öelda, et see on üks vahvamaid kultuurikoldeid ja vene kultuuripärandit hoidvaid paiku Eestimaal. Ehtsast vene ahjust võeti välja ja kstitati külalisi ahjusoojade kartulite ja sinna juurde käivate lisanditega. Saime suurepärase ülevaate 20 erineva suuruse ja kujuga samovarist, matrisõskadest, Žostovo käsitööst.

Õppereisi teisel päeval oli Pärnu maavalitsuses kohtumine maakonna juhtidega ja juttu oli Pärnu linna kultuuriväärtustest, ürituste toimimistest ja nende toetamisest ning traditsioonidest. Ennekõike saavad toetust traditsioonilised, pikaajalised üritused.

Lisaks erinevate seltsi- ja rahvamajade külastamisele käisid Raplamaa kultuuritöötajad ka Eesti atraktiivseimas paigas Lottemaal. Tuli tõdeda, et tegemist on tõesti väga võimsa „maaga“.

Õppereisi viimane sihtpunkt oli Pärnu-Jaagupi rahvamaja, kuhu jõudsimise sõna otseses mõttes peole. Just meie külastuspäeval tähistas oma 81. sünnipäeva rahvamaja rõõmsameelne juhataja Gerda Mölder. Önnitlesime teda omalt poolt lauluga ning Mari Tammar mängis torupilli. Torupilli saatel said ka sealsed rahvatantsijad tantsu lüüa ning lõpuks olid ühtses tantsuringis nii nende maja rahvas kui meie seltskond.

Linda auks tantsu keerutama!

Mari Tammar

Teeneka tantsujuhi ja kultuuriedendaja Linda Rausi sünnist möödub 17. oktoobril 106 aastat. Tähistame seda üheskoos Rapla kultuurikeskuses laupäeval, 24. oktoobril kontsertpõimikuga, mis kantud Linda lapsepõlvemälestustest.

Algusega kell 17 astuvad kontserdil üles pillimehed, tantsijad ja RÜG noortekoor Mitte-Riinimanda, tekste loeb Maili Metssalu. „Kui mina lambasihver olin, võtsin karja minnes leiba kaasa, ronisin kiviaia peale, meelitasin leiva ja ututamiseiga lambad enda juurde ja ütlesin: „Lammas, võta häält!“ Ise tegin: „Mää-mää“ ja lambad hakkasidki laulma. Mina lõin kiviaial takti ja lambad laulsid: „Mää-mää-mää!“ See oli mitmehäälne ilus laul ja tore lambalaulukoor. Sellest

peale hakkasin unistama päris laulukoori juhatamisest ja kooliõpetaja ametist,“ on meenutanud Linda Raus.

Ent nagu meie teame, jättis Linda kõige sügavamad jäljed hoopis tantsuõpetajana ning just sellepärast palume kõiki õhtu jätkuks külapeo stiilis tantsuõhtule, nagu Linda nooruspõlves. „Laupäevaõhtuti kogunesid külanooded meie eeskambrisse ja löid tantsu meie orkestri järgi või mängisid laumänge. Küll olid lõbusad need tantsu- ja mänguõhtud. Suveõhtuti olid aga kiigepeod. Metsas oli meil ilus ümmargune kiige- ja tantsuplats. Sinna, kahe kuuse vahele oli isa teinud suure kahe poolega kiige. Seal siis meie pereorkester mängis või tõmbas keegi löötspilli. Esimesed tantsusammudki saime selgeks seal,“ on meenutanud Linda Raus oma nooruspõlve. On ka meie möödunud aegade vaimust inspireeritud külapeole teretulnud kogu pere, et ka pisemad tantsupisiku külge saaks.

Oma Selis töötatud aastatest meenutab Linda menukaid ühismusitseerimisi: „Kodunt toodi

kaasa kitarrid, kanded, mandoliinid. Kooliorkester hakkas mängima ja pidudel esinemiseks palasid õppima. Ka külarahvas sattus hasarti. Inimesed tulid oma pillidega, orkester lõi lood lahti ja klassipõrand põrus tantsust.“ Nii mängime meiega sellel õhtul üheskoos ja üksteise rõõmuks torupilli, kannelt, löötsa ja viiulit, mängivad nii kohalikud pillimehed kui pärimusmuusikud üle Eesti.

Õhtu kulminatsiooniks astuvad lavale noored Leedu muusikud Klaipeda tantsuklubist, kelle elavaloomuline muusika nii kuulamiseks kui tantsimiseks säravat elamust pakub - pidas Lindagi naaberahvaste tantsukultuurist ja käis nende mail kontserte andmas. Et aga Leedu tantsud õhtuks selgeks saaks, teevad külalised kell 15 kõigile huvilistele õpitoa, kus saab kuulda nii Leedu rahvamuusikat kui õppida Leedu tantse. „Enamasti läksid peoõhtud täissaalile,“ meenutas Linda möödunud aegu, aga ehk polegi need ajad veel möödunud, kui saame kokku, et üheskoos tantsida.

Kalajõgi

Puu küll elab veela, maala,
Puu küll täis on putukaida,

Ladvad laululindusida,
Oksad täissa oravaida.
Jõgi tal jookseb juure alta,

Täis on kuldseid kalasid.
Augidel olid laugud otsas,
Purikatel kirjud külled.

(Rapla)

Tänased mõisaomanikud on eelkäijate pärandi hoidjad ja edasikandjad

Katri Reinsalu

Ivo Lambing, Karmel Jõesoo ning mõisate-
maatika käivad käsi-
käes. Raikküla mõisa
omanikud peavad
oluliseks tutvustada
mõisapärandit ka
laiemale ringile.

Reedel kogunes Raikküla
mõisa kastellihoonesse ar-
vukalt mõisaomanikke üle
Eesti ja muid huvilisi osa
võtma esimesest mõisapä-
randi konverentsist. Saalis
viibis ka muinsuskaitsemeti
esindajaid. Raikküla mõisa
saali mahub optimaalselt sada
inimest. Kellelegi aga ei soo-
vitud ära ütelda ning nii oligi
registreeritud lõpuks veidi
üle saja. On selge, et mõisate-
maatika kõnetab inimesi.

Ivo Lambing ütleb, et mõi-
sapärandist rääkides kipub
domineerima negatiivne. Rah-
vapärimusest peegeldub viha,
valu ja protest. Aga selle kõr-
val oli ka unistusi ja koostööd.
On ju näiteks lillepeenrad ja
korstnad mõisapärand. Samas
on mõisapärand meie kultuu-
riiloos suures osas avastamata
maa ja konverents oli üks viis
sellele tähelepanu pöörata.

„Konverentsi korraldajad
on veendunud, et mõisad on
kultuuriajaloolise tähtsusega
kohad ja seda eelkõige pärandi
kaudu, mille nad endast maha
on jätnud. Tänaste mõisaoma-
nike ja valdajate ülesanne
ja au saab olla seda pärandit
avastada, säilitada ja edasi
anda ning nii on mõis ka
täna pärandi kandjaks!“ ütles
Lambing. Konverentsi alguses
esitleti aga pidulikult Peeter
Krossmanni poolt maalitud
Keyserlingi portreed. Täna-
vu möödus Raikküla krahvi
Alexander von Keyserlingi
sünnist 200 aastat. Ka mõisa-
pärandi konverents oli just
temale pühendatud.

Mõisa- ja taluarhitektuur

Ivo Lambing toonitas, et tege-
mist on esimese konverentsiga
mitmete seas. Tuleval aastal
arutletakse juba järgmistel
teemadel. Tänavu pidasid aga
viis lektorit ettekandeid väga
erinevatest valdkondadest.
Esimesena oli Lambingu sõnul
korraldajail mõtteis kutsuda
Eesti Vabaõhumuuseumi tea-
dusdirektor Heiki Pärdi, kes
ka lahkesti nõus oli.

Pärdi rääkis oma ettekan-

Mari-Ann Remmel.

des mõisa ja talu suhetest
arhitektuuris. Ta ütles, et
ajaloos ei ole ühesuunalisi
tänapäev. Mõisad mõjutasid
talude arhitektuuri, aga talud
vastu ka mõisate oma.

Ta alustas oma ettekannet
pildiga uhkest hoonest ja kü-
sis, mis mõisaga tegemist on.
Selgus, et tegemist ei olegi
mõisaga, aga pildil kujutati
vastab täpselt meie ettekuju-
tusele, kuidas üks mõis peab
välja nägema. Tegelikult oli
fotol Ärna talu. Ta näitas veel-
gi fotosid mõisatest ja taludest,
sealhulgas taludest, mis mõisa
möödu välja annavad, ning
mõisatest, mis suurt tavalisest
talust ei erine.

Veel oli fotosid peaaegu
äravahetamiseni sarnastest
hoonetest. Üks oli talu, teine
mõis. Pärdi kõneles, et näiteks
sisustuse osas oligi ideoloogia
tihti sarnane. Vahe oli vaid
kasutada olevates vahendites.
Jõukamad said endale luksus-
likumaid materjale lubada.
Ta tõi välja asjaolu, et enne
päriseks müümist kuulusid
talud kogu täiega mõisatele.
Mõisast olenes, mida talu-
des tehti, kuidas ehitati. Oli
mõisaomanikke, kes sätes-
tasid väga rangelt, millised
taluhooned olema peavad.

Ivo Lambing.

Näiteks võis talunik saada
trahvi korstna ehitamise eest.
Oli aga ka selliseid mõisnikke,
kes andsid talunikele vabamad
käed. Sellistes piirkondades
mängis suurt rolli traditsioon
ja nii ehitati uued hooned ikka
eelmistega sarnased.

Ka talude kuivatid ja au-
ringid olid mõisa omadele
väga sarnased. Kui Muhumaa

Ajaloolane ja pedagoog David Vseiovi

Eesti Vabaõhumuuseumi teadusdirektor Heiki Pärdi.

ehitati Pädaste mõisa, siis
panid müürsepad nippe kõrva
taha ja rakendasid neid oma
hoonete ehitamisel. Nii ongi
Muhu saar kaetud ainulaadse
kiviarkitektuuriga, mis ei lähe
kokku traditsioonilise Eesti
taluarhitektuuriga.

Oma ettekande lõpus jõudis
Pärdi aga selleni, kuidas mõi-
sad võtsid taludest eeskuju.

Üks selline ehitis oli saun.
Saksamaal neid polnud, kuid
siinses kliimas osutusid sau-
nad väga mõistlikuks. Mõisa
sauna planeering ja mõõtmed
olid väga sarnased talusauna
omale. Teine selline hoone
oli rehi, kus vilja peksti ja
kuivatati. Planeering oli talu-
delt üle võetud, mõõtmed olid
aga loomulikult suuremad.

Taludest võeti eeskuju just
sellepärast, et Euroopas puu-
dusid analoogid.

Filosoofiline mõõde

Ivo Lambing ütles, et lisaks
väga konkreetsetele teemadele
tahtis ta konverentsile tuua
ka filosoofilist mõõdet. Selleks
kutsus ta esinema ajaloolase ja
pedagoogi David Vseiovi, kes
oma ettekandes mõtiskles aja-
loost ja mineviku mõistmisest.
Vseiovi hoiatas alguses, et ei
tunne end kõige paremini, aga
omati suutis ta oma vaimuka
esinemisviisiga saalisviibijad
huvitatuna hoida.

Ta rääkis näiteks krono-
loogiast ehk viisist muuta
teadmised ajaloost teaduseks.
Näite tõi ta aga klassiruumist,
kus õpetaja ütleb õpilastele
konkreetsed sündmused ja
aastarvu, millal antiikaeg
lõppes ning keskaeg algas.
Nii võib fantaseerida, kuidas
ühel öhtul magama minnes oli
kõikjal inimeste ümber antiik
ning järgmisel hommikul juba
keskaeg. Tegelikult sellist
muutust ju üleöö loomulikult
ei juhtunud.

Ajalugu uurides tuleb silmas
pidada veel muudki, näiteks
seda, et meie näeme 2014.
aastat hoopis teisiti kui ini-
mesed 25 aasta pärast. Ajaloo
üks suurimaid naudinguid on
Vseiovi sõnul võime vaadata
aastakümnetetagust fotot ja
teada, milline oli nende ini-
meste tulevik. Võime öelda,
kuidas nad oleksid pidanud
käituma. Meeles tuleb aga
pidada, et inimesed sellel va-
nal fotol seda ei tea. Nead ei
oska parasjagu toimuvat
sündmust ehk pöördelise ja
murrangulisena näha. Selleks
on vaja lasta ajal mööduda.

Ettekannetega esinesid
reedel veel Sirje Kivimäe, kes
tutvustas Krahv Alexander
von Keyserlingi ning tema
pärandit. Mari-Ann Remmel
rääkis mõisast ja mõisnikutest
eesti rahvapärimuses. Tema
ettekandest selgus, et mõis on
pärimuse salvestunud tihti-
peale just negatiivses toonis.
Mõisnikke kujutati julmade
või rumalatena. Selle kõrval
oli aga alati soovunelmaid, kus
unistati sellest, et ka eestlasel
võiks mõisniku moodi rikkust
ja võimu olla. Seda illustreerib
asjaolu, et eestlastest vanemad
andsid teinekord oma lastele
saksa nimesid.

Päeva viimase ettekande tegi
Kristina Jõekalda, kes rääkis
mõisapärandi ümbermõtes-
tamisest. Pärast ettekandeid
said kõik huvilised Raikküla
mõisa uudistada.

Juristi nõuanne

Erakorralise ülesütlemise avaldust saab vaidlustada kohtus või töövaidluskomisjonis

Lugeja küsib: Olen tööandja ja sain töötajalt erakorralise ülesütlemise avalduse, kus on viidatud sellele, et töötaja ütleb töölepingu üles päevapealt seoses tööandja rikkumistega töölepingu seaduse (TLS) § 91 lg 2 alusel. Põhjuseks on toodud töötasu maksmisega viivitamine kahel palgapäeval, mõlemal korral oli viivitus paar päeva ja töötajaid sai sellest ette ka teavitatud. Kuidas tööandja saab seda töölepingu lõppemise alust muuta? Tööandjana ei ole nõus maksuma töötajale selle eest 3 kuu hüvitist, mida ta ka oma avalduses nõuab. Kas võib panna lepingu lõppemise paragrahviks TLS § 85 lg 1?

Vastab Tööinspektsiooni tööinspektor-jurist Liis Valdmets: Tööleping loetakse lõppenuks ülesütlemisavalduses näidatud kuupäeval ja alusel, kui avaldus on teisele lepingupoolele edastatud ning vastavalt avaldusele on töötajal õigus ka töölt ära jääda. Tööandja ei saa ühepoolset töölepingu lõppemise alust muuta, selleks tuleb tööandjal pöörduda töövaidluskomisjoni või kohtusse.

Olukorras, kus tööandja vaidlustab töötaja tähtjatu töölepingu erakorralise ülesütlemise ja töövaidluskomisjon või kohus tuvastab ülesütlemise tühisuse, loeb töövaidlusorgan töölepingu TLS § 85 lg 4 alusel lõppenuks korraliselt pärast TLS § 98 lg 1 sätestatud 30-kalendripäevase etteteatamistähtaja möödumist. Ja kui töötaja on lahkunud töölt enne etteteatamistähtaja möödumist, võib

tööandjal olla õigus nõuda töötajalt hüvitist TLS § 74 lg 1 või 2 järgi, kui tööandja tõendab, et töötaja süüline enne etteteatamistähtaja möödumist töölt lahkumine põhjustas talle kahju.

Seega, kui tööandja leiab, et tööleping on teise poole poolt õigusvastaselt üles öeldud, siis on õigus nõuda töövaidlusorganis ülesütlemise tühisuse tuvastamist. Õigus esitada hagi või avaldus töövaidlusorganisse töölepingu ülesütlemise tühisuse tuvastamiseks on 30 kalendripäeva jooksul. Viidatud tähtaeg hakkab kulgema ülesütlemisavalduse kättesaamisest (mitte töölepingu lõppemisest).

Lisan, et töölepingu lõppemise alus (TLS § 91 lg 2) tuleb kanda töötamise registrisse 10 kalendripäeva jooksul töösuhete lõppemisest ka olukorras, kus tööandja ülesütlemisega ei nõustu ja selle vaidlustab.

Praktilisi näpunäiteid, mida töölepingu lõpetamisel silmas pidada

Jaanika Reilik
D.A.S. Õigusabikulude Kindlustuse AS jurist-kahju-käsitleja

Tööleping tuleb seaduse kohaselt vormistada kirjalikult, kuid vormi järgimata jätmine ei muuda seda tühiseks. Seega tuleb arvestada, et tööleping loetakse sõlmituks nii kirjalikus kui ka suulises vormis.

Kui tööleping on sõlmitud suuliselt, siis tõendab töölepingu sõlmimist näiteks töötaja tööle asumine. Tihti arvatakse ekslikult, et kui kirjalikku töölepingut pole allkirjastatud, siis sellele suhtele töölepingu seadus ei kohaldu. Eelnevast tulenevalt, kui tööleping on sõlmitud, kuid koostöö poolte vahel ei suju, siis tuleb see ka korrektset lõpetada.

Töölepingu lõpetamisel tuleb teha teisele poolele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis avaldus. TLS § 95 lg 1 teise lause kohaselt on ülesütlemisavaldus tühine, kui seda tehes rikutakse vorminõudeid. Ka pooltele endile peaks olema oluline töölepingulise suhte lõpetamine viisil, mida on hiljem võimalik tõendada. Head moodused töölepingu

Tööleping tuleb seaduse kohaselt vormistada kirjalikult. Foto: SIIM SOLMAN

ülesütlemise avalduse edastamiseks on kas e-kirja teel, tähtitud kirjaga või käest kätte andmisel kahes eksemplaris, millest üks jääb kättesaamise kinnitusega ülesütlejale. Oluline on saada kinnitus, kas ja millal on teine pool ülesütlemise avalduse kätte saanud.

Töölepingu lõpetamise võimalused

Töölepingu lõpetamine on alati võimalik poolte kokkuleppel, kui pooled seda soovivad. Sel juhul tuleks vormistada kirjalik mõlemapoolselt allkirjastatud kokkulepe, millele märkida, et töösuhe lõpeb poolte kokkuleppel TLS § 79 alusel. Töötaja peaks meeles pidama, et kokkuleppel töösuhet lõpetades puuduvad tal õigused töölepingu lõpetamise hüvitisteks ning ka töötuskindlustushüvitisteks.

Kui pooled kokkuleppele ei jõua, siis saab tööandja

töötajaga lepingu lõpetada vaid erakorraliselt. Tööandja peab alati oma ülesütlemist põhjendama. Tööandjal on võimalik töötajaga tööleping lõpetada katseaja eesmärgi mittetäitmise (TLS § 86 lg 1), töötaja poolse rikkumise (TLS § 88 reguleerib n-õ vallandamist) või koondamise (TLS § 89 rakendub, kui tööandjal toimuvad muudatused, mille tõttu pole töötajale enam samadel tingimustel tööd pakkuda) tõttu.

Kui tööandja sellise ülesütlemise avalduse töötajale üle annab, tuleks töötajal kahele eksemplarile lisaks oma allkirjale lisada ka kuupäev, millal ta selle kätte sai, selleks et vältida vaidlust, mis tähtjani on võimalik vastavat avaldust vaidlustada. Praktikas kirjutavad tööandjad tihti avalduse koostamise kuupäeva varasemaks. On tulnud ette juhtumeid, kus tööandja on isegi 30 päeva varasema kuupäeva

avaldusele lisanud, lootes, et siis pole võimalik avaldust enam vaidlustada, kui töötaja ei suuda tõendada, millal ta vastava avalduse kätte sai.

Töötajal on õigus tööleping üles öelda korraliselt 30 päeva ette teatades ilma põhjust nimetamata. Lisaks on töötajal õigus leping lõpetada ka erakorraliselt katseaja eesmärkide mittetäitmisel või TLS § 91 sätestatu alusel. Tasub meeles pidada, et enne kui kiirustada töölepingut erakorraliselt lõpetama, tuleb endalt küsida, kas ma olen võimeline teise poole rikkumisi tõendama. Kui tõendamine pole võimalik, siis ei pruugi olla alust ka töölepingu erakorraliseks ülesütlemiseks.

Kui tööleping öeldakse üles etteteatamistähtaega mitte järgides, tuleb vastav periood rahaliselt teisele poolele hüvitada. Etteteatamise tähtjad sätestab töölepingu seadus. Näiteks kui töötaja lahkub katseajal töölt päeva pealt, on tööandjal õigus töötajalt nõuda hüvitist 15 päeva eest.

Ülesütlemise vaidlustamine

Kui üks pooltest pole nõus töösuhete lõpetamise või selle põhjustega, siis tuleb ülesütlemine vaidlustada ning selleks on seadus ette näinud väga piiratud aja. Avaldus kohtule või töövaidluskomisjonile ülesütlemise tühiseks tunnistamiseks tuleb esitada hiljemalt 30 päeva pärast vastava avalduse kättesaamist.

www.tootukassa.ee Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 6.10. 2015

TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
letiteenindaja	1	Rapla linn
meister	1	Rapla linn
müügiesindaja/tootepaigutaja	1	Rapla maakond
abitööline	1	lira küla
hõõvelpingi operaator	1	lira küla
ehitus- ja planeeringuspetsialist	1	Juuru alevik
Jäätmejaama operaator	1	Märjamaa vald
vahetusvanem	2	Järvakandi alev
letiteenindaja	2	Järvakandi alev
kaupluse juhataja	1	Järvakandi alev
transporditööline	1	Järvakandi alev
vanemteenindaja	1	Järvakandi alev
kassapidaja	1	Järvakandi alev
klienditeenindaja	1	Järvakandi alev
Kontaktkeskuse nõustaja	1	Rapla linn
kokk	1	Loone küla
baaridaam/klienditeenindaja	1	Loone küla
baaridaam	1	Valtu küla
hooldusõde	1	Tolli küla
valve- või turvatöötaja	2	Järvakandi alev
valvur	1	Alu alevik
puidupingi operaator	10	Kohila alev
veoautojuht	1	Järvakandi alev
müüja-klienditeenindaja	1	Järvakandi alev
remondilukksepp	1	Järvakandi alev
klienditeenindaja tanklas	1	Jädivere küla
sekretär	1	Seli küla
sõidukite demonteerimine	1	Alu alevik
testklieent	2	Rapla linn
keevitaja	2	Alu alevik
juurdelõikaja	1	Prillimäe alevik
peakassapidaja	2	Rapla linn
kassapidaja-müüja	3	Rapla linn
rahvusvaheliste vedude autojuht	1	Rapla linn
töömees	1	Juuru alevik

Hinnavõrdlus

Üks hea ja lihtne kohmakas

Stina Andok

Karask ehk murdes kohmakas on keefiri, hapupiima, kohupiima või jogurtiga küpsetatud odra- ja nisujahutainaga kirleib ning on nii meie kui näiteks Iiri- ja Šotimaa rahvustoiduks. Karask on üks imeline küpsetis, mis esmakordsel maitsmisel näib kui miskit leiva ja keeksi vahepealset. Igaüks saab kohmakat vastavalt oma maitse-eelistustele erinevate lisanditega magusamaks või soolasemaks teha.

Ühe traditsioonilise karaski jaoks läheb aga vaja: 125 g kohupiima, 2,5 dl piima, 2,5 dl odrajahu, 1 dl nisujahu, 1 muna, 50 g võid, 1 tl soola, 0,5 tl söögisoodat.

Tee nii: Klopi muna suhkruga kergelt vahtu (suhkru asemel võib kasutada ka mett). Sega juurde kohupiim ja seejärel

	kohupiim, 5%, Tere, 200 g	piim, 2,5%, Alma, tetrapakend, 1 l	odrajahu, Veski Mati, 1,5 kg	nisujahu, Kalew, Tartu Mill, T-405, 1 kg
Maxima	0,74	-	-	0,65
Säästumarket	0,59	0,67	1,49	0,65
Konsum	-	0,69	1,35	0,75
Meie				
Toidukaubad	-	0,79	1,15	0,69
Selver	0,89	-	1,21	0,68
Hinnad on seisuga 5.10.15				

toasoe piim. Sulata või ja lisa see kohupiimamassi hulka. Sega omavahel kuivained ja lisa taina hulka. Aseta tainas kandilisse keeksvormi ja küpseta 40 minutit 180

kraadi juures. Ahjust välja võttes kata karask rätikuga. Retsept: www.toidutare.ee Rapla Talupoest saab kodumaist ja mahetoodetud Pajumäe piima hinnaga 1,30

eurot/ liiter ning kohupiima hinnaga 4,85 eurot/ kg. Samuti leidub seal Saaremaa nisujahu hinnaga 1,40 eurot/ kg ja täistera odrajahu hinnaga 1,30 eurot/ kg.

Õpetaja aitab elus õigeid valikuid teha

Katri Reinsalu

Eestis tähistatakse õpetajate päeva 5.oktoobril. Selle kuupäeva paiku korraldatakse õpetajatele ilusaid koosviibimisi eesmärgiga tõmmata tähelepanu sellele auväärsele ametile.

Maakonna tublid õpetajad olid 1.oktoobril kutsutud Rapla kultuurikeskusesse. Maavanema ja Raplamaa Omavalitsuste Liidu vastuvõtule oli kutse saanud 144 õpetajat.

Meie kohustus on hoida haritud inimesi, ütles maavanem Tõnis Blank ja lisas, et õpetajate päev on ellu kutsutud õpetajate auks, aga ka selleks, et tuua tähelepanu selle ametiga seotud saavutustele ja probleemidele. Õpetaja ei ole pelgalt õpetaja. Ta on teinekord ka kasvataja ja suunaja, kes aitab oma õpilastel meie infost küllastunud keskkonnas õigeid valikuid teha, rääkis Blank.

Omavalitsuste liidu esindajana kõnelenud Mart Järvi ütles küll, et ei taha oma kõnes väga negatiivsele keskenduda, kuid tõeses siiski, et õpetajate tasu ei ole tehtava töö vääriline. Teistes riikides on see paremini lahendatud. Ta avaldas aga lootust, et tulevik on helgem.

Kõned kuulatud, tänasid kutsujad lilledega tasemekoolituse läbinud õpetajaid, esmakordselt kooli tööle asunud õpetajat ja „Eestimaa õpib ja tänab“ maakonna nominente.

Lisaks tunnustatavatele olid kutsutud ka pensionile siirdunud õpetajad, võõrkeelte õpetajaid ja lasteaiaõpetajaid. Üks kutsutuid oli rahvamuusikaga tegelev Aivar Arak, kes on oma teadmisi ka teistele õpetanud. Sel pidulikul õhtul andis maavanem Arakule üle Raplamaa hõbedase vapimärgi.

Õpetajate päev Kehtnas

Õpetajate päeval tunnustas Kehtna vald Kehtna põhikoolis oma parimaid õpetajaid. Sellel sündmusel osales ka maavanem Tõnis Blank, kes tsiteeris oma kõnes Jakob Hurta: „Kui me ei saa suureks rahvaarvult, peame saama suureks vaimult!“ Selles on oluline roll õpetajatel. „Edu ja jõudu meie noorpõlve kasvatamisel,“ soovis Blank

Kehtna valla haridus- ja kultuurinõunik Kristiine Vahtramäe kutsus õpetajaid üles mõtlema ka sellele, kas nemad tahaksid enda klassis õppida ja olla.

Iga Kehtna valla haridus- asutus sai esitada ühe õpetaja aasta õpetaja tiitlile. Kokku jagati esmaspäeval välja kaheksa tiitlit.

Eidapere kooli aasta õpetaja tiitli pälvis keemia ja füüsika õpetaja Jane Schelejev. Tunnustusest üllatunud ütles ta, et tema ettekujutus õpetajast muutus päeval, kui ta Eidapere kooli õpetajate tuppas astus. Ta pani õpetajatele südamele olla õpilastele eeskujuks ja inimeseks, kelle moodi tahtakse olla.

Kehtna põhikooli aasta õpetajaks sai eripedagoog Anu Kask. Esile toodi tema võimet alati õpilase huve silmas pidades. Valtu kooli aasta õpetaja on eesti keele õpetaja Anu Pedaja-Ansen. Tema kasutas võimalust tänada oma eesti keele õpetajat, oma ema, kes töötab praegu Kehtna põhikoolis. Kehtna lasteaed Siller kuulutas oma aasta õpetajaks Sirje Ehrpaisu, kes on peaaegu terve oma elu õpetaja olnud. Rohkem kui kümme aastat on ta seda ametit pidanud Kehtna lasteaias. Valtu lasteaed Pesapuu ei suutnud aga piirduda vaid ühe aasta õpetajaga. Nii andsid nad aasta õpetaja tiitli söimerühma õpetajate tandemile Sille Roosile ja Kati Elveltile. Pesapuu laste vanemad kiitsid oma õpetajaid pika jutu ning lausa kahe personaalse luuletusega.

Kehtna majandus- ja tehnoloogiakooli aasta õpetaja on Reet Sildoja, kes propageerib reaalinete õppimist ning osaleb matemaatikaalaste õp- pematerjalide ja ainekavade koostamisel.

Oma aasta õpetaja kuulutas välja ka Kehtna kunstide kool.

Õpetajate päeval tunnustas Kehtna vald Kehtna põhikoolis oma parimaid õpetajaid.

Foto: JAAK KADARIK

„Eestimaa õpib ja tänab“ maakondlikud nominendid:

Aasta lasteaiaõpetaja - Natalja Forsel, Kohila lasteaed Männi

Aasta klassijuhataja - Rivo Reisko, Kohila gümnaasium

Aasta klassiõpetaja - Leili Mikkus, Märjamaa gümnaasium

Aasta põhikooliõpetaja - Marika Jors, Märjamaa gümnaasium

Aasta gümnaasiumiõpetaja - Sirje Ehrenpreis, Märjamaa gümnaasium

Aasta kutseõppeasutuse õpetaja - Katrin Rand, Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskool

Aasta õppeasutuse juht - Andres Saks, Valtu põhikool

Aasta suunaja - Marike Uusjärv, Rapla Vesiroosi gümnaasium

Aasta tegu hariduses - Ants Tammar, Kohila gümnaasium

Tiitli viis koju klaveriõpetaja Ülle Piil. Teda kirjeldades öeldi, et ta oskab igas lapses

muusika üles leida. Iga õpetaja sai lisaks siirastele ja soojadele sõnadele

kaasa ka klaasist öökulli, mis sümboliseerib teadmisi ja tarkust. Meelelahutuse eest hoolitsesid andekad Kehtna kunstide kooli õpilased, kes esinesid klaverimängu ja lauluga. Lavale astusid ka Maia Vahtramäe ning Fred Rõigas.

Laupäeval jõudis suursuguse finaali Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Haridustöötajate Liidu ja SA Innove poolt korraldatud üleriigiline tunnustusüritus „Eestimaa õpib ja tänab“. Vanemuise kontserdimajas toimunud aasta õpetaja galal selgitati välja 11 kategooria parimad. Lisaks aasta õpetaja tiitlite väljaandmisele tunnustati ka näiteks hariduse sõpra, õppureid ja nende juhendajaid. Ühtegi võitu Raplamaale seekord ei tulnud. Äramärkimist leidis aga lasteaiaõpetaja Natalja Forsel Kohila lasteaiast Männi, kelle komisjon vastavas kategoorias esile tõstis.

Kohila Mõisakool tähistas kolmandat sünnipäeva

Mariliis Vest

Kolm aastat tagasi avas Kohilas ukse Rapla maakonna esimene erakool, mille nimeks sai Mõisakool. Tähtsale sünnipäevale olid kohale tulnud nii kooli- kui vallavalitsuse töötajad ja lapsevanemad.

Sünnipäeva hommikut alustati varakult – esimese klassi õpilased valmistasid koos õpetajatega sünnipäevatoridi ning käis hoogne pildistamine. Edasi seati sammud õigeusu kiriku poole, sest just samal päeval tähistati seal Jumalaema Kaitsmise püha.

Mõisaelule omaselt olid neljapäevasel pidulikud kodusel aktusel koolitöötajad selga pannud mõisaproua kleidid. Sünnipäe-

vaõhtut alustasid aga tähtsamad tegelased – õpilased, kes esitasid üheskoos mitu laulu, millest ühes kõlasid sõnad toredast mõisakoolist. Järgnes ansambel nimega „Õnnis teadmatust“, kuhu kuulusid mõisakooli endised ja praegused õpetajad.

Pärast kontserti oli aeg õnnitlusteks. Lapsevanemate esindaja andis kaks uut liiklusemärgi, mis sealse liikluse turvalisemaks muudavad. Mõisa ees, tall-tõllakuuri poolisel sõiduteel on nüüd kiirusepiiranguks 20km/h ning märk „Lapsed teel“.

Mõisakooli direktor Anu Nigesen rääkis, et iga aasta on mõisakoolile toonud kaasa midagi uut. Kui esimesel sügisel askeldas majas 18 last ja mõned õpetajad,

siis sel aastal on lapsi juba 67 ning õpetajaid 13. Koolil on välja kujunenud oma traditsioonid nagu hommikused kättpidi tervitused, nädalalguse kogunemised, ühised sünnipäevalaulmised ning kirikukalendri tähtpäevade tähistamised. Kooli kasvamise jõud sõltub Nigesenil sõnul eelkõige perede usaldusest ning omalt poolt püüavad nad igal päeval teha pingutusi selleks, et selline veendumus püsiks. Küsimusele, kas praeguseks on koolis kõik paika loksunud, vastas ta: „Kui peaks ütleva, et kõik on paika loksunud, siis on see märk enesega rahulolust, aga seda ei tohiks juhtuda – elu esitab igal hetkel uusi väljakutseid!“

Heiki Hepneri sõnul rikastab iga kool, kaasa arvatud Kohila Mõisakool, valla elu ja loob täiendavaid võimalusi elanikele. „Kohila Mõisakool peab kristlikke väärtusi väga oluliseks ja nende väärtuste omaks võtmist, arvestamist ei ole tänases ühiskonnas kahjuks

üleliia,“ rääkis vallavanem. Kooli jätkusuutlikkust näitab tema sõnul aeg, kuid Kohila vallas lapsi hetkel jätkub ning mõisakool kui erakool peaks vaatama valla piiridest kaugemale.

Vallavanem ütles, et kuigi ta hindab mõisakooli väga kõrgelt, ei tähenda see, et ta saaks mõlemat valla kooli võrdselt toetada. „Kohila gümnaasium on munitsipaalkool ja ta peab kõigile valla õpilastele võimaldama hea hariduse saamist. Rõhutan siin sõna kõigile õpilastele. Mõisakoolil on võimalik olla märksa paindlikum. Hea munitsipaalkool peab olema ja kui sellele lisandub veel hea erakool, siis näitab see kindlasti ühe omavalitsuse tugevust,“ rääkis vallavanem.

Kohila Mõisakool loodi vanemate initsiatiivil ning avati 2013. aastal ühe esimese klassiga. Kool plaanib kasvada täiemahuliseks põhikooliks 9 aasta jooksul – igal aastal võetakse vastu uued esimesed klassid.

Mõisakooli direktor Anu Nigesen

Foto: JAAK KADARIK

Koolisport

Algklasside õpilased võistlesid jooksoodes

Laine Rokk
koolisporti instruktor

Koolinoorte jooksoode võistlus on mõeldud algklasside õpilastele ja koolid on jaotatud neljaks piirkonnaks. Kokku osales 204 koolinoort 17 maakonna koolist. Piirkondades võistluse sujuva ja hea korralduse eest kandsid hoolt pea-kohtunikud Jaak Liivandi, Anne Siitam,Tiina Helliste ja Andres Saks.

Kuna piirkondades on võistlustingimused erinevad, ei ole tulemused võrreldavad. Igal võistlejal oli võimalus osaleda kolmel jooksoodistantsil. Piirkondades kõik kolm jooksuuala võitsid Märten Laurimaa, Kirke Kala, Robert-Heinrich Oolma, Mari-Ly Talas, Kristofer Alex Jeanty, Katriina Läll, Nikita Mežov, Elise Kreuz.

Piirkondade paremad: Rapla.

Võistlus toimus 11.septembril, osales 44 koolinoort (piirkon-nas 4 kooli, ei osalenud Kodila)

Noorem grupp 2006-2007	60m	200m	600m
Iiris-Liisa Suurväli, Rapla ÜG	10,5	37,0	
Keit Liis Kõiv, Rapla ÜG			2.21,4
Marten Vaher, Rapla ÜG	9,6	34,9	
Janar Loorents, Rapla VG		2.13,8	

Vanem grupp 2004-2005

Nora Riisenberg, Rapla VG 10,2

Berit Täpsi, Rapla ÜG 39,4

Märten Laurimaa, Rapla VG	9,4	36,0	2.27,3 1000m 3.57,9
---------------------------	-----	------	---------------------------

Kohila.

Võistlus toimus 15. septembril, osales 38 koolinoort (piirkon-nas 5 kooli, ei osalenud Kaiu ja Juuru)

Noorem grupp 2006-2007	60m	200m	600m
Kirke Kala, Kohila Mõisakool	9,2	35,7	2.25,4
Robert-Heinrich Oolm, Kohila G	9,4	34,4	2.09,1

Vanem grupp 2004-2005

Mari-Ly Talas, Kohila G 9,7

Andri Rait Schults, Kohila G 8,9

Marek Kalda, Kohila G		32,8	2.17,5 1000m 3.49,6
-----------------------	--	------	---------------------------

Märjamaa

Võistlus toimus 17.septembril, osales 48 koolinoort (piirkon-nas 5 kooli, ei osalenud V-Vigala)

Noorem grupp 2006-2007	60m	200m	600m
Gerda Rebane, Märjamaa G	10,1		
Luiselota Pernits, Märjamaa G		38,8	2.34,0
Jako Puusepp, Märjamaa G	9,3		

Andreas Post, Märjamaa G 37,9

Keiro Burmeister, Märjamaa G			2.24,0
------------------------------	--	--	--------

Vanem grupp 2004-2005

Karoliina Kingisepp, Valgu PK 9,6

Rebecca Riomar, K-Vigala PK 37,9

Kristofer Alex Jeanty, Märjamaa G	8,9	33,9	2.15,0 1000m 3.56,0
-----------------------------------	-----	------	---------------------------

Järvakandi.

Võistlus toimus 21.septembril, osales 74 koolinoort (piirkon-na kõik 6 kooli osalesid)

Noorem grupp 2006-2007	60m	200m	600m
Katriina Läll, Valtu PK	10,3	35,5	2.18,5
Nikita Mežov, Kehtna PK.	9,8	35,6	2.14,4

Vanem grupp 2004-2005

Elise Kreuz, Valtu PK 9,5

Arto Kivisild, Järvakandi K 9,6

Kevin-Anary Lossev, Eidapere K		32,9	2.08,5 1000m 3.52,3
--------------------------------	--	------	---------------------------

Raplamaa sportlikuim perekond elab Kehtnas

Piret Linnamägi

Eesti Olümpiakomitee tunnustas üheksandat korda Eestimaa sport-likumaid perekondi, kelle valisid välja kaksteist maakonna spordiliitu.

Maakonna sportlikuima pere-konna valimistel esitavad tree-nerid, spordiklubid ja teised Rapla maakonna spordiliidule nominendid, kes pannakse spordiliidu koduleheküljele üles. Parima selgitab välja rah-vas. Sel aastal oli Raplamaalt kandidaate kaks: perekond Karjane Kehtnas ja perekond Reinaas Kohilast. Parimaks tunnistati viieliikmeline pe-rekond Karjane.

Pereisa Priit on rattasport-lane ja tegelenud selle spordi-alaga 10 aastat. „Eelkõige olen ma harrastaja tasemel, aga tu-lemused on üsna head. Mitmel korral olnud maakonnaimeis-ter, osalenud olen ka Eesti MV rattakrossi teatevõistlusel ja umbes kümnel rattamaratonil Eestis,“ rääkis Priit. Pereema Lea aga osaleb juba paar aastat Kaitseliidu Rapla ringkonna naiskodukaitse koosseisus koormusmatkadel, Põrgupõhja retkel, lisaks võrkpallitreenin-gutel Kehtnas. Sellest aastast on ta osalenud ka MTBEST rattamaratonide sarjas nel-jal maratonil. Lea teeb koos perega mäesuusatamist ja kui on lund, siis ka Eestis murdmaasuusatamist.

Tütar Liisbet käib Kehtnas ratsutamas ja harrastab tai poksi Raplas. Vahel mängib ka võrkpalli. Pere noorim, Lisel-le, kes õpib Kehtna põhikooli

kolmandas klassis, ratsutab samuti, käib saalihoki tren-nis ja sõidab ratast ning on osalenud juba võistlustel. Ka murdmaasuusatamine on talle meeldima hakanud.

Lisaks sellele jõuab tegeleda laulmise, mustlas- ja idamaise tantsuga. Poeg Raido, kellel küll on juba oma pere, on samuti väga sportlik. Ta on tegelenud esimesest klassist alates jalgpalliga ja käib siiani trennis ja võistlustel. Samuti meeldib talle maastikujalg-rattasõit ja murdmaasuusa-tamine.

Lea Karjane: „Eks ennast peab liigutama. Olen küll muu-sikaõpetaja, aga sporti teen meeeldi. Treenin hoolega oma füüsis, et olla Naiskodukaits-es vormis koormusmatkadel. Hea tulemuse, kolmanda koha saime Saaremaal 17 võiskonna seas oma Hiie rühmaga. Raske oli Põrgupõhja retk, kus läbi-

sin kolm päeva kestva raske raja. Olime ainuke naisvõist-kond. Sõidan ka hoolega ratast ja suusatan. Spordil on meie elus suur tähtsus. Meie teeme sporti selleks, et tervis oleks korras ja enesetunne hea. Oli ju ka liikumisaasta, see pani rohkem tegutsema.“

Võit tuli perekonnale üllatu-sena. Lea sõnul on maakonnas ju palju sportlikke perekondi. Priidu sõnul oli perekond Reinaas neile kõvaks konku-rendiks.

Eesti Olümpiakomitee pre-sidendi Neinar Seli sõnul on tähtis tunnustada ja tõsta esile perekonda kui traditsioonide ja väärtuste loojat, kandjat ja hoidjat. Tunnustuse pälvinud perekonnad said auhinnaks kolmepäevase pääsme rahvus-vahelisele võistlusele Inter-national Horse Show ja ma-jutuse Tallinnas L’Ermitage hotellis.

Leo Rehemaa mälestusturniir males

Marilliis Vest

3. oktoobri hommi-kutundidel kogunesid Kaiu rahvamaja saali maletajad.

Ühiselt peeti maha Leo Re-hemaa mälestusturniir ning selgitati välja maakonna 2015. aasta meistrid välkmales. Võiduvõtmise eesmärgiks

oli propageerida malemängu elanikkonna hulgas ning pak-kuda huvilistele võistlemis-võimalusi. Osaleda said kõik maakonnas elavad, töötavad ja õppivad maletajad, samuti maakonnas registreeritud spordiklubide liikmed ja maa-konnast õppima läinud õppu-rid. Eraldi arvestus toimus naiste ja meeste seas.

Maakonna meistrivõistlus-tel välkmales läks esimene

ja teine koht jagamisel 13 punktiga Tambet Siemeri ja Kaimar Puusepa vahel, kes mõlemad on Rapla Maleklubi liikmed. Kolmandale kohale tuli 9,5 punktiga Rapla mees Olavi Pai. Samad mehed kuu-lusid esikolmikusse ka Leo Rehemaa mälestusturniiril.

Maakonna 2015.aasta meist-rit ning teist ja kolmandat kohta autasustati maakonna meistrivõistluste medalite ja

diplomitega vastavalt Rapla maakonna meistrivõistluste läbiviimise ja autasustamise korrale. Leo Rehemaa mäestu-sele pühendatud üheteistkü-mendal mälestusturniiril olid eraldi auhinnad ja medalid.

Võistluse korraldajaks oli Rapla maakonna spordiliit ning see viidi läbi koos Kaiu spordiklubiga. Võistluse peakohtunikuks oli Aivo Sildvee.

Eve Haggi võidutses Olustveres

Piret Linnamägi

Möödunud laupäeval peeti Olustveres Eesti Ratsasporti Liidu tänavuse rakendissporti karikasarja viimane etapp, kus meie maakon-nast osales Eve Haggi, kes naasis võistluselt väärivate auhindadega.

Olustveres peetud etapil oli kavas kolm võistlusklassi, lisaks suure ja väikese karika arvestusele veel tutvumisklas-si kombineeritud maraton. Suures arvestuses läks kari-kavõit Ülär Raudsepale, kelle hobuse nimeks Friidom, talle järgnes teise kohaga parim ponirakend Riina Rõa Grelliga ning kolmandaks tuli Eve Haggi hobusega Albrina. Väi-kese karika võistluses sai aga kindla võidu Eve Haggi oma hobusega Varunessa, kes oli võitja ka noorhobuste hulgas.

Teisele kohale sõitis end Kati Raidma Vändrast poniga Teele ja kolmas koht läks Lätti Anita Tasinale hobusega Fortuna. Suures karikas oli eraldi arvestus hobu- ja ponirakendi-tele. Hoburakendites võidutses Ülär Raudsepp, kes edestas Urmas Saksa ja Eve Haggi. Väikeses karikas kogus Eve Haggi enim punkte ja noorho-buste suurima punktisumma saavutas samuti Eve oma hobuse Varunessaga ja väärt karikas kuulub nüüd talle. „Ma olen väga õnnelik võitu-

Eve Haggi.

Foto: SIIM SOLMAN

de üle ja seda ka seepärast, et sain võistelda Olustveres, kuna olen ju mulk. Seal pole võistlu-si pikki aastaid tehtud ja seda

enam rõõmustasin seal üles astudes. Kuna võistlus oli ühepäevane, nõudis see rohkem kont-sentreerumist. Selle aasta saavutustega olen väga rahul ja kuna kolm parimat tulemust sarjade jooksoul läheb kirja, siis saavutasin ma üldkokkuvõttes esimese koha.

Kõige suuremat rõõmu valmistab aga see, et nii Varu-nessa kui Albrina on mu enda aretatud loomad,“ rääkis Eve Haggi.

Selleks aastaks on karikavõistlused läbi ning mõtetes on sportlane juba uues hooajas ja plaanib Eestist kau-gemal end proovile panna.

Avis Rapla võitles lõpuni ja avanes hea võimalus mängida kaotusseis 4-punktliseks ehk viia seeria lisaajale. Kahjuks võimalused luhusid.

Foto: SIIM SOLMAN

TTÜ-ga seis 1:1, aga edasi pääseda ei õnnestunud

Rapla Korvpallikool

Oktoobrikuu esimesel nädalalõpul selgus Eesti karikavõistluste veerandfinalist paarist Avis Rapla – TTÜ KK.

Ette ruttavalt võib öelda, et mõlemad kohtumised kulgesid tasavägiselt ning kahe mängu kokkuvõttes lahutas meeskondi neli punkti. Esimene mäng toimus 2. oktoobril TTÜ spordihoones. Tasavärgise mängu lõpus olid kindlamad Avis Rapla mehed ning koduseks korduskohtumiseks võeti võõrsilt kaasa + 4. Mäng lõppes skooriga 78:74. Parimad punktijoojad Avis Rapla ridades olid Artino 23, Brooks 19 ja Kaldre 13. Esmakordselt Avis Rapla vastu mänginud Rait-Riivo Laane kostitas oma endist koduklubi 16 punktiga. Teine kohtumine, mis toimus koduväljakul 4. oktoobril, algas Avis Rapla hästi. Avaminutitel mindi juhtima 9:0.

Seejärel TTÜ kosus ja vahe vähenes, kuid esimesel poolajal oli domineerivamaks pooleks Avis Rapla. Teisel poolajal mäng võrdustus täielikult ja võib öeldagi, et initsiatiivi haaras Rait-Riivo Laane vedamisel TTÜ meeskond. Avis Rapla võitles lõpuni ja avanes hea võimalus mängida kaotusseis 4-punktliseks ehk viia seeria lisaajale. Kahjuks võimalused luhusid ning numbritena 72:80 on Eesti karikavõistlused selleks aastaks Avis Rapla läbi. Avis Rapla särgis viskasid kahe kohalise punktisumma kolm meest – Brooks 20, Kajupank 16 ja Artino 14. TTÜ särgis oli üleplatsimeheks Rait-Riivo Laane 25 silmaga! Eriti kurvaks muudab Avis Rapla kaotuse asjaolu, et 17. oktoobril peetava karikavõistluste veerandfinali toimumiskohaks on Sadolini spordihoone. Raplas hakkavad poolfinaalipääsu eest võistlema TTÜ KK ja võitja paarist Audentese SG/Noortekoondis vs Tam-salus Los Toros. Avakohtumise võitis viimati nimetatud 84:77.

Järgmisest aastast lähevad biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed eraldi konteinerisse

Katri Reinsalu

Järgmisest aastast hakkab kehtima kesk-konnaministri määruse muutus, mis muudab rangemaks olmejäätmete kogumise tekkekohas. Inimesed peavad varasemaga võrreldes rohkem jäätmeid liigiti koguma. Uuest aastast tuleb eraldi koguda veel klaasi-, plasti- ja metallijäätmed ning biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed.

Nimekirja esimene ots väga palju segadust tekitanud ei ole, sest mitmel pool on juba loodud avalikud punktid, kuhu need jäätmed jätta saab. Sama ei saa öelda aga biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete kohta, mis nõuavad natuke suuremaid ümberkorraldusi.

Ministeerium on pakkunud välja kolm erinevat võimalust biolagunevaid jäätmeid koguda. Esimene neist oleks ühildada see korraldatud jäätmeveoga. Lisaks võib biolagunevaid jäätmeid koguda jäätmejaamades, avalikes jäätmete kokkukandepunktides või eri jäätmeliikide jaoks ettenähtud mahutites. Viimase võimalusena käib ministeerium välja variandi korraldada kogumisringe ehk jäätmed korjatakse kokku tekkekohtade läheduses eri jäätmeliikide kogumiseks ja vedamiseks ettenähtud veokitega.

Kesk-konnaministeeriumi jäätmeosakonna peaspetsialist Kaire Kikas lisab, et eelistatud variant on biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete tekkekohas kogumine. Kogumisringe ja jäätmejaamu võiks pigem biolagunevate aia- ja haljastusjäätmete kogumiseks kasutada.

Millise variandi kasuks otsustatakse, sõltub kohalikust omavalitsusest. See pannakse kirja jäätmehoolduseeskirja. „Samuti peab jäätmehoolduseeskirjas olema kirjas see, kas tekkekohas (ehk elamu juures) ise kompostimine on lubatud ja millistel tingimustel,“ lisab Kikas. Kui biolagunevate jäätmete kogumine toimub ühildatuna korraldatud jäätmeveoga, siis määratakse jäätmehoolduseeskirjas ka kogumiskonteinerite tühjendussagedus.

„Elanike vastutus seisneb selles, et biolagunevate jäätmete kogumismahutitesse ei satuks teisi jäätmeid. Kui biolagunevate

jäätmete hulgas on teisi jäätmeid, siis võib juhtuda, et neid ei saa enam kompostida või käidelda biogaasijaamas. Näiteks võivad muud jäätmed rikkuda komposti tootmise protsessi ja komposti kvaliteedi, mõnikord nii, et komposti ei saa enam kasutada kompostina,“ paneb Kikas südamele.

Kui eramajade juures on kompostimine arvestatav võimalus, siis suurte kortermajade puhul enam mitte. Ilmselt ootab neid järgmisest aastast siiski veel üks korraldatud jäätmevedu ees.

Selleks tuleb esmalt soetada õige konteiner. AS Eesti Kesk-konnateenused juhatause liige Bruno Tammaru ütleb, et selleks sobib tavapärase 80-240liitrine plastkonteiner, mis on tähistatud vastava kleebisega, mis markerib konteinerisse kogutavat jäätmete liiki.

Konteiner on soovitatav varustada vooderduskotiga. Teine võimalus on konteinerit pärast igat tühjendust pesta. Vastasel juhul muutub konteineri kasutamine leviva haisu tõttu kiiresti ebameeldivaks.

Biolagunevate jäätmete kogumiseks kasutatakse küll tavaliselt prügiautot, kuid seda tehakse eraldi kogumisringi raames. Biolagunevad jäätmed käideldakse tavajäätmetest eraldi. Reeglina toimubki erinevat liiki jäätmete vedu erinevatel päevadel. Ka juba täna on Eesti Kesk-konnateenustel Raplamaal kliente, kes biolagunevate jäätmete vedu tellivad. Raplamaalt kogutud biolagunevad jäätmed käideldakse AS Tallinna Jäätmete Taaskasutusekeskuses.

Kiire riknevuse tõttu tuleb biolagunevate jäätmete vedu tavapärasest tihemini teha. „Reeglina on väljavedu kord kahe nädala jooksul. Vastavalt jäätmetekkele saab jäätmete väljaveosagedust teostada ka tihedamini,“ ütleb Bruno Tammaru.

Selge on see, et kahe konteineri tühjendamine läheb elanikele varasemast kulukamaks. Tammaru ütleb, et reeglina on siiski biolagunevate jäätmete konteineri tühjendamine soodsam kui segajäätmete konteineri oma.

Olukord omavalitsustes

Järelepärimistele vastab esimesena Kohila valla keskkonnanõunik Made Saadve. Kohila vallavolikogu kinnitas 29. septembril uue jäätmehoolduseeskirja. Sellesse sai kirja, et biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed kogutakse kokku korraldatud jäätmeveo raames.

„Väikemajapidamistes tekkivaid köögi- ja sööklajäätmeid võib territooriumi haldaja oma territooriumil kompostida juhul, kui kasutatakse selleks ettenähtud ja loomade, lindude ja kahjurite eest kaitstud

kompostimismahuteid,“ ütleb Saadve.

Kinnistutel, kus asub kaheksa või enam korterit, või toitlustusega ja toiduainetega tegelevas ettevõttes tuleb need jäätmed koguda eraldi konteinerisse ja anda üle jäätmekäitlejale. „Jäätmehoolduseeskirjas toodud 8 korteri piir on määratud seetõttu, et 8 ja vähem korterite arvuga majadel on Kohila vallas üldjuhul olemas aiamaad ja neil on võimalik komposterist saadud produkti oma aiamaadel kasutada,“ selgitab Saadve.

Ühiseid konteinerid vald paldada ei kavatse. „Need tuleb majapidamistel endal hankida, tasudes nende tühjendamise eest uuel hankeperioodil kehtima hakkava hinnakirja alusel,“ ütleb Saadve.

Nõue hakkabki kehtima järgmisest hankeperioodist, mis kõigi eelduste kohaselt algab alles järgmise aasta märtsis. „Seni kehtib hankeleping korraldatud jäätmeveoks AS Eesti Kesk-konnateenustega ja biojäätmete kogumise osas hankelepingu tingimusi ei muudeta,“ ütleb Saadve.

Märjamaa keskkonnaspetsialist Mati Erik ütleb, et nende jäätmehoolduseeskiri on alles väljatöötamisel. Ta ütleb, et kuna Märjamaa vald on MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskuse liige, siis koostatakse liikmetele ühine jäätmehoolduseeskiri.

Tegemist on MTÜ-ga, mis tema sõnusti loodi eesmärgiga võtta omavalitsustelt üle kõik jäätmehoolduse korralduslikud ülesanded. Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmeteks on Raplamaalt veel Kaiu, Kehtna, Kärü ja Raikküla vald.

Täna ei oska Mati Erik veel öelda, milline uus jäätmehoolduseeskiri täpselt välja nägema hakkab. „Me tegeleme sellega igal juhul,“ ütleb ta.

Konkurss uue jäätmekäitleja leidmiseks toimub märtsis. Praegu on see ülesanne Eesti Kesk-konnateenustel ja biolagunevate jäätmete kogumine on vallas vabatahtlik. Avalike kogumispunktide loomist Märjamaa vallas arutatud ei ole.

Ka Rapla valla jäätmehoolduseeskiri on biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete osas alles täiendamisel. Valla keskkonnaspetsialist Heli Oksvort ütleb, et biolagunevate jäätmete kogumine hakkab peale uue hanke läbiviimist toimuma korraldatud jäätmeveo korras. „Individuaalelamud võivad biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid komposteerida oma kinnistu piires nõuetekohastes kompostrites, vältides närliste ligipääsu. Korterealamud peavad ühinema korraldatud jäätmeveoga,“ täpsustab ta.

AS Teede REV-2 on TREV-2 kontserni kuuluv Eesti juhtiv ehitusettevõtte, mille tegevusvaldkonda kuuluvad teede-ehitus ja hoole, raudteede ehitus ja hoole, ehitusmaterjali- de tootmine, geodeetilised mõõtmised ja liikluskorraldus- vahendite tootmine.

Otsime Raplas asuvasse metallitsehhi

MEISTRIT

kelle peamiseks ülesandeks on jooniste koostamine plasmalõikepingile.

Oled sobiv kandidaat, kui Sul on varasem metallitöötlemise kogemus, Sa suudad töötada nii iseseisvalt, kui ka meeskonnas ning oskad oma aega hästi planeerida.

Kasuks tuleb, kui omad metallilõikepinkide operaatori kutsetunnistust või keevituskoordinaatori pädevustunnistust.

Omalt poolt pakume huvitavat ja vastutusriskast tööd ühes Eesti suurimas tee-ehitus kontsernis, väärilist töötasu ja hüvede paketti, kaasaegset töökeskkonda ning professionaalset meeskonda.

Kui tunned, et käesolev töökuulutus Sind kõnetas, siis oled oodatud kandideerima CV- Online keskkonnas tööpakumise viitenumber: CVO-429295-EE või personal@trev2.ee

Kandideerimise tähtaeg on 18.oktoober 2015.

TREV2

AS Teede REV-2
Rapla kontor
Viljandi mnt 79,
79514 Rapla
Telefon: 677 6150
www.trev2.ee

TÖÖPAKKUMISED

OÜ Kolmestar pakub tööd kogemustega CE-kat **METSAVEOAUUTOJUHI** Scania (tõstukiga).
Tel 503 5585 Raivo

Türi Puit OÜ otsib oma meeskonda
CE-kat **AUTOJUHTI**.
Lisainfo tel 5552 0315

Naisterahvas otsib poole kohaga tööd tööpäevadel
kl 10 - 14.
Tel 5686 0084

Rudotex OÜ Raplas võtab tööle kogemustega **MALLIÕMBLEJA**.
Vajalik vastav töökogemus.
Info margus@rudotex.ee
või tel 5648 6166

ASV-Auto otsib oma meeskonda hakkajaid inimesi järgnevatele ametikohtadele:
AUTOPESIJ
LUKKSEPP
C-kat AUTOJUHT
CE-kat AUTOJUHT
Tel 527 2580 või 501 0618

Bussiremont OÜ,
asukohaga Tallinnas, võtab tööle
REMONDILUKKSEPA või **LUKKSEPA ÕPILASE**.

Töökirjeldus: busside ja veoautode remont, hool-
dus;
Nõudmised: huvi tehnika vastu, kohusetundlik
töösse suhtumine;
Pakume: väljaõpet, kaugemalt käijatele tasuta
elamist, vahetustega tööd:
nädal töö - nädal vaba, soliidset palka.
Kontaktisik Peeter Pöder, tel 5625 7024, e-mail.
peeter@bussiremont.ee

Juuru Vallavalitsus kuulutab välja konkursi
EHITUS- JA PLANEERINGUSPETSIALISTI ame-
tikoha täitmiseks.
Kandideerimise tähtaeg 26.10.2015.
Täpsemalt loe www.juuru.ee või
küsi informatsiooni tel 484 1001

GRUNBAR PUIT OÜ

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpo-
teegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel
ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

pm

PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets ostab:
• metsakinnistuid,
• kasvavat metsa,
• kasepakku, okaspuu palki,
• paberipuitu, küttepuud,
• võsa hakkeks.

Pakub:
• saematerjali,
• metsaveoteenust.
• kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikku
kuiva 50 cm leppa ja 30 cm kuiva
kaske lahtiselt ja 40 L võrgus
(Hind 2.30 €). Tel 5373 7294

lõhutud toores 50 cm lehtpuu al
26 € (25 km raadiuses Varbolast),
metsakuiv okaspuu al 35 €, Tarne
al 10 ruumi. Tel 502 4895

turba- ja puidubriketti. Kuivad
kütteklotse. Vedu. Tel 5359 2794

Rapla küttekontoris lõhutud,
saetud lepa küttepuid 30, 40,
50, 60 cm, ka võrkkotis. Vedu.
Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
napuid, pelleteid ning puidu- ja
turbabriketti alusel. Vedu tasuta.
Tel 433 3130, 523 8503

Rapla Kütteäris puidu- ja tur-
babriketti, pelleteid, kaminapuid
kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

kuivi küttepuid lahtiselt ja võrgus.
Tel 503 6941

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
5196 2628 või 5351 7414

soodsa hinnaga talusealiha.
Vajadusel tükeldame. Info tel
505 9151, 5354 3002

Orgita II paekarjääris, Märjamaa
vallas **purustatud asfalti ja**
killustikku. Tel 5635 6256
info@limestone.eu

Raplas kaubabetooni, liiva,
killustikku, kaevurõngaid, r/b
detaile, armatuuri. Tellingute rent.
Tel 517 5335

või anda üürile 2-toal krt Kehtnas
Lasteaia 2. Tel 5615 3578

toidukartulit "Laura", "Anti" ja
"Afra". Tel 521 2016

kasutatud mullafrees. Hind kok-
kuleppel. Tel 505 8942

TEENUS

OÜ KÜLMALINE

Soojuspumpade remont, müük
ja paigaldus, kodumasinade
ja sõiduki kliimaseadmete
remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

Bussiteenus. Sõit Tallinna alates
50 €. Tel 5330 7447,
antsraismaa@hotmail.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Veo- (4 t), tõste- (2,3 t) ja bob-cat
teenus. Tel 527 1344, 509 4884

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Katuseehitus (lame- ja viilka-
tused), üldehitustööd. Tel 5629
8738, info@palmergrupp.ee

Ohtlike ja suurte puude langeta-
mine. Tel 517 5783

Ohtlike puude langetamine. Tel
5663 2968 või 5340 2068

Korstnapühkija teenused ja eks-
perthinnangud. OÜ Potipoiss. Tel
5807 2581; info@potipoiss.ee

POTTSEPATÖÖD. Ahjud, pliidid,
soemüürid. Tel 5607 2429

Lõikan viljapuude oksid.
Tel 5568 8239 Enn

Kutsu koju või kontorisse ehitus/
remondimees. Tel 508 4828

Matuseauto teenus.
Tel 5656 7983

OTSITAKSE TÖÖD

Kohusetundlik, tööandjale
lojaalne ja suurte kogemustega
keevitaja otsib tööd Raplas.
Tel 504 0192

MITMESUGUST

Hispaania keel
Kutsume Teid hispaania keele
kursustele. Teretulnud on nii
lapsed kui täiskasvanud. Info ja
registreerimine [a.s.wesman@](mailto:a.s.wesman@gmail.com)
gmail.com. Kursus algab oktoob-
ris Loomeruumis

Soovime abikätt maamajaja.
Töös oleks koristamine ja maja
ümbruse korrashoid. Kohapeal
ööbimisvõimalus omaette II
korruse toas. Transport tööle ja
tagasi meie poolt. Tel 5902 1530

RAPLAMA NAISTE TUGI-
KESKUS abistab TASUTA
pervägivalla all kannatavaid
naisi, pakkudes psühholoogilist
ja juriidilist nõustamist, vajadu-
sel turvalist pelgupaika. Info ja
registreerimine tel 5553 9947 või
5336 5027 (24 h)

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Järna 2. E-R 9-17, L-P 10-14.
Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
territoriumil E-R 9-17, L 9-14.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

**OÜ ETEST PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee**

PROMETS OÜ ostab metsamaad
ja kasvava metsa raieõigust.
Tel 5591 9930, info@promets.ee,

vanu jalg- ja mootorrattaid,
võrre ning nende varuosi. Või-
vad olla ka mittekomplektsed.
Samuti pakuvad huvi erine-
vad vanaaegsed esemed.
Tel 508 6947

IMRE!

Ei vanane ükski mees,
kel nooruslik süda sees.

Õnnitleme!

Aare perega

**TASUTA KODULEHT
VÕI E-POOD.**
www.elitec.ee
Tel 656 5646

Hea Metsaomanik!

Ostame Sinult raieõiguse.
Lisaks paku meile **lepikeid**
ja **metsakinnistuid**.
info.merling@gmail.com

Merling 56 2222 54

Uus maja Türil otsib olude sunnil omanikku

Lisainfo ja majaga tutvumiseks helistage telefonil 505 3697.

Müüa uus eksklusiivne maja Türil. Maja üldpind
on 121 m², kõrvalhoone on 64 m² ja krundi suu-
rus 941 m². Maja on ehitatud 2015. aastal, välis-
seinu katab Marmoroc kivi, hoone on kahekihi-
lise soojustusega. Maja on ehitatud kasutades
tänapäevaseid energiasäästu põhimõtteid.
Majas on õhksoojuspump, Tulikivi kaminahi ja
kütteahi. Kaasaegne küttesüsteem. Jahe keld-
rikorros toiduainete säilitamiseks ning kolm
eraldi asuvat magamistuba. Sisekujundus on
valminud disaineritööna. Maja müüakse koos
kogu sisustusega.

160 000 €
Tingimisvõimalus!

Meie toome sõnumid Sinuni!

Otsekorraldus 6.45 €
3 kuud 20.25 €
6 kuud 40.55 €
12 kuud 81.10 €

Tellida saab:

- tel 489 2130, e-post: kuulutused@sonumid.ee, www.sonumid.ee
- kõigist postkontoritest
- Raplamaa Sõnumite toimetusest: Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)

Tule toimetusse ja maksa kaardiga!

**RAPLAMA V
KARTULIPÄEV**

10. oktoobril 10-15
Rapla Kultuurikeskuse ümbruses

**sügislaad – käsitöölaad
kultuuriprogramm
hobusega ja poniga sõit**

Info 51 289 31 ivi.sark@gmail.com

Rapla Vallavalitsus

Rapla Käsitöö- ja Kunstiselts

*Kas kuuled,
kuis nutab Su kodu
Su puudust leinates sääl.
Talle kaaslaseks
vihmade sadu,
kus piiskadel pisara hää!*

Avaldame kaastunnet
Pirje Kaljasele kalli
vanatädi

LIIDIA PUULAIU

surma puhul.

Töökaaslased
Salutaguse Pärmitheasest

*Su jaoks on lõppenud
kõik kannatused, vaevad,
kõik rõõmud,
õnnehetked maha jäid.
On piiritu
su kalmu kohal taevas,
seal kohtumise lootus
meil on vaid...*

Teatame kurbusega, et on
lahkunud meie armas ema

EVE VÄLLI
1. VIII 1963 – 4. X 2015

Leinavad tütred

Ärasaatmine Rapla kabelis
9. oktoobril kell 12

Mälestame majaelanikku

**MARTIN VIDRIK
NAURIT**

ja avaldame kaastunnet
lähedastele.

Südamlik kaastunne
Vaike Kunnile
ÕE
kaotuse puhul.

Rapla Hooldekeskus

Avaldame kaastunnet
perekond Kuldmaale
LEELA KULDMAA
surma puhul.

Ülle, Lia, Tiiu ja
Maila peredega

Sügav kaastunne
Margusele abikaasa

EEVI SINKA

surma puhul.
KÜ Lõuna 5

Südamlik kaastunne
Arnele perega kalli

**ARMILDE ELIN
PROOSI**

kaotuse puhul.

Heidi, Heikki, Kaja

KINO

MÄRJAMAA HELK

„Ameerika Ultra“ (USA, alla 14aastastele keelatud)
7. oktoober kl 19
8. oktoober kl 17, 21
„Irratsionaalne mees“ (USA, alla 12aastastele keelatud)
7. oktoober kl 17, 21
8. oktoober kl 19
„Viipala“ (Holland, eesti keeles)
9. oktoober kl 17
11. oktoober kl 14.30, 16.30
„Labürindi jooksja: põlenu katsed“ (USA)
9. oktoober kl 19, 21
„Marslane“ (USA, 3D)
11. oktoober kl 18.30, 21.20
13. oktoober kl 21
14. oktoober kl 16.30, 19.10
„Riskikuller, täiskäigul edasi“ (USA)
13. oktoober kl 17, 19
14. oktoober kl 21.40

KONTSERT

Svjata Vatra juubelikontsert
Märjamaa rahvamaja, 10. oktoober kl 19

KOOLITUS/LOENG

Koolitus lapsevanematele „Tervist toetav toitumine“
Kohila lasteaed Sipsik, 8. oktoober kl 17.30

Loeng: tänuulikkus igapäevaelus
Esoteerika keskus (Rapla, Telliskivi 1), 9. oktoober kl 18

Ümmarguse korvi õpituba
Kohila raamatukogu, 10. oktoober kl 10.30

Mahe-maagia kosmeetika töötuba
Elujõu keskus (Rapla, Viljandi mnt 72G), 11. oktoober kl 12.30

Õpituba „Kokkamise kogemused“
Hagudi raamatukogu, 14. oktoober kl 18

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
„Tehase Tarbeklaas peakunstniku Helga Kõrge klaastooted aastast 1953-1992“
Püsiläljapanek „134 aastat Järvakandi klaasitööstust“
„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“
Muuseum avatud K, N, R kl 11-18 L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Fotonäitus „Hetked tööpostil“.

Nõukogudeaegsed tööd tollases Rapla rajoonis, võrdluseks tänapäeva fotod
Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“
Muuseum avatud T-L kl 11-18

SILLAOTSA TALUMUUSEUM

Näitus „Tule tulemine“. Erinevad võimalused valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusaarhiivi materjalide põhjal“
Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“
Avatud E-P kl 10-17

HAGERI MUUSEUM

Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, tel 5648 3828 või e-post virve.õunapuu@kohila.ee

NÄITUS

Fotonäitus „Hetked tööpostil“.
Nõukogudeaegsed tööd tollases Rapla rajoonis, võrdluseks tänapäeva fotod
Mahtra talurahvamuuseum

Näitus „Kolme kihelkonna vennad ja õed. Vennastekoguduse usuliikumine Rapla, Juuru ja Hageri kihelkondades“
Hageri kirik, 25. september 2015 – 31. jaanuar 2016 kiriku lahtioleku aegadel

Eesti nahakunstnike liidu näitus „Homage Arvo Pär dile“
Janika Saare lapivammuste ja lillemantlite näitus „Ma olen sügis“ (kuni 8. oktoobrini)
Eesti Arhitektuurimuuseumi näitus „Traditsionalismist funktsionalismini. Uued maakoolimajad 1920-1940“
Kohila raamatukogu

Tallinna Ülikooli õppejõu Maia Muldma maalide näitus
Irene Volki kalligraafiatööde näitus
Sutlema mõis, näituse külastamiseks leppida kokku tel 5648 3828

Meiu Mündi tööde näitus
Kohila Tornigalerii (Viljandi mnt 1), avatud kiriku lahtioleku aegadel või leppida kokku tel 5623 0741.

Lüüli Suugi fotonäitus „Substants“
9-aastase Sebastian Erik Luhtaru liblikate näitus (lastekogu)
Muusika-aastale pühendatud näitus „Muusika aeg“ (muuseumituba)
Märjamaa valla raamatukogu

Näitus „Tule tulemine“. Erinevad võimalused

valguse saamiseks, alates tulevibust kuni päikesepaneelideni
Sillaotsa talumuuseum

Eino Jõesare fotonäitus „Suvemeenutus“
Eve Niinemetsa maalid
Raikküla kultuurikeskus, näituse külastamiseks helistada tel 516 0783

Märjamaa muusika- ja kunstikooli 2015. aasta lõputööd (saalis)
Grete Saluste nukud (alates 3. oktoobrist) (vitriinis)
Rapla keskraamatukogu

Valgu põhikooli õpilaste näitus
Rapla riigimaja fuajee

MITMESUGUST

Loe ja meisterda!
Rapla keskraamatukogu, 7. oktoober kl 16.30

Suhete, armastuse feng shui
Esoteerika keskus (Rapla, Telliskivi 1), 7. oktoober kl 18

Elu eesmärk!
Esoteerika keskus (Rapla, Telliskivi 1), 8. oktoober kl 18

Raplamaa ettevõtlusnädal: ettevõtluspäev
Rapla kultuurikeskus, 8. oktoober kl 9.30

Raplamaa ettevõtlusnädal: salongiõhtu
Rapla, Pargi Resto, 8. oktoober kl 18

Raplamaa ettevõtlusnädal: raamatupidajate infohommik
Saagu Valgus ruumides (Rapla, Mahlamäe 10), 9. oktoober kl 9

Raplamaa ettevõtlusnädal: ettevõtluspäev „Kolmekesi koos!“
Kehtna majandus- ja tehnoloogiakool, 9. oktoober kl 11

Täiskasvanud õppijate ümarlaud
Kehtna raamatukogu, 9. oktoober kl 15.30

Kohtumis- ja huumoriõhtu Teet Kallasega
Purku koolimaja, 9. oktoober kl 19

Meenutades Tiivi Lepikut
Juuru rahvamaja, 9. oktoober kl 19

Kartulipäev ja sügislaad
Rapla kultuurikeskuse taga, 10. oktoober kl 10-15

Sügistalgud Velisel
Velise, Äksi talu põld, 10. oktoober kl 10

Tantsuõhtu ansambliga Veskikivi
Lelle rahvamaja, 10. oktoober kl 21

Lastepäev
Haimre rahvamaja, 11. oktoober kl 12-15

Helkuripuu ehtimine
Rapla postkontori ees, 12. oktoober kl 13

Noorte ettevõtluskonverents „Sinu elu, sinu valik“
Rapla Vesiroosi gümnaasium, 13. oktoober kl 12.30

Ettelugemise konkurss Rapla valla 4.klasside õpilastele „Muusika lasteraamatus“
Rapla keskraamatukogu, 13. oktoober kl 15

Haldusreformi avalik seminar
Rapla riigimaja, 14. oktoober kl 13.30

SPORT

Seeriavõistlus Jookse ja kõnni Raplamaa terviseradadel
Rapla Vesiroosi terviserada, 7. oktoober kl 17.30

EKSL 6.-9.klasside poiste vabariiklik finaali jalgpallis
Kaarepere, 8. oktoober

EKSL 10.-12. klasside poiste vabariiklik finaali jalgpallis
Kaarepere, 9. oktoober

PU14-klassi Eesti MV korvpallis
Rapla korvpallikool, 9. oktoober algusega kl 17 ja 10. oktoober algusega kl 12

Lauatennise seeriavõistluse 1. etapp Kaiu auhindadele
Alu spordihoone, 10. oktoober

Alexela korvpalli meistriliiga: AVIS Rapla vs Rakvere Tarvas
Rapla, Sadolini spordihoone, 10. oktoober kl 17

TU14-klassi Eesti MV korvpallis
Rapla korvpallikool, 11. oktoober kl 14

Meeste I liiga korvpallis: Kohila/Eesti Telekom/ Webware vs Betoanimeister/Tskk/SK Nord
Kohila spordihoone, 13. oktoober kl 19.30

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KOGUDUS
Lõikustänapüha jumalateenistus
Keava raamatukogu 10. oktoober kl 16

Lõikustänapüha jumalateenistus koos sügisandide õnnistamisega. Kaastegev trompetiduo
11. oktoober kl 12; kl 13.30 kirikukohv pastoraadis

Lõikustänapüha jumalateenistus
Purku, Samaaria koda, 11. oktoober kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 14. oktoobri lehes.

Haldusreformi maakondlikud seminarid jätkuvad oktoobris

Rahandusministeerium

Rahandusministeerium koostöös maavalitsustega viib oktoobri keskpaigani läbi avalikud haldusreformi aruteluseminarid kõigis maakondades. Eesmärk on kutsuda omavalitsuste, maakonnas tegutsevate vabaiühenduste ja ettevõtete esindajaid reformi teemadel aktiivselt kaasa mõtlema. Oodatud on kõik huvilised!

Seminaride alguses tutvustatakse lühidalt haldusreformi hetkeseisu ja plaane. Seejärel küsitakse grupitöö vormis osalejate arvamusi konkreetsematele küsimustele. Näiteks on

kõne all reformi aluseks olevad kriteeriumid, võimalikud muudatused omavalitsuste ülesannetes ja koostöö korralduses. Osalejatelt saadud tagasisidet kasutatakse haldusreformi seaduse eelnõu koostamisel ning reformi läbiviimisel.

Haldusreformi seminar toimub Raplamaal 14. oktoobril kell 13.30–17 Rapla kultuurikeskuses aadressil Tallinna mnt 17a, Rapla.

Registreerumine hiljemalt 12. oktoobril - www.cumulus.ee/raplamaa

Lisainfot seminaride toimumise kohta leiate rahandusministeeriumi kodulehelt: <http://www.fn.ee/maakondlikud-seminarid/>

NELJAPÄEV 8.10	REEDE 9.10	LAUPÄEV 10.10	PÜHAPÄEV 11.10	ESMASPÄEV 12.10	TEISIPÄEV 13.10	KOLMAPÄEV 14.10
ETV						
06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot. Egiptuse hauakambri saladus 09.50 Terevisioon* 11.50 Pealtnägija* 12.40 Meie inimesed. Taavi* 13.05 Vabariigi kodanikud (subtiitritega)* 14.00 Dokfilm Haiti. kuhu kadus abiraha? 14.55 Päev Maratis 15.15 Vita brevis. Loodusteadus 16.00 Draamasari Holby City haigla. Pikk ja käänuline tee 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 17.35 Kriminaalsari Hercule Poirot. Egiptuse hauakambri saladus 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Kahekõne 20.35 Maa, armastan Sind! 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.35 Eesti parimad ettevõtted 2015. Ülekanne auhinnagalalt 23.05 Rokiklassika. John Lennon. Plastic Ono Band 00.00 Ringvaade* 01.06 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot. Teine viiul 09.50 Terevisioon* 11.50 Kahekõne* 12.20 Eesti parimad ettevõtted 2015* 13.55 Foorum* 14.55 Kölab hästi! (ETV 2015)* 15.00 Rokiklassika. John Lennon. Plastic Ono Band 15.50 Eesti interpreedid. Noobel Nelik. Yesterday 16.00 Draamasari Holby City haigla. Puuduv sõna 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 (Eesti 2003) 17.35 Kriminaalsari Hercule Poirot. Teine viiul (Inglise 1993)* 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.30 Jõhvi Kontserdimaja 10 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.25 Sport 21.30 Jalgpalli EM 2016 valikmäng Inglismaa – Eesti 23.50 Jalgpalli EM 2016 valikmängude 9. vooru tippohetked 00.15 Pealtnägija* 01.00 Ringvaade* 01.34 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.30 Peeter Pikk-kõrv 08.45 Säde 09.00 Meie maailm. Mis on humanitaarabi? 09.05 Meie inimesed. Taavi* 09.30 Teaduspalavik 10.00 Maahommik 10.45 Önne 13 11.15 Pealtnägija 12.05 Nelli ja Elmar 13.00 Uued trikid. Käpardid õlletehases 13.55 Elu lugu. Georg Jegorov 14.05 Hommik Anuga* 15.20 Osoon* 15.50 Maa, armastan Sind! 16.20 Kutse tantsule. American Smooth 16.25 Jõhvi Kontserdimaja 10* 17.55 Roosa kampsun 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Mussosoonimaad. Vihmade ootel 19.35 Rohke kalatuur 20.00 Reisisaade ehk, uhhu-duur 20.30 Draamasari Önne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Downton Abbey 22.25 Võõramaalane. Kokkusaamine põhjamaine hing 23.55 Kaardimaja 00.45 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.15 Siilipoiss Alfredi seiklused 08.30 Muumide maailm 08.40 Leon 08.45 Belka ja Strelka 08.50 Lastetuba 09.00 Täendamisi 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst. Põhja-Sjælland 13.00 Hommik Anuga* 14.15 Kahekõne (subtiitritega)* 14.45 Maa, armastan Sind! 15.15 Rohke kalatuur 15.45 3 hitti. Perepeo külalised 16.00 Holby City haigla. Ajutine hullus 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 17.35 Hercule Poirot. Kollane iiris 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Indrek 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.25 Sport 21.30 Jalgpalli EM 2016 valikmäng Eesti – Šveits 23.50 Jalgpalli EM 2016 valikmängude 10. vooru tippohetked 00.15 Euroopa autoralli meistriõvõitlused. Akropolis ralli 01.05 Ringvaade* 02.14 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot. Kadunud testamendi juhtum 09.50 Täendamisi. Vanemate austamine* 09.55 Pilte Indias. Islam ja sikhism 10.00 Eesti migratsioonioliitika arutelu. Otseülekanne riigikogust 13.05 Ilus maa. Euroopa põllumees 13.15 Osoon (subtiitritega)* 13.40 Lähby City haigla. Ajutine hullus 14.10 Prillitoos (subtiitritega)* 15.10 Uued trikid. Käpardid õlletehases 16.00 Holby City haigla. Määritud nimi 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Önne 13 17.35 Hercule Poirot. Kadunud testamendi juhtum 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Vabariigi kodanikud 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP 22.10 Draamasari Võõramaalane. Rent 23.05 Plekktrumm* 23.50 Ringvaade* 00.58 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot 5, 5/8. Itaalia aadlimehe saladus 09.50 Terevisioon* 11.50 OP* 12.20 NO99 Kunstikool. Jaanika 12.25 Meie Aja Kunst. Marge Monko 12.55 Meie maailm. Vabatahtlik 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Ajavaod. Admiral (ETV 2012)* 14.30 Kriminaalsari Midsomeri mõrvad. Surm ja diivad 16.00 Draamasari Holby City haigla. Tegu, mida kahetse-da 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Draamasari Önne 13 (Eesti 2003) 17.35 Kriminaalsari Hercule Poirot. Itaalia aadlimehe saladus 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.40 Draamasari Kaardimaja 23.25 Kriminaalsari Mammõn. Oh-ver 00.25 Ringvaade* 01.33 ERR.ee uudised	

ETV 2 07.00 Animasarjad 08.45 Peeter Pikk-kõrv 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.00 4x4 11.30 Vaeus? Andke meile raha 12.27 ERR.ee uudised 15.30 Tantsuakadeemia 15.55 Leon 16.00 Lastetuba 16.15 Muumide maailm 16.20 Fiksikud 16.30 Kosmoselendurid 16.45 Indiaanipoiss Yakari 16.55 Rüütel Rooste 17.10 Oktonaudid 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Väike printsess 18.00 Väike prints 18.20 Saara ja part 18.30 Lastetuba 18.45 Lola Pikk-kõrv 18.55 Mis? Miks? Kuidas? 18.55 Tantsuakadeemia 19.20 AK (viipek) 19.30 Rännud Kersnaga 20.00 Aeg-Ruum 20.55 Ajumängud 21.20 Ewert and the Two Dragons 21.30 Sogevennad 22.25 Raamatupood 22.50 Eesti TOP 7 23.40 Tantsuvajadus 00.46 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.00 Smallville 11.45 Eesti muusikavideod 12.10 32. noorte tsirkuseartistide festival 13.40 ERR.ee uudised 15.30 Tantsuakadeemia 15.55 Leon 16.00 Lastetuba 16.10 Animasarjad 16.30 Kosmose-lendurid 16.45 Indiaanipoiss Yakari 16.55 Rüütel Rooste 17.10 Oktonaudid 17.20 Baleriin Angelina 17.35 Siilipoiss Alfredi seiklused 17.45 Peeter Pikk-kõrv 18.00 Piip ja Tuut kõõgis 18.25 Väike Anna ja Pikk Onkel 18.30 Lastetuba 18.40 Leon 18.45 Lammashau 18.55 Tantsuakadeemia 19.20 AK (viipek) 19.30 Viljapõld - suvine džungel 20.20 Siiditeel 20.45 Elus helid elus 21.00 OP* 21.30 Heerossed 21.50 Võrkpalli EM finaaltur-niir. Eesti – Itaalia 00.00 Sogevennad 01.03 ERR.ee uudised	09.00 Lastesari Magna Aura - kadunud linn. Kullapalavik 09.25 Lammashau 09.30 Belka ja Strelka. Vallatu pesakond. 09.40 Tule õue! 10.10 Oktonaudid. Vaalad segaduses 10.20 Baleriin Angelina. Angelina ja diskotantsuhullus 10.35 Mina ja Miia 11.00 Viljapõld - suvine džungel 11.45 Karu süda 13.50 Teatrifantoom 14.15 Heade mõtete suvi 14.40 Teatriilm 15.10 Siiditeel 15.35 Eesti muusikavideod 16.05 Smallville 16.50 Väike Nicolas 18.20 Võrkpalli EM finaaltur-niir. Eesti – Prantsusmaa jätkub 20.30 4x4. Tadžikistan. Türkmenistan. 21.00 Pärimusmuusika lõikuspidu. Etnokulbid 22.00 8 mm ELU 22.30 Kapist välja 22.55 Reis Itaaliasse 00.47 ERR.ee uudised	09.00 Lammashau all paremas nurgas 10.25 Naerata, sõber 10.35 Mina ja Miia. Padla nõrkused 11.00 Tantsuakadeemia. Lendama õppimine. Millegi kõrgema keskel. Vale seik 10.20 Baleriin Angelina. Legendid 13.05 Eesti moeakssessuaarid 13.30 Surma õukond. Richard Teine 14.20 AegRuum 15.15 Pärimusmuusika lõikuspidu. Etnokulbid* 16.15 Lennud 17.00 Lood pildi seest 17.40 Lammashau 17.55 Mis mõttes? Rikas ja vaene 18.00 Mesilane Maia. Kuninglik hingetõmbepaus 18.25 Piip ja Tuut kõõgis. Porgandiburger* 18.50 Mina ja Miia 19.15 Leon 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Tallinn International Horse Show 2015 20.00 Teemaõhtu. Ära unusta mind. Puutepunkt 20.30 Teemaõhtu. Ära unusta mind 22.00 Puutepunkt 22.25 Elena 23.45 Vaadates sisse 00.46 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.50 Muumide maailm 09.00 Ringvaade* 09.35 8 mm ELU 10.05 Holby City haigla 11.00 Tsunami ja kirsiois 11.40 Tallinn International Horse Show 2015* 12.12 ERR.ee uudised 15.30 Tantsuakadeemia 15.55 Leon 16.00 Lastetuba 16.10 Belka ja Strelka 16.15 Fiksikud 16.20 Zou 16.35 Koll Molly 16.40 Cedric 16.55 Geronimo Stiltoni lood 17.15 Väike printsess 17.30 Džungliraamat 17.40 Leon 17.45 Peeter Pikk-kõrv 18.00 Mina ja Miia 18.20 Saara ja part 18.30 Lastetuba 18.45 Põrsas Peppa 18.50 Leon 18.55 Tantsuakadeemia 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Möistlik või mõttetu 20.00 Kapist välja 20.30 8 mm ELU 20.55 Teaduspallavik 21.25 Võrkpalli EM finaaltur-niir 23.40 Vend 01.18 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.40 Peeter Pikk-kõrv 08.55 Belka ja Strelka 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.05 Plekktrumm* 11.50 Viis lugu 12.15 Euroopa autoralli MV. Akropolis ralli* 13.08 ERR.ee uudised 15.30 Tantsuakadeemia 15.55 Leon 16.00 Lastetuba 16.10 Muumide maailm 16.20 Fiksikud 16.30 Koll Molly 16.35 Cedric 16.50 Geronimo Stiltoni lood 17.10 Väike printsess 17.20 Zou 17.35 Džungliraamat 17.45 Kosmoselendurid 18.00 Peeter Paani uued seiklused 18.20 Hiir Hops 18.30 Lastetuba 18.45 Mis? Miks? Kuidas? 18.50 Leon 18.55 Tantsuakadeemia 19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Möistlik või mõttetu 20.00 Kapist välja 20.30 8 mm ELU 20.55 Teaduspallavik 21.25 Võrkpalli EM finaaltur-niir 23.40 Vend 01.18 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.25 Mis? Miks? Kuidas? 08.35 Hiir Hops 08.40 Leon 08.45 Kosmoselendurid 08.55 Leon 09.00 Ringvaade* 10.05 Holby City haigla 11.00 8 mm ELU 11.30 Eesti TOP 7* 12.23 ERR.ee uudised 15.30 Tantsuakadeemia 15.55 Leon 16.00 Lastetuba 16.15 Muumide maailm 16.20 Fiksikud 16.30 Zou 16.40 Koll Molly 16.45 Cedric 17.00 Rüütel Rooste 17.10 Oktonaudid 17.25 Vahva Roosi 17.35 Džungliraamat 17.45 Peeter Pikk-kõrv 18.00 Peeter Paani uued seiklused 18.20 Hiir Hops 18.30 Lastetuba 18.45 Põrsas Peppa 18.50 Leon 18.55 Tantsuakadeemia 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Stiilipeo tegemine 19.45 Stiilipidu 21.30 Naised 23.10 lyhikad 23.50 Tsunami ja kirsiois 00.30 Imre Saarna 00.39 ERR.ee uudised
--	---	--	--	--	---	---

KANAL 2

06.15 Uudishimulik George 06.40 Tom ja Jerry 07.10 Meie Charly*. Pilved mägede kohal 08.00 Reporter* 09.00 Reetmine 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Saladused 12.00 Takso 12.30 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 13.30 Vahelevõtja. Rängad kuriteod*. Poisid jäävad alati peosteks 14.30 Lastega kodus. Meie esimene heategevussaadet 15.00 Pilvede all*. Kertu üritab harjuda uue elukorraldusega 16.00 Meie Charly. Viimne teekond 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Reetmine 19.00 Reporter 20.00 Laula mu laulu 21.30 Armastust otsides 22.30 Vastikud ülemused 00.35 Head isu! 02.20 Sissemurdjad. Kiirus peale 02.45 Saladused 03.10 Reporter* 04.00 C-Komando 04.25 Krimi 04.50 Illusiooni-meistrid 05.35 Doktor Oz	06.15 Uudishimulik George 06.40 Tom ja Jerry 07.10 Meie Charly*. Viimne teekond 08.00 Reporter* 09.00 Reetmine 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Laula mu laulu. Avaõhtu pere-mees on Karl-Erik Taukar 13.00 Armastust otsides 14.00 C-Komando 14.30 Lastega kodus. Kreeka nädal 15.00 Kaks kanget Ameerikas* Kaks kanget jõuavad Las Vegasesse, maavelle all*. Kertu üritab harjuda uue elukorraldusega 16.00 Meie Charly. Üllatused 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Reetmine 19.00 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 5 aastat hiljem. Indrek Tarand 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Kõök. Sheff tahab Helenat kohtamisele kutsuda 23.30 Mängufilm Kaitseingel 02.15 Mängufilm Armunud Shakespeare 04.20 Reporter* 05.25 Doktor Oz	06.10 Üks eriline loomaklinnik 07.00 Reporter* 07.50 Karlsson katuselt 08.20 Looney Tunes 08.45 Top Shop 09.00 Väike tütu 10.40 Hooaeg. Räägime moe- ja iluteemadel ning matkamisest 11.30 Rooli võim 12.00 Subboteja 13.00 Radar 14.00 Kaks kanget Ameerikas 15.00 Kodutunne* 16.00 Viimane võmm*. Õigusvaikida 17.00 Unelmate hotell - Maldviiv 19.35 Galileo 20.35 Heeringas Veenuse õlal 21.35 Kuula mu laulu 22.35 Lahe papa. Kassahitist meenutöödä Sonny ja tema 5-aastase kasupoja seiklustest. 00.30 Woodstocki vallutamise 02.35 Mängufilm Kaitseingel 04.50 5 aastat hiljem*. Indrek Tarand. Tema värvikate seisu-kohtadega võib nõustuda või mitte, aga igav ei hakka Indrek Tarandiga mitte ialgi 05.40 Reporter+*	06.15 Saladused 06.40 Galileo 07.30 Karlsson katuselt. Jõulud katusel 08.00 Looney Tunes 08.25 Kuldvillak 09.00 5 aastat hiljem*. Indrek Tarand 10.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 11.30 Laula mu laulu 13.00 Naabriplika*. Kuidas Ivo Linna Esnas käis 14.00 Pilvede all 15.00 Unelmataleav - Singapur, Bintan 17.00 Rosamunde Pilcher. Lõpmata õnnelik 19.00 Reporter+ 19.35 Kaks kanget Ameerikas 20.35 Sajandi armastus. Haaremisses rõõvitud veneetslanna teeb Sümbüllile puhtast südamest kingituse. Bayezid päästab tänamatu Selimi rõõvlite käest 22.35 Velveti moemaja. Mis-ki pole nii lihtne. Ana otsustab Madridi jääda. Albert on plaan, kuidas moemaja päästa 00.10 Takso* 00.40 Topeltmeeskond 02.20 Lahe papa* 03.50 Woodstocki vallutamise* 05.50 Reporter+*	06.10 Uudishimulik George 06.35 Tom ja Jerry 07.05 Meie Charly* 08.00 Reporter* 09.00 Reetmine 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Sajandi armastus 13.25 Heeringas Veenuse õlal* 13.55 Kuldvillak 14.30 Lastega kodus. Michelle'i kuriteod 15.00 5 aastat hiljem*. Indrek Tarand 16.00 Meie Charly 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Reetmine 19.00 Reporter 20.00 Kõök 20.30 Kodutunne 21.30 Naabriplika 22.30 Kaks ja pool meest 23.00 NCIS Los Angeles 00.00 Armastust otsides 01.00 VICE 01.40 Velveti moemaja*. Mis-ki pole nii lihtne. Ana otsustab Madridi jääda. Albert on plaan, kuidas moemaja päästa 03.00 Reporter* 03.50 Killerkaraoke 04.40 Illusiooni-meistrid 05.25 Doktor Oz. Magusained piimatoodetes	06.10 Uudishimulik George 06.35 Tom ja Jerry 07.05 Meie Charly. Tõde pääseb võidule 08.00 Reporter* 09.00 Reetmine 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Kõök 12.00 Kodutunne 13.00 NCIS Los Angeles. Pabersõdurid 14.00 Kaks ja pool meest. Õiglus lipumustris liibukates 14.30 Lastega kodus. IQ mees 15.00 Naabriplika*. Raha otsinguil 16.00 Meie Charly 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Reetmine 19.00 Reporter 20.00 Takso 20.30 Radar 21.30 Viimane võmm. Meie väike tänav 22.30 Krimi 23.00 Tiksvu kelli 01.05 Karistaja 03.10 Üle völli kuulsaks. Sõltuvuse orjad. 03.35 Reporter* 04.25 Hooaeg*. Küllastame vanalinnas asuvat restorani. 05.05 Heeringas Veenuse õlal* 05.30 Doktor Oz. Tõde antidepressantide kohta	06.10 Uudishimulik George 06.35 Tom ja Jerry 07.05 Meie Charly 08.00 Reporter* 09.00 Reetmine 10.00 Natalia saatuse lained 11.00 Kodus ja võõrsil 11.30 Krimi 12.00 Radar 13.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 14.30 Lastega kodus 15.00 Viimane võmm 16.00 Meie Charly 17.00 Natalia saatuse lained 18.00 Reetmine 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev - Rooside sõda 21.00 Saladused 21.30 Pilvede all. Mari keeldub koju minemast ja Indrek palub Pireti abi. Kertu sõidab tagasi Haapsallu. Erik üllatab Albertit 22.30 C-Komando 23.00 Vahelevõtja. Rängad kuriteod 00.00 Hawthorne. Tõde 00.55 Motiiv. Vastuhoovus 01.45 Kliendinimekiri 02.30 Vampiiripäevikud. Venna kaitsja 03.15 Reporter* 04.15 Rooli võim 04.45 Nais-tevahetus 05.30 Doktor Oz
--	---	---	--	---	---	---

TV3

06.15 Animasarjad 07.05 Littlest Pet Shopi väikesed lemmikud 07.30 Teismelised ninjakilpkonnad* 07.55 Südameasi 08.55 Meisterkõkk 09.50 Kirgide torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Võimalik vaid Venemaal 12.10 Kondid: Pööre urnis 13.10 Abielus esimesest silmapilgust 14.15 Armastuse pisarad 15.15 Vaprad ja ilusad 15.50 Kirgide torm 16.55 Südameasi 18.00 Meisterkõkk 19.00 Seitsmesed uudised 20.00 Tanel Padar ja sõbrad 20.30 Kättemaksukontor: Nõiutud 21.35 Selgeltnägijate tuleproov 22.40 Varjudemaa 00.00 Krois: Siit ta tuleb 01.00 Reetmine 01.55 Dr House: Pea vastu 02.45 Tanel Padar ja sõbrad 03.10 Juurdlust viivad läbi sensitiivid 04.10 Võimalik vaid Venemaal* 04.35 Seitsmesed uudised 05.25 Selline on elu!	06.15 Animasarjad 07.05 Littlest Pet Shopi väikesed lemmikud 07.30 Teismelised ninjakilpkonnad* 07.55 Südameasi 08.55 Meisterkõkk 09.50 Kirgide torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Top Shop 11.40 Kaua võib! 12.10 Suletud uste taga 13.10 Padjaklubi 14.15 Armastuse pisarad 15.15 Vaprad ja ilusad 15.50 Kirgide torm 16.55 Südameasi 18.00 Meisterkõkk 19.00 Seitsmesed uudised 20.00 Abielus esimesest silmapilgust 21.00 Võimalik vaid Venemaal 21.30 Juurdlust viivad läbi sensitiivid 22.35 Kondid: Tõus mõnasa 23.35 Top Gear 41 tippohetke 00.50 Kahekesi püssi ja panniga 01.20 Sherlock New Yorgis 02.15 Uus normaalus 02.40 Abielus esimesest silmapilgust 03.35 Top Gear 41 tippohetke 04.35 Seitsmesed uudised 05.25 Selline on elu!	05.40 Kirgide torm 07.25 Kung fu panda 07.50 Kuidas taltsutada lohet 08.15 Printsess Sofia Esimene 08.40 Kung fu panda* 09.05 Simpsonid: Lasteuudised 10.00 Hardi kõök 10.30 Laupäev perega 11.00 Nurgakivi 11.30 Naiste-saadet 12.00 Kättemaksukontor: Nõiutud 13.05 Eesti parim pagar 14.30 Krista lood: Hea naine* 15.00 Minimisid: Lavastaja valik 15.55 Midsomeri mõrvad 17.55 Abielus esimesest silmapilgust* 19.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 19.30 Lumekuninganna ja igavene talv 21.45 Padjaklubi: Romantikapakett* 22.45 KIN3: Mängufilm Ekstrakt (romantiline komöödia) 00.40 Mängufilm Kõik võidavad (komöödia) 02.35 Louie. Louie viib vana Midsomeri mõrvad: Veri sadula peal 03.50 Varjudemaa: Tuli naha all* 04.50 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp	05.40 Kirgide torm 07.25 Kung fu panda 07.50 Kuidas taltsutada lohet 08.15 Printsess Sofia Esimene 08.40 Kung fu panda* 09.05 Simpsonid 9, 23: Mäekuningas 10.00 Animafilm Lumekuninganna ja igavene talv 12.10 Me armastame Eestit 13.40 Tanel Padar ja sõbrad 14.05 Varjudemaa: Tuli naha all* 15
--	--	---	--

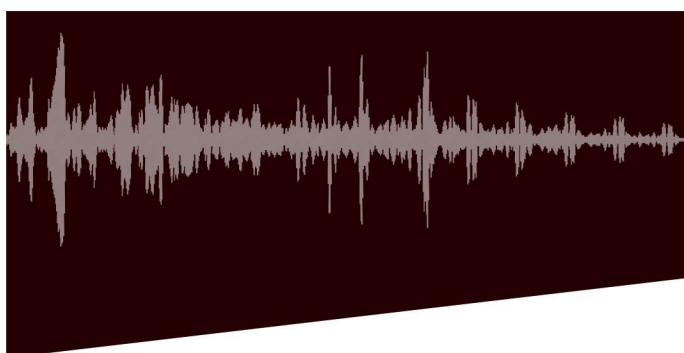
Raplamaa tootjate ühine kauplus on avatud

E-R kella 10-17.30 ja L kella 10-14
(pühapäeval ja riiklikel pühadel suletud)

Hariduse 3, Konsumi kõrval.
Talupoega ühest uksest

Tel 5788 0357,
e-post: raplamaatoode@gmail.com
Koduleht: www.raplamaatoode.ee
MTÜ Väärt Raplamaa Toode
ootab endaga liituma ka uusi tootjaid.
Eelistage Raplamaist!

treraadio

Rapla 91,3

Raplamaa hää 24/7

www.treraadio.ee

Ostame metsamaterjali,
raieõigust ja metsakinnistuid.

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

sügispaakkumine!
**PVC
AKNAD
- 62%**
Rapla Viljandi mnt.19
Amves ☎ 489 7306

MAGUS ELU
OKTOOBRI HINNAKANGELASED!
BELGIAN TRÜHVLIID -60%
ÜKS ENDALE JA TEINE SÕBRALE!
OLEME AVATUD: E-R 10-18, L 10-15
RAPLAS TALLINNA MNT 23, TEL: 6661550

OSTAB
• metsakinnistuid
• hüpoteegiga ja
läbiraiutud kinnistuid
Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

• Ostame METSAKINNISTUID,
ka raiutud ja hüpoteegiga
• Ostame PÖLLUMAAD
Küsi hinda! Teeme paakumise!
Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

Aino Miralda

Kuigi astuda tuleb üle aastate mäe,
ärgu rõõmuta möödugu ainuski päev.
Palju, palju õnne juubilarile!

Ellen ja Pille

15 AASTAT KOGEVUST METSANDUSES! PALJU
RAHULOLEVAID METSAOMANIKKE ÜLE EESTI!

Ostab metsakinnistuid (ka hüpoteegiga)
Ostab raieõigust ning metsamaterjali
Aitab planeerida/teostada metsa uuendamist
Aitab vajadusel koostada metsamajandamiskava

ENNE, KUI OTSUSTATE, KÜSIGEA KA MEIE PAKKUMIST!

www.actively.ee Tel 507 8184, e-post: info@actively.ee

Planeerite töötada välisriigis?

Ärge laske ennast petta ja ekspluateerida!

Tasuta juriidilised konsultatsioonid (lepingute kontrollimine) ja prakti-
sed nõuanded inimestele, kes otsivad tööd või juba töötavad välisriigis.

Pöörduge tel: 6607 320 või e-mailil info@lft.ee.
Teenust pakub Inimakubanduse ennetamise ja ohvrite abistamise
Nõustamisliin (E-R 10-18) MTÜ Living for Tomorrow, www.lft.ee.

KONSULTATSIOONID
ON ANONÜÜMSED
JA TASUTA!

Otsime Raplamaa Aasta Tegu 2015!

Kui Teil on silma ja südamesse jäänud Raplamaal
tegutsevaid vabatahtlikke ja heategijaid inimesi,
mittetulundusühinguid, ettevõtteid, sihtasutusi või
organisatsioone, kelle tegevus ja isiklik eeskuju on
käesoleva aasta jooksul mõjutanud kohalikku ja maa-
kondlikku arengut ning kes on andnud olulise panuse
kodanikuühiskonna aktiveerumisele ja edendamise-
le Raplamaal, siis andke sellest meile teada.

Kandidaatide esitamiseks, Raplamaa Aasta Tegu
2015 konkursile, täitke taotlusvorm, mille leiata
RAEK kodulehelt www.raek.ee, tunnustamise alt.
Samas saate tutvuda ka statuudiga.

Täidetud taotlus saatke 26. oktoobriks e-kirjaga:
karin@raek.ee või paberikandjal: RAEK, Tallinna mnt
14, Rapla 79513.

Aasta Tegu nominentide tunnustamine toimub Kodaniku-
päeval, 26. novembril Inglise mõisa kultuurihoones.

RAHANDUSMINISTEERIUM

Lokuta Puhkekeskus

Raplamaa, Kehtna vald, Lokuta

- Peosaal (50 inimesele)
- Saun
- Köök
- 7 magamistuba (30 kohta)

- Grillmaja ja lõkkeplats
- Telkimisala
- Võrkpalliväljak

Tel 513 0838
www.lokutapuhkekeskus.ee
E-mail: info@mail.lokutapuhkekeskus.ee

SILVESTAL

Ostame:
- RAIEÕIGUST
- METSAMAAD
- METSAMATERJALI

Vajadusel abi paberite
vormistamisel ja
materjali transpordil

Tel 5308 8945

info@silvestal.ee
www.silvestal.ee

Mariliis Vest

Kindlasti on paljudel lapsevanematel igal aastal üks ja sama küsimus: „Kuidas ja kus tähistada oma lapse sünnipäeva?“ Soovitakse ju, et aeg, mis koos veedetakse, oleks lõbus, tore ja ühtlasi sisukas.

Selle pähkli saab lahendada uues mõistatuste ruumis, mis on Raplas oma ukseid juba avanud.

Laupäeva õhtupoolik viis Raplamaa Sõnumite toimetuse lapsed Autoapteegi ja Loomapoe maja teisele korrusele, kus neid võttis vastu MTÜ Väärt Raplamaa Toode asutaja Kristiina Karivere. Esmalt jäi silma vasakut kätt olev mini-diskoruum, kus mängis hoogne ja kvaliteetne muusika ning lae all vilkusid peomeeleolu loovad värvilised diskotuled. Et õhtut energiliselt veeta, oli lauale valmis pandud söök-jook.

Kui kõik lapsed olid kohale jõudnud, hakati esmakordselt katsetama esimest mõistatuste tuba Raplamaal. Kõrvuti on kaks ruumi, neist ühte võisid siseneda väiksemad ning teise suuremad lapsed. Mõistatuste toa põhimõte on selles, et kui lapsed tuppa läinud, lukustatakse uks ja osalejatel tuleb lahendada erinevaid ülesandeid, kus üks vihje viib teiseni. Mõistatust, mille lõplahenduseks on võtme leidmine, aitavad lahendada juhtnöörid. Aega on selleks kõigeks tund ning kell tiksus osalejatega samas ruumis.

Fuajees on alati administ- raator, kes jälgib kõike läbi videosilma, ning toad on tehtud lastele ohutuks, isegi mööbel on seina külge kinnitatud. Mõistatuste toad sobivad lastele, kes juba lugeda oskavad. Noorematele mõeldud tuba on lõbus, värviline ja lihtsam. Teine tuba, kuhu oodatakse vanemaid lapsi, on põnevam, lapselikult õudne ja mõistatuste on keerulisemad.

Mõistagi ei saa rääkida tubade sisust ning lahendus- test, kuid eestvedaja Kristiina Karivere ütleb, et tubade sisu muudetakse tihti just seetõttu, et lapsed, kes varem käinud on, saaksid ka järgmisel sün- nipäeval põnevust kogeda.

Mõistatuste ruumi idee au- tor Kristiina Karivere on ühes Rapla Madhouse juhtkonnaga vedanud viiendat hooaega ööklubi ruumides programmi

Enne ja pärast mõistatuste lahendamist möllasid lapsed mini-diskosaalis, kus on võimalik ka karaoket laulda.

Foto: SIIM SOLMAN

Sünnipäevapidu diskosaalis ja mõistatuste ruumis

nii suurtele kui väikestele. Kuna kord kuus toimuvatel lastepidudel armastati tema sõnul väga laste sünnipäevi pida, tekkis mõte pidude korraldamiseks. „On tuntud palju huvi ka omakeskis lasteüritusi pidada, kuid suur klubi on 10 lapsele tühi ja õiget peotunnet ei teki,“ ütleb Karivere. Sealt tuligi idee ehitada väiksem koht, kus lapsed saaksid oma üritusi teha, ja pakkuda lisaks väikesele peoruumile neile ka sisukat tegevust.

Ruumid on mõeldud lastele vanuses 3-15 aastat ning ühtekokku mahutavad nad kuni 25 last. Emmelele ja isidele on omaette ruum kohvi joomiseks fuajees. Karivere ütleb, et uue koha eeliseks on see, et lisaks võimalusele privaatselt oma pidu pidada, saab läbida ka põnevad mõistatuste toad, mis arendavad lastes

meeskonnatööd ja loogilist mõtlemist. „Mõistatuste toas on väga huvitav, see on nagu arvutimäng, mille sees oled sa tõeliselt. Midagi sellist mujal Raplamaal lastele ei ole, seega on see ainulaadne,“ räägib Karivere.

Tubade sisu mõtlevad eestvedajad algusest lõpuni ise välja. Proovipidu, kus Raplamaa Sõnumite toimetuse lapsed käisid, näitas Karivere sõnul seda, et ülesanded olid liiga kerged. Täna seaks päevaks on aga sisu juba ümber mõeldud

ning oktoobrikuu mõistatused peaksid Karivere sõnul olema juba paraja raskusega.

Toimetuse lastel mõistatuste lahendamise probleemide tõesti ei tekkinud. Väiksemad tegid seda poole tunniga ning suuremad kahekümne minu-

tiga. Karivere ütleb, et kui nõudlust tuleb, siis otsitakse võimalusel suuremad ruumid ja tehakse tubasid juurde. „Väike mõte on sellised ruumid ka täiskasvanutele teha, kuid see on esialgu vaid mõte,“ ütleb ta.

DISCO- JA MÕISTATUSTOAD

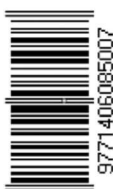
AINULAADNE KOHT LASTE SÜNDMUSTE PIDAMISEKS

SÜNNIPÄEVAD, KLASSIÕHTUD, PEOD
KARAOKE, MÕISTATUSED, MEISTERDAMINE, NÄOMAALINGUD JNE
MAITSVAD EINED „PARGI RESTOS”

KONSUMI VASTAS, TALLINNA MNT 15 RAPLA

KÜSI LISA JA BRONEERI TEL 58 41 44 55

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260 Tellimise, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson.

Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)

Ajakirjanikud: Viivika Veski (489 2132), Siim Jõgis (489 2139), Katri Reinsalu (489 2246), Mariliis Vest (489 2137), Stina Andok, Haldi Ellam

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). Fototoimetaja: Jaak Kadarik (489 2138). Kujundaja: Ulvi Blande (489 2138). Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2131)

Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel.

Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363